

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
71
3 A
20

Liber Subnitunir.

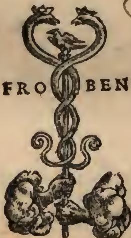
ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEB-
ELIAE LEVITAE GERMANI

cõmodiori interpretatione quàm antea pe[redacted]uersa,ut etiam incipiẽtibus facile usui esse possit.

Item Institutio elementaria in eandem linguam ex Eliæ uarijs libellis concinnata.

BASILEAE APVD FROB. AN. M.D.XXXII. MENSE MAIO.

Sixti Sandolini ord. predicatorum.

INSTITVTIO ELEMENTARIA IN HEBRAICAM linguā [redacted]

Literæ apud Hebræos sunt 22. quarum nomina & figuræ sunt hæc.

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b & f	a e i o u
ו	ה	ד	ג	ב	א
Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז
Zade	*Pe*	*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
z	phe & p	a e i o u	ſ	n	m
צ	פ	ע	ס	נ	מ
Tau	*Sin*		*Schin*	*Reſ*	*Kuph*
t & th	ſ		ſch	r	k
ת	שׂ		שׁ	ר	ק

DE LITERARVM PROLATIONE.

א Cum hæc litera non ſit conſonans, nec aſpiratio, diſtinctā prolatiōem

 à puncto

fr Theophilus Burg. Tho. dio. Car.le Inquisitor concedit Fr. Maximiliano Cremensi Inq. Pat. concedo;

à puncto uocali sibi adiecto nō habet: ut אַל al, אֶל el, אִם im, אוֹ o, &c.

ב [illegible], quod dages uocatur, ualet b, ut בַּל bal, בֶּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite, quæ raphe uocatur, laxatur in u consonantem: ut בַל ual בוֹ fo. Et quando non habet raphe nec dages, perinde est ac si haberet raphe. Nam in impressis libris raro adijcitur raphe, cum eiectio dages satis indicet literam leniter proferendam:

ג Cum raphe est g molle, & cum dages g forte, ut גַּם gam, גּוּ gu, גֵּר ger, גַּשׁ gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod גַם.

ד Facit d latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דַּם dam, דּוֹר dor,

ה Est aspiratio lenis, ut הָ ha, הוּ hu, הֶם hæm, הֵן hen, &c. Quando uero finem dictionis obtinet, nō auditur, nec habet nunc discrimen ab Aleph: ut קרה Kara, sic קרא Kara. Sine

ו Sine omni puncto eſt u conſonans, ut וָ ua, וִ ui. Cum holem in capite eſt o, ut וֹ o, בוֹ bo. Cum puncto ſchurec in uentre, eſt u uocale, ut בוּ bu. Et quando habet aliud punctum uocale ſubſcriptum, tunc punctus ille uentralis non eſt ſchurec ſed dages, ut וַּ ſa, וִּ ſi, & cætera.

ז Valet ſ gracile & non acutum, qualiter Latini literam ſ proferunt: in Germanica quoque lingua frequens eſt ſi quis diligenter aduertat.

ח Eſt aſpiratio fortis, quæ etiam in fine audiri poteſt, ut חָכָם hacham. Et nota quãdo hæc litera in fine dictionis punctatur, uox ipſa præcedit aſpirationem, ut רוּחַ ruah & non ruha.

ט Valet t latinum, ut טַשׁ taſch, טוּר tur, & cætera.

י Aliquando eſt conſonans i, aliquando uocale. Conſonans eſt quando

habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior. Vocale est in fine dictionis quãdo ipsum præcedit camez uel pathah, schurec uel holem: ut מַי mai, מָי mai, גּוֹי goi, בּוּי bui. Quiescit uero quando ipsum intra dictionem aut in fine dictionis præcedit zere uel sægol: ut בְּנֵי bene, בְּנֶיךָ benæcha.

כ Et in fine dictionis ךְ & ךָ cũ dages ualet c uel k, & sine dages ch, ut כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ camoch.

ל Valet l latinum, ut לֹא lo, בַּל bal, & cætera:

מ Et in fine dictionis ם ualet m, ut מַר mad, מַיִם maiim.

נ Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא na, מִין min, מַן man. Inuenitur etiã nonnunquam camez sub nun finali ut אֶשְׁמְרֶנָּה pro אֶשְׁמַרְתָּ

ס Valet s acutum & subtile, quale

Ephraitæ

Ephraitæ ſolum proferre poterant. Latini id non habent niſi qui à natura ſibilatrice lingua utuntur.

ע Litera in gutture formāda, ſed quā noſtrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, niſi cum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, a p nares formato.

פ Et in fine dictionis ף cum dages ualet p, & abſq; dages ph, ut פַּג pag, פַּר phar, כַּף caph, & cætera.

צ Et in fine ץ ualet z latinum, ut צַר zar, צֹר zor, בּוֹץ boz.

ק Facit c uel k latinum, ut קַל kal, קוֹל kol, & cætera.

ר Valet r latinum, ut נֵר ner, רַבִּי rabbi, & cætera:

ש Cum puncto dextro quod iamin uocatur, ualet ſch ſeu ſ craſſum, ut שֵׁם ſchem, ſed cum puncto ſiniſtro quod ſmol uocatur, non differt in prolatione à Samech, ut שָׂר ſar.

Cum

ת Cum puncto dages ualet t, ut תָּמָר tamar, ſed ſine dages ualet th, ut מֵת meth, בַּת bath.

De punctorum pronunciatione.

VIRGVLA ſub litera, ut eſt, ַ ualet à clarũ, uocaturq; pathah. Sed ſi eadem habuerit punctũ in medio adiectum, ut ſic ָ ualet à obſcurum, appellaturq; camez. Porrò duo pũcta ſub litera hac diſpoſitione ·· poſita, ualent e gracile. Quod ſi ſic : diſponũtur, ualent e breuiter raptum aut terminant ſyllabam, uocaturq; ſcheua, alterum uero, ſcilicet e gracile uocatur zere. Tria uero puncta in hunc modũ ∴ diſpoſita, ualent æ, uocem ſcilicet mediam inter a & e, appellaturq; ſægol. At unus punctus ſub litera ualet i, uocaturq; hirec. Tria uero puncta ſic ⋱ ordinata uocantur kybuz, ualentq; uocẽ mediam inter u & i. Vnus punctus ſupra

pra literam positus, ualet o, uocaturq́ꝫ holem. Et item unus punctus intra literam, sed solum intra uau literam, ualet u uocaturq́ꝫ schurec, ut וּ Item ֳ ualet o breue, uocaturq́ꝫ hatephcamez: & ֲ ualet a raptum, sicut ֱ æ raptum, quorum primum uocatur hatephpathah & alterum hatephsægol.

De literarum multiplici diuisione.

LITERAE alphabeti sunt uiginti duæ, & ex illis quinq́ꝫ duplicantur in figura, nempe מְנַצְּפַךְ quæ in fine dictionis paulo aliam habent formam quàm in medio aut à principio. Nam צ פ נ כ extenduntur in hunc modum ץ ף ן ך & mem apertum clauditur tali figura ם Quatuor censentur gutturales, nempe אחהע & quatuor palati uidelicet גיכק Dentales uero hæ significantur זסשרץ Et istæ linguales דטלנת Porrò בומף labiorum officio potissimum

Finales
Gutturales
Dentales
Linguales.
Labiales.

potiſſimũ utuntur, ideoq́ labiales uo/
cantur. Item alia partitione iſtæ unde/
seruiles. cim גִבְתַּב שְׁמוֹ אֲלִיָּה uocantur ſeruiles,
Radicales. & aliæ undecim nẽpe זַעַת קָצַר חָסֵר גֵט
appellantur radicales. Ex miniſteriali/
bus hæ quatuor אֶלְבַּשׁ ſeruiunt dunta
xat à capite dictionis,& aliæ octo à ca/
pite & calce. Rurſus quinque literæ
ſunt perpetuo lenes & nunquam dag/
geſſantur,ſcilicet quatuor gutturales &
res litera. Iſtæ uero ſex בְּגַד כְּפַת ſem/
per habent aut uirgulam raphe in ca/
pite per quam lenes & aſperę fiunt,aut
punctum dages in uẽtre per quod for/
tificantur. At hæ טַס שְׁצַץ נוֹזְלִים ſuſci/
piunt quidem dages per quod uelu/
ti duplicantur quando proferuntur,ſed
nunquam ſuſcipiunt raphe per quod
in ſua prolatione laxiores fiant, et ut a Ra-
binis hoc est Magistris, lenes vocantur quando ca-
rent Dages. De

De punctorum uocalium distinctione.

PVNCTA uocalia numerantur decem apud Hebræos: quorũ quinq; uocantur תְּנוּעוֹת גְּרוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinq; תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt ·· zere, ⊤ kamez, וּ uau schurec, וֹ uau holem uel holem absq; uau, & Iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harum natura est ut mox sequens scheua moueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim & non omrim: nec facile patiũtur post se punctulum dages nisi accentus ponatur iuxta eas, ut לָמָּה Proinde uoces paruæ sunt, – pathah, ·:· sægol, · hirec, ⸫ kybuz seu schurec paruum, ⊤: hatephcamez: & hæ frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequẽs quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem. Notãdum quoq; quod istæ quatuor literæ יְהוּא expresse uel implicite

Voces magnæ

Voces paruæ

Literæ iehu

implicite ſemper ſequuntur uoces magnas & nunquam ueniunt poſt uoces paruas excepto ſægol: nã dicitẽ דְּבָרֶיךָ & אֶגְלָה Eſt etiam natura literarum יהוא ut literis בגד כפת mox ſequẽtib. ſiue in una ſiue in duabus dictionibus imponant uirgulã raphe,* [redacted] primo quando capiantur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius Dina, & שְׁמִי בְּרַכְאֵל nomen meũ Barachel, [redacted] ſecundo quando ponantur in pauſa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus cõſule Canticũ Eliæ quartum.

[illegible handwritten marginal note]

De duplici dages.

DVAE ſunt ſpecies dages, unum uocatur leue & alterũm forte. Leue ſolum habet locũ in בגדכפת idq; uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית, Vel poſt ſcheua quieſcens, ut תִּזְבּוֹר & illud nihil ſignificationis habet, ſed monet literam non aſpere ſed duriuſcule

Dages leue

* Quando enim dico כֹּהֵן cohen, caph aspiratur: sed si dixero בַּכָּר mikar, caph duriter profertur et veluti duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet sonum. Dages vero

duriuſcule proferendam*. Dages uero forte locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת uerum & in טס שקץ נוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dagges fortioris præter has quinq; אחה״ער nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל cadã pro אֶנְפּוֹל Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אֶפְקֹר uiſitabor pro אֶנְפְקֹר Secũdo index eſt coniugationis Piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit & הִתְבַּלַּע deuoratus eſt. Tertio, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles plerũq; altera tollitur relicto dages loco illius: ut à סָבַב dicitur סָבְבוּ uel per syncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, He litera emphatica uel articularis, quam Hebræi uocãt he הַיְדִיעָה id eſt, he cogni

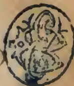
Dages forte

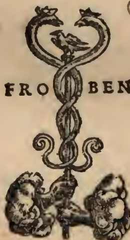
ספר הדקדוק

GRAMMATICA HEBRAEA ELIAE LEVITAE GERMANI

cõmodiori interpretatione quàm antea per [redacted] uersa, ut etiam incipiẽtibus facile usui esse possit.

Item Institutio elementaria in eandem linguam ex Eliæ uarijs libellis concinnata.

BASILEAE APUD FROB. AN. M. D. XXXII. MENSE MAIO.

Sixti Sandolini ord. predicatorum.

1 Bis

INSTITVTIO ELEMENTARIA IN HEBRAICAM linguā [redacted]

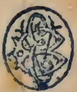
Literæ apud Hebræos ſunt 22. quarum nomina & figuræ ſunt hæc.

Vau	*He*	*Daleth*	*Gimel*	*Beth*	*Aleph*
u	h	d	g	b & f	a e i o u
ו	ה	ד	ג	ב	א

Lamed	*Caph*	*Iod*	*Teth*	*Heth*	*Zain*
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז

Zade	*Pe*	*Ain*	*Samech*	*Nun*	*Mem*
z	phe & p	a e i o u	ſ	n	m
צ	פ	ע	ס	נ	מ

Tau	*Sin*	*Schin*	*Res*	*Kuph*
t & th	ſ	ſch	r	k
ת	ש	ש	ר	ק

DE LITERARVM PROLATIONE.

א Cum hæc litera non ſit conſonans, nec aſpiratio, diſtinctā prolatiōem

Fr. Theophilus Burg. Rho.s dio. Car.re Inquisitor Concedit
Fr. Maximilianus Cremensis Inq. Pat. concedit,

à puncto uocali sibi adiecto nõ habet: ut אַל al, אֶל el, אִם im, אוֹ o, &c.

ב [illegible], quod dages uocatur, ualet b, ut בַּל bal, בֶּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite, quæ raphe uocatur, laxatur in u consonantem: ut בָֿל ual בֿוֹ so. Et quando non habet raphe nec dages, perinde est ac si haberet raphe. Nam in impressis libris raro adijcitur raphe, cum eiectio dages satis indicet literam leniter proferendam:

ג Cum raphe est g molle, & cum dages g forte, ut גַּם gam, גּוּ gu, גֵּר ger, גֶּשׁ gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod גּ.

ד Facit d latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דָּם dam, דּוֹר dor,

ה Est aspiratio lenis, ut הָ ha, הוּ hu, הֶם hæm, הֵן hen, &c. Sine

ו Sine omni puncto eſt u conſonans, ut וָ ua, וִ ui. Cum holem in capite eſt o, ut וֹ o, בּוֹ bo. Cum puncto ſchurec in uentre, eſt u uocale, ut בּוּ bu. Et quando habet aliud punctum uocale ſubſcriptum, tunc punctus ille uentralis non eſt ſchurec ſed dages, ut וָּ ſa, וִּ ſi, & cætera.

ז Valet ſ gracile & non acutum, qualiter Latini literam ſ proferunt: in Germanica quoq; lingua frequens eſt ſi quis diligenter aduertat.

ח Eſt aſpiratio fortis, quæ etiam in fine audiri poteſt, ut חָכָם hacham. Et nota quãdo hæc litera in fine dictionis punctatur, uox ipſa præcedit aſpirationem, ut רוּחַ ruah & non ruha.

ט Valet t latinum, ut טַשׁ taſch, טוּר tur, & cætera.

י Aliquando eſt conſonans i, aliquando uocale. Conſonans eſt quando

habet proprium punctum uocale, ut
יַד iad, יוֹר ior. Vocale est in fine dicti
onis quādo ipsum præcedit camez uel
pathah, schurec uel holem : ut מַי mai.
מָי mai, גוֹי goi, בוּי bui. Quiescit ue-
ro quando ipsum intra dictionem aut
in fine dictionis præcedit zere uel sæ-
gol:ut בֵּנֵי benê, בֵּנֶיךָ benæcha.

ך Et in fine dictionis ךְ & ךָ cū dages
ualet c uel k, & sine dages ch, ut
כָּכָה cacha, כָּמוֹךָ camocha, כָּמוֹךְ ca-
moch.

ל Valet l latinum, ut לֹא lo, בַּל bal,
& cætera:

ם Et in fine dictionis ם ualet m, ut
מַד mad, מַיִם maiim.

ן Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא
na, מִין min, מָן man. Inuenitur etiā
nonnunquam camez sub nun finali ut
אֶשְׁמְרֶןָ pro אֶשְׁמְרֶנָה

ס Valet f acutum & subtile, quale
Ephraitæ

Ephraitæ ſolum proferre poterant. Latini id non habent niſi qui à natura ſibilatrice lingua utuntur.

ע Litera in gutture formãda, ſed quã noſtrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, niſi cum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, a p nares formato.

פ Et in fine dictionis ף cum dages ualet p, & abſq; dages ph, ut פַּג pag, פַּר phar, כַּף caph, & cætera.

צ Et in fine ץ ualet z latinum, ut צַר zar, צֹר zot, בּוֹץ boz.

ק Facit c uel k latinum, ut קַל kal, קוֹל kol, & cætera.

ר Valet r latinum, ut נֵר ner, רַבִּי rabbi, & cætera:

שׁ Cum puncto dextro quod iamin uocatur, ualet ſch ſeu ſ craſſum, ut שֵׁם ſchem, ſed cum puncto ſiniſtro quod ſmol uocatur, non differt in prolatione à Samech, ut שַׂר ſar.

Cum

ת Cum puncto dages ualet t, ut תָּמָר tamar, sed sine dages ualet th, ut מֵת meth, בַּת *bath*.

De punctorum pronunciatione.

VIRGVLA sub litera, ut est, ַ ualet à clarũ, uocaturq́ pathah. Sed si eadem habuerit punctũ in medio adiectum, ut sic ָ ualet à obscurum, appellaturq́ camez. Porrò duo pũcta sub litera hac dispositione .. posita, ualent e gracile. Quod si sic : disponũtur, ualent e breuiter raptum aut terminant syllabam, uocaturq́ scheua, alterum uero, scilicet e gracile uocatur zere. Tria uero puncta in hunc modũ ∴ disposita, ualent æ, uocem scilicet mediam inter a & e, appellatq́ sægol. At unus punctus sub litera ualet i, uocaturq́ hirec. Tria uero puncta sic ⋱ ordinata uocantur kybuz, ualentq́ uocẽ mediam inter u & i. Vnus punctus su

pra

pra literam positus, ualet o, uocaturq́ holem. Et item unus punctus intra literam, sed solum intra uau literam, ualet u uocaturq́ schurec, ut וּ Item ֳ ualet o breue, uocaturq́ hatephcamez: & ֲ ualet a raptum, sicut ֱ æ raptum. quorum primum uocatur hatephpathah & alterum hatephsægol.

De literarum multiplici diuisione.

LITERAE alphabeti sunt uiginti duæ, & ex illis quinq́ duplicantur in figura, nempe מְנַצְפַּךְ quæ in fine dictionis paulo aliam habent formam quàm in medio aut à principio. Nam כ נ פ צ extenduntur in hunc modum ך ן ף ץ & mem apertum clauditur tali figura ם Quatuor censentur gutturales, nempe אהחע & quatuor palati uidelicet גיכק Dentales uero hæ significantur זס שרץ Et istæ linguales דטלנת Porrò בומפ labiorum officio potissimum

Finales

Gutturales

Dentales

Linguales.

Labiales.

potiſſimũ utuntur, ideoq; labiales uo/
cantur. Item alia partitione iſtæ unde/
seruiles. cim בְּכְתַב שְׁמוֹ אֵלְיָה uocantur ſeruiles,
Radicales. & aliæ undecim nẽpe זַעַת קְצַר חֶסֶר גֵט
appellantur radicales. Ex miniſteriali/
bus hæ quatuor אֲלְבַשׁ ſeruiunt dunta
xat à capite dictionis, & aliæ octo à ca/
pite & calce. Rurſus quinque literæ
ſunt perpetuo lenes & nunquam dag/
geſſantur, ſcilicet quatuor gutturales &
res litera. Iſtæ uero ſex בְּגַד כְּפַת ſem/
per habent aut uirgulam raphe in ca/
pite per quam lenes & aſperę fiunt, aut
punctum dages in uẽtre per quod for/
tificantur. At hæ טֵס שְׂקַץ נוֹזְלִים ſuſci/
piunt quidem dages per quod uelu/
ti duplicantur quando proferuntur, ſed
nunquam ſuſcipiunt raphe per quod
in ſua prolatione laxiores fiant, et ita Ra-
binis hoc ē Magistris, lenes vocantur quando ca-
rent Dages. De-

De punctorum uocalium distinctione.

PVNCTA uocalia numerantur decem apud Hebręos: quorũ quinq; uocantur תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinq; תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt ·· zere, ָ kamez, וּ uau schurec, וֹ uau holem uel holem absq; uau, & Iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harum natura est ut mox sequens scheua moueri faciant, ut אוֹמְרִים ômerim & non omrim: nec facile patiũtur post se punctulum dages nisi accentus ponatur iuxta eas, ut לָמָּה Proinde uoces paruæ sunt, ַ pathah, ֶ ſægol, ִ hirec, ֻ kybuz seu schurec paruum, ֳ hatephcamez: & hæ frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequẽs quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem. Notãdum quoq; quod istæ quatuor literæ אהוי expresse uel implicite

Voces magnæ

Voces paruæ

Literæ ichu

implicite semper sequuntur uoces magnas & nunquam ueniunt post uoces paruas excepto sægol: nã dicit דְּבָרֶיךָ & אֶגְלֶה Est etiam natura literarum יהוא ut literis בגד כפת mox sequẽtib. siue in una siue in duabus dictionibus imponant uirgulã raphe, nisi primo capiantur relatiue, ut שְׁמוֹ פַּרְעֹה nomen eius Parao, & שְׁמָהּ דִּינָה nomen eius Dina, & שְׁמִי בָּרַכְאֵל nomen meũ Barachel, uel secundo ponantur in pausa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus cõsule Canticũ Eliæ quartum.

De duplici dages.

DVAE sunt species dages, unum uocatur leue & alterũm forte. Leue solum habet locũ in בגד כפת idq; uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית. Vel post scheua quiescens, ut תִּזְכּוֹר & illud nihil significationis habet, sed monet literam non aspere sed duriuscule

Dages leue

* Quando enim dico [illegible] nahen, caph aspiratur: sed si dixero [illegible] mikar, caph duriter profertur et uelut duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet sonum. Dages uero

duriuſcule proferendam*. Dages uero forte locum habet nedum in memoratis ſex literis בגד כפת uerum & in טס שקץ נוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dagges fortioris præter has quinq; אחהע״ר nec eſt unquam ſine peculiari ſignificatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אֶפּוֹל cadã pro אֶנְפּוֹל. Sic מִבֵּית ex domo, pro מִן בֵּית Et אֶפָּקֵר uiſitabor pro אֶנְפָּקֵר Secũdo index eſt coniugationis Piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent dageſſatam: ut בִּלַּע deuorauit & הִתְבַּלַּע deuoratus eſt. Tertio, quando duæ poſteriores radicales ſunt ſimiles plerũq; altera tollitur relicto dages loco illius: ut à סָבַב dicitur סַבְבוּ uel per ſyncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, He litera emphatica uel articularis, quam Hebræi uocãt he הַיְּדִיעָה id eſt, he cognitionis

Dages forte

tionis uel demonſtrationis, etiam da-
geſſat mox ſequentem literam, ſi mo-
do capax ſit dages: ut נָבִיא propheta,
הַנָּבִיא Propheta ille uel talis & tantus.
Eadem litera cum eiſdem pūctis inter-
dum accipit pro litera הַקְּרִיאָה id eſt,
De Vau hippuch. uocatiōis, ut הַדּוֹר O generatio. Quin-
to uau hippuch, quod ſcilicet uertit fu-
turum in præteritum, imprimit literæ
fut. temporis punctum dages: ut יֹאמַר
dicet, וַיֹּאמֶר & dixit: Excipiuntur fu-
tura coniugationis Piel: ut וַיְדַבֵּר Et lo
quutus eſt. Item quando tau & teth in
Hitpael. cōiugatione hithpael cōueniūt, abſcon
dit tau per dages in teth: ut p̄ תִּתְטַמְּאוּ
dicitur תִּטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria ſunt
dages, primum eſt leue & nihil ſignifi
cat ſed duntaxat indicat tau non aſpe-
re proferendum: ſecundum repreſentat
literam tau: tertiū quoq; eſt dages for-
te ut ſecundū, unde & ſcheua ſub mem

mouetur, quod coniugatio ipſa exigit, quæ ſemper habet mediam dageſſatam. Simile iudicium eſt de tau tertia radicali litera, quando in ſecunda aut prima perſona prçteriti aliud tau acceſſerit, ut à שָׁבַת quieuít non dicit שָׁבַתְתָּ quieuiſti ſicut à פָּסַר dicimus פָּסַרְתָּ ſed per dages tollitur tau unum & dicitur שָׁבַתָּ quieuiſti, שָׁבַתִי quieui. Sic à כָּרַת succidit, כָּרַתָּ ſuccidiſti &c. Notabis poſtremo & hoc, quod dages quādo defectū indicat, indicat literā defeciſſe quæ mox literam illam in qua ipſum ponitur præcedit. Sed literæ אהוי quando quieſcunt in uocalibus magnis, quod ſæpe fit, præſertim Iod & he, ſolet quies præcedere literam quieſcentem, ſeu quod idem eſt, quies indicat mox ſequentem literā euanuiſſe. Exemplum primi: אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedam: ubi dages in teth & gimel deſignat de-

fectum literæ nun (quæ ſola à fronte dictionis deficit) Nam radices ſunt נָטַע & נָגַשׁ Exemplum ſecundi, אֵשֵׁב ſedebo, יאמַר dicam, עָשִׂיתָ feciſti: ubi zere ſub primo aleph cōplectitur Iod primā radicalem literam, eſt enim יָשַׁב radix uerbi: & holem ſupra ſecundum aleph includit aleph primā radicalem literam, nam aleph illud expreſſe ſcriptum conſtituit primam perſonam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo hirec cum ſequente Iod includit literam he. Nam radix uerbi eſt עָשָׂה fecit. Sic hic קָם ſurrexit, quieſcit uau media radicalis litera in camez uoce magna. Eſt enim קוּם uerbi radix. Hæc diffuſius tractantur ab Elia Cantico quinto. Hinc igitur eſt, ut literæ אֶהֱוִי uocentur literæ quietis, quia plerunqꝫ quieſcūt in uocibus magnis: & ut poſt literas illas non facile ſequitur dages. ita

Literæ quietis

ita nec post uocem magnã. Et omnia illa quæ hic scribimus de literis אהוי intelligas necesse est de uau & Iod quiescentibus non mobilibus. Iod mobile aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro cõsonantibus accipiũtur. Quando uero uocalia sunt, quiescentia uocantur. Appellantur deniq; eædem quatuor literæ, אוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּפוֹת id est, literæ permutabiles, nam sæpe una commutatur in aliam, ut רָפָה pro רָפָא sanauit: in Ieremia: פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פִּרְה fructus: דְּבָרוֹ pro דְּבָרֹה uerbum eius: & similia multa licebit passim in sacris biblijs inuenire. Sciendum quoq; quod uoces magnæ sæpe commutantur in uocem paruam sequẽte dages: & rursum quandoq; fieri solet ut uox parua cũ dages migret in uocem magnam, Nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam &

Iod & uau mobile

Regula in primis notanda

inter uocem paruam & dages. Exem/
pla ubi uox magna mutatur in uocem
paruam & dages, קְרֻשָּׁה pro קְרוּשָׁה
sanctificata, צִצִּים pro צִיצִים flores,
יַסִּית pro יְסִית incitabit: Isa. 36. חִסִּיתוּךָ
Incitauerunt te, pro חֲסִיתוּךָ Ierem. 38.
Et hæc commutatio est in ordine du/
plicatorum frequētissima, ut à לֵב cor,
fit plurale לִבּוֹת Sic à צֵל umbra, dici
tur צִלָּם umbra eorum. Subiungam
nunc exempla ubi uox parua & dages
mutātur in uocem magnam, quod po/
tissimum fit ante literas gutturales &
ante literam res. Didicisti autem pau/
lo superius, dages primo ostendere de
fectum literę nun tam essentialis quàm
seruilis, & deinde occupare semper me/
diam radicalem in cōiugatione piel &
Hithpael, tertio per ipsum fieri synco/
pam, & quarto he emphaticā literam
ferè semper post se exigere punctum
dages

Officia dages

dages: didiciſti etiã, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages: quid igitur tunc agendum quando dages eſt ſignandum & litera in qua ſignari debet non eſt illius capax? Commutandum eſt dages unà cum mox præcedenti uoce parua in uocem magnã. Et ſi quæris, quæ in quã? Reſpódeo, dages & pathah in camez, dages in hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau ſchurec, dages & hirec in zere, ſimiliter dages & ſægol in zere. Exempla: à נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, fit in futuro אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, נִשָּׁמֵר cuſtodiemur, abſcondita litera paſſiua nun per dages in ſchin: [illegible] אָמַר [illegible] fit paſſiuum נֶאֱמַר dictus eſt, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere, quia dages nõ habet locum in aleph. Item forma uerborum in coniugat. piel eſt iſta, דִּבֵּר loquutus eſt

eſt, אִבֵּר perdidit:& in coniugatione
hithpael, הִתְאַבֵּר perdidit ſeipſum,
הִתְפַּלֵּל inſtigauit ſe ad orandum. Et
quando media non eſt capax punctuli
dages,tunc hæc erit forma memorata/
rum coniugationum, בֵּרֵךְ benedixit,
בֵּאֵר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe,
הִתְבָּאֵשׁ fœtidum ſe fecit. Sic,ut in infi/
nitiuo dicimus דַּבֵּר loquēdo, אַבֵּר per/
dendo, ita in non dageſſabilibus dici/
mus בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanan
do. Haud ſecus he emphatica lite/
ra quando poſt ſe non poteſt habere
dages,mutatur dages & pathah in ca/
mez,ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille im
pius, & ſimilia multa. Fit tamen non/
nunquā ut ante literas gutturales,præ/
ſertim ante חהע ponatur uox parua,
ut בִּעֵר depaſtus eſt, נִחַם conſolatus
eſt, הֶחָכָם ſapiens ille, הֶהָר mons
ille,& cætera.

De

De puncto ſcheua.

PVNCTVS ſcheua omnium punctorum miniſter eſt, & quidem quandoq; mouet͛, quãdoq; oĩno quieſcit. Mouetur ſeu legitur à principio dictionis: ſub litera daggeſſata ante literam gutturalẽ: poſt uocem magnam, & ſub litera quæ mox duplicatur: ut מַרְעִית מַלְאֲבִי|עִוְּרִים רִבְּרוּ|תְּרַבֵּר בְּרֹאשׁ| חִנְּנִי חַלְלוּ|חֲסִירְךָ שֻׁמְרַת שׁוֹמְרִים. Scheua uero quieſcens eſt quod duntaxat terminat ſyllabã, ut אַרְגָּז אֶשְׁמוֹר &c.

Et nota quod nunquam ueniunt duo ſcheua à principio dictionis, nam non poſſent ſimul legi, ſed primum ſemper mutatur in hirec, ut à שְׁמוֹר cuſtodi, in plur. dicendum erat שְׁמְרוּ quod proferri non poteſt, ideo mutatur primum ſcheua in hirec diciturq; שִׁמְרוּ cuſtodite. Quod ſi adieceris literã aliquam capiti dictionis puta Iod, ut יִשְׁמְרוּ

Duo ſcheua à principio

iam ex primo ſcheua, quod à principio dictionis ſemper eſt mobile, fit ſcheua quieſcens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo ſcheuain, ſemper primum quieſcit & alterum mouetur. Quod ſi à principio dictionis duo ſcheuain ſimul uenerint & alterum ſub Iod poſitū fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur, ut à יְרוּשָׁלַם dicitur לִירוּשָׁלַם וִירוּשָׁלַם & non וְיְרוּשָׁלַם Sic à יְדַבֵּר id eſt, loquetur, וִידַבֵּר Et loquetur &c. In fine dictionis ſcheua ſemper quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis בגר כפת etiam duplicatum, ut וַיֵּשְׁבְּ & captiuauit, וַיֵּבְךְּ Et fleuit.* Excipiuntur קשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ Notandū præterea quod ſcheua componitur cum camez, pathah & ſægol, uocatq; hatephcamez, hatephſęgol & hatephpathah, non ſcheuacamez &c. ex quibus hatephſægol & hatephpathah

thah solũ sub literis gutturalibus locũ habent,& raro sub alijs literis. Hateph camez uero cum uox sit & syllabã constituere possit, sub omnibus literis inuenitur, licet à quibusdã illud camez hatuph uocet. Vbi hæc regula in primis est notanda, quod literæ gutturales ha- tephatæ punctant se & præcedentem literam, hoc est, si litera gutturalis habuerit hatephpathah, mox præcedens litera habebit patha, etiã si cum hirec uel sægol fuerit punctanda. Excipitur tamen he הַיְרִיעָה quod habet camez: ut הָאֲדָמָה humus ipsa. Sic si litera gutturalis habuerit hatephsægol, mox præcedens litera habet sægol. Exempla. פָּקַד uisitauit, dicimus in futuro אֶפְקוֹד uisitabo, תִּפְקוֹד uisitabis, יִפְקוֹד uisitabit: at si prima radicalis litera fuerit gutturalis (quæ in hoc casu raro habet scheua purum) hirec litera- *Regula memorabilis*

rum

rum futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel in patha uel in ſægol; ut ab עָלָה aſcendit, dicimus אֶעֱלֶה aſcendam, תַּעֲלֶה aſcendes, יַעֲלֶה aſcendet.* Sic ab אָסַף collegit, אֶאֱסוֹף congregabo, תֶּאֱסוֹף cōgregabis, יֶאֱסוֹף congregabit.* Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה faciam, תַּעֲשֶׂה facies, יַעֲשֶׂה faciet. Sciendum itaq; q̄d literæ gutturales à principio dictionis nunquam habēt purum ſcheua, ſed ſemper mixtū cum pathah aut ſægol: intra dictionem uero habēt quādoq; purū ſcheua,* præſertim ſi eas præcedat accentus, ut יִרְעֲנוּ שָׁלַחְנוּ aut hirec ſub litera ſeruili, ut יִחְיֶה Quod ſi hirec ſcriptum fuerit ſub litera radicali, habet gutturalis pūctum raptum, ut נִאֲצוּ blaſphemauerunt, כִּחֲשׁוּ negauerunt. Sic ſi dages leue uenerit poſt literam gutturalem, habebit ipſa gutturalis purū ſcheua, ut יַחְפּוֹץ deſiderabit:

imò

ímò etiam ſi ſequatur litera quę non re
cipit dages leue, adhuc in quibuſdam
uerbis litera gutturalis habet purum
ſcheua, ut יַחְמוֹר concupiſcet, יַחְסוֹר de
ficiet: in quibus tamen litera guttura-
lem mox præcedẽs habet pathah per-
inde ac ſi gutturalis punctaretur cum
ſcheua mixto. Dixi paulo ſupius ſche-
ua illud compoſitum etiam ſub alijs
quàm gutturalibus literis aliquãdo re-
periri, & id quidem uerum eſt quando
duæ literæ in radice ſunt ſimiles & pri-
ma fuerit ſcheuanda, ut גְלֲלֵי ſtercora,
צְלֲלֵי umbræ. Idem ſentiendum quan
do mugitus, hoc eſt, uirgula uocem re-
tinens, eſt ſub he pathato, idq́ꝫ ante
mem ſcheuatum, ut הַמְֽקַבְּרִים ſepeli-
entes: quod tamen non accidit ſingula-
ri numero ſed plurali tantũ. Sunt etiã
quædam aliæ cauſæ propter quas lite-
ræ nõ gutturales quãdoqꝫ recipiunt ha

tephpatha

tephpatha, de quibus conſulere poteris Eliam Cantico 12.

De officijs literarum ſeruilium.

INTER undecim ſeruiles literas, quę ſunt שְׁמוֹ נִכְתַּב אֱלֶיהָ quædam miniſtrant uerbis, quędam nominibus & quædam tam uerbis quàm nominib. Quæ miniſtrant uerbis, ſunt quæ conſtituunt perſonas, genera & numeros: ut literæ אֵיתָן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בְּכַלֵם infinitiuo inſeruiũt: porrò literę תְּהִימוּן uerbis ſubiunctę præteritũ conſtituũt, &c. Vide tabulam coniugationum, & harum literarum officia ex ea facilius diſcere poteris quàm ſi ſigillatim eas tibi hic explicarem. Cæterũ literæ quæ à capite ſeruiunt uerbis & nominibus, ſunt iſtæ, מֹשֶׁה וְכָלֵב quarum miniſteria nunc declarabimus.

De Tabula coniugationum consulenda.

מ Hæc litera primo capitur pro præpoſitione,

positione,significans partem ex multi-
tudine,ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni:ua
let enim idem quod מִן à uel ab,de uel
ex,habetq; semper punctū dages sub-
iunctum, qui designat nun deficiens.
Nam ubi dicendum fuerat מִן בַּיִת ex
domo,dicimus מִבַּיִת unica dictione.
Sic pro מִן כֶּרֶם dicimus breuius מִכֶּרֶם
ex uinea. Et quando litera est guttura-
lis,quæ punctū dages non est capax,a-
gendum est iuxta regulam supra me-
moratam, nempe quod uox breuis &
dages sunt mutāda in uocē magnam:
ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à sole. Cir-
cumloquuntur etiam Hebræi per hanc
literā comparatiuū gradū:ut הַנֶּחֱמָדִים
מִזָּהָב וּמִפַּז רָב Desiderabilia præ auro
& obrizo multo, hoc est, desiderabilio-
ra auro, &c. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ Bo-
nus est fructus meus præ auro,hoc est,
melior est fructus meus quàm aurum.

dicit

dicit sapientia in Prouerbijs. Porrò mem finale ualet eorũ, eis eos: ut רוּחָם spiritus eorum, אֲבַקְשֵׁם Inuestigabo eos, sicut nun finale facit earum eas, ut בֵּיתָן domus earum.

שׁ Officium Schin est quod capitur pro dictione אֲשֶׁר qui, quæ, quod: & punctatur ferè semper cum sægol etiã iuxta gutturales literas: ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ Quod deus Iacob in auxilio eius psal. 144. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ Quod intuita est seu irradiauit me sol. Et daggessatur semper litera mox sequẽs, nisi illa sit gutturalis: tunc enim nulla fit in punctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי Qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando Schin habere pathah loco sægol, hoc est, pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim sægol pathah paruum: ut שַׁקַּמְתִּי Quod surrexi: שַׁלָּמָה אֶהְיֶה Quæ cur ero? Cant. 1.

Sægol uocatur pathah paruum.

שָׁאַתָּה Litera

ה Litera he primo uocatur he הַיְרִיעָה quod ueluti demõstret rem aliquã & eam insignem reddat: & solet adiici omnibus speciebus nominũ, exceptis proprijs nominibus: ut הַבַּיִת Illa domus, הָאָדָם Homo ille: Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abraham ille. Et nota quod semper punctatur cum pathah sequente dages, nisi sequatur una ex literis אער tunc* camezatur: ut הָרֶכֶב Currus ille*: Iuxta heth uero & he habet pleruncꝫ pathah: ut הַחֹדֶשׁ mensis ille, הַהִיא hæc ipsa. Item iuxta literas scheuatas aliquando habet* dages, ut הַיְּהוּדִים Iudæi, aliquando non habet, ut הַיְאוֹר piscina, הַיְסוֹד fundamentũ. Et quãdo litera gutturalis mox sequẽs habet camez, he ipsum non raro habet sægol, ut הֶחָכָם Ille sapiens, הֶהָרִים Illi montes: excipiuntur paruæ dictiones, quales sunt, הָעָם הָהָר Inuenitur

deniq; hæc litera iuxta uerba loco rela/
tiui אֲשֶׁר de quo in grammatica, ora/
tione prima, fundamento quinto. Se/
He quæsitiua litera cundo uocatur ista litera he הָא הַתִּימָּה
id est, he admirationis, uel הָא הַשְּׁאֵלָה
he interrogatiõis, & tũc semp̃ punctat
cũ ֲ & additur tam uerbis q̃ nomi/
nibus & dictionib. consignificatiuis ut
הֲבַת nũqd filia? הֲיֵשׁ nunqd est? הֲיִצְלַח
nunquid prosperabitur? Quando aũt
uenit ad literam scheuatam, habet pa/
thah purum, cum duo scheua à capite
dictiõis simul stare nequeãt: ut הַבְזוֹנָה
nunquid ut scortum, הַבְרָכָה אַחַת nun/
quid benedictio una? nec uenit post
he illud pathatum dages ut post he
הַיְרִיעָה nisi in paucis locis, quando sci/
licet ipsum sequitur litera aliqua mini/
sterialis: ut הַבְּמַחֲנִים Nunquid in ca/
stris: Num. 13. הַבְּצַעֲקָתָה num secun/
dum clamorem: Gene. 11. הַבְּמוֹת נָבָל

Num

Num iuxta mortem Nabal: 2. Reg. 4.
Nec est q̊d hic facile impingas, & agnoscas he demonstrationis pro he interrogationis: quia he demonstrationis nunquam post se admittit literam seruilem ut he interrogationis. Notandũ etiam quòd he interrogatiua litera ante gutturalem literam habet pathah solum: ut הַאִישׁ nunquid uir, הַעֶבֶד nunquid seruus, הַחִיִּיתֶם Num uiuificastis.
Et quãdo litera gutturalis camezat, he quæsitiua litera habet sægol, ut הֶחָכָם nunquid sapiens, הֶהָשֵׁב אָשִׁיב num reducendo reducam: Gen. 24.

ו Vocatur hæc litera אוֹת חַמְּחַבֶּרֶת litera coniunctiua: est enim coniunctio copulatiua, & punctatur in hoc officio cum omnibus simplicibus uocalibus præterquam cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale est scheua, sed quod nõ raro ob

certas causas in alia mutatur puncta. Primo quidem in schurec, quando scilicet hæc litera uenit ad literam scheuatam, uel ad unam ex literis בומפ Vt וּדְבַשׁ & mel, וּשְׁמַרְתֶּם & custodietis, וּמֹשֶׁה & Moses, וּבִנְיָמִין Et Beniamin, וּפַרְעֹה Et Pharao, וּוַשְׁתִּי Et Vasthi, וּמָלַכְתָּ Et regnabis.* Habet uau kamez quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מִלְעֵיל uel uocem magnam, ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ Cœlum & terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & desolatã.* Habet uau hirec quando uenit iuxta Iod scheuatũ, ut וִיהוּדָה Et Iudas, quiescente Iod, וִימִינְךָ Et dextera tua, וִידַעְתֶּם Et cognoscetis, וִיהִי Et erit: quæ absque uau habent sub Iod scheua, nempe sic, יְהוּדָה יְמִינְךָ יְדַעְתֶּם יְהִי Item [quomo] pũctatur uau coniunctio cum pathah quando accedit ad literam gutturalem punctatam cum hatephpathah, ut וַעֲבָרִים

Quando uau habet schurec

* Secundo.

De quo latius in gram... Tertio.

Et

Et serui, וַחֲמֹרִים & asini, וַאֲמַרְתֶּם Et dixistis &c. Quod si litera gutturalis habuerit hateph sægol, uau coniunctio accedens quoque obtinebit sægol, ut וֶאֱמֶת Et ueritas, וֶאֱכוֹל & comede. Sed zere habet solum iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים Et deus, וֵאלֹהָיו Et deus eius Idẽ obseruant hæ tres literæ כלב quando accesserint ad nomen אלהים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo &c. Porrò quomodo uau uertat præteritum in futurum & futurum in præteritum, explicat Elias in grammatica, oratione prima, fundamento quarto.

כ Caph quando est litera seruilis primo uocatur כַּף דִּמְיוֹן Caph similitudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן Sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocat̃ כַּף שִׁעוּר Caph mẽsurę uel cõiecturę, ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quasi duo milia uirorum: Iosue 4. Et punctatur ut literæ beth atque la-

med, de quo paulo post.

ל Litera Lamed uno modo articulus est datiui casus, ut לְעָם populo, לְאָדָם homini: alio modo indicat genitiuum casum, significãs קִנְיַן מַת id est, rei possessionem: ut לַיְיָ הָאָרֶץ Domini est terra, מִזְמוֹר לְדָוִד psalmus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא Ego, tu, ipse, & a pluralibus eorũ אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel nostri, לָכֶם uobis uel uestri, לָהֶם illis uel illorum, & cætera.

ב Litera beth quando seruit à capite accipitur uno modo pro præpositione עִם cum, uocaturq; בֵּית הָעֵזֶר id est, beth subsidij: ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי Cum gladio meo & cum arcu meo: Gen. 49. Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל Cum deo faciemus uirtutem: psal. 60. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio,

uocaturq;

uocaturq; בֵּית הַכְּלִי beth inſtrumenti: ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Ter-tio conſignificat דִּבּוּק adhæſionem & נְגִיעָה approximationē: ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ Et adhærebit in uel cū uxore ſua: Gen. 2. הַנֹּגֵעַ בָּהָר Accedens in montem: Exo. 19. Porrò punctatio harum trium literarum כלב eſt talis. Punctus genuinus illis eſt ſcheua, ſicut & literæ uau, ut בְּדָבָר in uerbo, לְדָבָר ad uerbū, כְּאִישׁ quaſi uir. Quod ſi acceſſerint ad literam ſcheuatam, mutatur ſcheua ea-rum in hirec ꝗum duo ſcheua à capite dictionis ſimul ſtare non poſſint: ut בִּשְׁמִי In nomine meo, & nō בְּשְׁמִי Ex-cipitur hic Iod à capite ſcheuatum, ut ſunt, יְהוּדָה יְרוּשָׁלַיִם & ſimilia, in quib. utrūq; ſcheua, tam literæ ſeruilis quàm ipſius Iod, mutatur in unum hirec, ut בִּיהוּדָה In Iuda, בִּירוּשָׁלַיִם in Ieruſalē. Quod ſi memoratæ tres literę uenerint

Punctatio literarum כלב

 ad

ad gutturalem hatephphatam, fiunt & ipſę illi conformes in puncto, quia litera gutturalis hatephata punctat ſe & præcedentem literam: ut בַּעֲבָדִים in ſeruis, & non בְּעֲבָדִים Sic לַעֲבָדִים ſeruis ipſis, לֶאֱוִיל ſtulto, בֶּאֱוִיל cum ſtulto. Excipitur nomē אֱלֹהִים iuxta quod habēt zere quieſcēte aleph: ut בֵּאלֹהִים In deo, &c. Item quando dictæ tres literæ adiunctæ fuerint à capite literæ he הַיְרִיעָה excludunt ferè ſemper literam he & uſurpāt ſibi punctum illius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipſa domo, dicitur בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipſi homini, dicitur לָאָדָם in eodem ſignificato: & nihil eſt quod ſupra diximus de he haiedia, quod hic non locum habeat. Excipiunt tamē quædam, ut ſunt בְּהַשָּׁמַיִם in ipſis cœlis, לְהַגְּרוּר in ipſum cuneum, & cætera.

De

De literis à fine dictionum seruilibus.

LITERAE quæ à fine seruiũt cõpu tãtur inter affixa. Affixa uocamus pronomina quę uerbis & nominib. affiguntur & coëũt cum illis in unam dictionem, ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorũ, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis, שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me &c. Sed hoc interest quod uerbis subiungi possunt affixa uel pronomina absoluta, ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי custodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם custodiuit eos, אֲהֵבָן uel אָהֵב אוֹתָן dilexit eas &c. Nominibus autem adhaerent sola affixa et non pronomina absoluta.

Affixa simplicia.

IOD ualet meus, mei, me, mea &c. ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מַלְכַּי reges mei: רוֹדְפִי persequens me, רוֹדְפַי per-

ה He cum puncto mappic est relatiuum fœm. gen. Et habet punctum illum quãdo præcedere potest camez: sin alius punctus præcedat, puta zere uel sægol aut schurec, habet he punctũ camez: exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, scilicet mulieris; דְּבָרֶיהָ uerba illius: שְׁמָרָהּ custodiuit illam אֶשְׂנָאֶהָ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante se nun dagessatum, ut תְּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Plurale eius est nun finale & syllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbum earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum: אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן custodiam eas, יַהַרְגוּן occidet eas.

Constituit aliquando he [illegible] foemininum genus: ut a מלך re[x] מלכה regina, קדוש sanctus, קדושה sancta.

ך Caph seruile à fine cum camez ualet, tu, tuus, te, tibi: & cum scheua tu tua in fœm. ut דְּבָרְךָ uerbũ tuũ, דְּבָרֶיךָ uerba tua o uir, אִשְׁתְּךָ uxor tua, פְּקָדְךָ uisitauit te, יִשְׁמְרוּךָ custodient te. Plurale eius est syllaba כֶם uos, uester; ut

Capitur quoque in fine localiter, significat [illegible] ad locum ut ab ארץ terra, בא ארצה uenit in terram, הביט השמימה suspexit in cælum.

דברכם

דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, שְׁלַחְכֶם miſit uos, אֶשְׁמָרְכֶם cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodietis uos. In fœm. uero dicitur, דְּבָרֵךְ uerbũ tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua o mulier, שְׁלָחֵךְ miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמָרֵךְ cuſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recordabuntur tui. Et in plurali habet כֶן ut דְּבַרְכֶן uerbũ ueſtrũ, דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲהֵבְכֶן dilexit uos, יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos, &c.

De numeris.

NVMERANT Hebræi per literas alphabeti non ſecus quàm Latini per ciphras. Nam uox ipſa ciphra uidetur ab Hebræis mutuata: uocant enim illi numerationem סְפִירָה

Itaq; א apud Hebræos in numeris facit unum, ב duo, ג tria, ד quatuor, & ſic conſequenter uſq; ad Iod, quod facit decem. Hinc facimus ſaltum per decem: nam כ facit uiginti, ל triginta, מ quadraginta,

quadraginta, & ſic deinceps uſq; ad ק̃ quod facit centũ: & hinc uſq; ad finem alphabeti fit ſaltus per centum: nam ר̃ facit ducẽta, ש̃ trecenta, ת̃ quadringenta, ת̃ק quingenta, ת̃ר ſexcenta, ת̃ש ſeptingenta, ת̃ת octingenta, ת̃תק nongenta, ת̃תר mille. Quidam uſurpant etiam literas finales pro numeris, ſcilicet caph finale pro 500. mem finale pro 600. & ſic conſequenter. Numerum annorũ mundi hoc Chriſti anno 1532. currente uſq; ad ſeptembrem Hebræi ſcribunt ה״ רצ״ב hoc eſt, 5292. Vbi uides quod literæ aleph, beth &c. ante literas centenarium ſignificantes poſitæ, tot millenaria important, quot unitates ſeorſum poſitæ ſignificant. Finis primae partis institutionis.

Elianæ grammaticæ ſummarium & ueluti compendium quoddam in pulchrũ redactũ ordinem.

NE ſimplici lectori & mutis præceptoribus linguã ſanctam diſcere

inſtituenti, Hebraiſmi inconſuetus lo-
quendi modus imponat aut à ſtudio
eius abſterreat, cõſultum nobis uiſum
fuit breuibus oſtendere, quid Elias in
nobili ſua grãmatica & ex doctiorum
rabinorum cõmentarijs excerpta, ſum-
marie doceat, quas regulas pręſcribat,
quẽ ordinẽ ſequat̃, & ſic ueluti ſemitã
præparare in eandem, ut uel omnibus
uſui eſſe poſſit, etiam ſi iam bonã par-
tem explicuerimus. Igitur in primis
docet apud Hebræos tres eſſe oratio-
nis partes, nomen, uerbum & conſigni
ficatiuas dictiones: per quas intelligun
tur aduerbia, præpoſitiones, cõiunctio
nes & interiectiones. In uerbis maior
uis eſt. Porrò omne nomen & uer-
bum tribus radicalibus conſtat literis.
Vocant enim uocabuli originem*radi- שרש*
cem. Et omnes aliæ literæ à capite uel
calce adductæ, uocãtur*miniſteriales.
*שמושיות Deno-

Radices linguæ

Denominant autem literas cuiuslibet radicis à tribus literis huius uocabuli פָּעַל Primam ſcilicet cuiuslibet radicis literam uocantes pe uel pepoal, ſecundam ain ſeu ainpoal, & tertiam lamed ſiue lamedpoal. Præterea ſecernunt totius linguę radices in octo claſſes ſeu ordines. Primũ ordinem tenent uerba & nomina pfecta, quæ ſcilicet nunquam ob quamcũq; inflexionẽ amittunt unã ex radicalibus literis, ut ſunt שָׁמַר cuſtodiuit, בָּדַל diuiſit, הָרַג occidit. Secundũ ordinẽ conſtitũunt defectiua in pe nun, hoc eſt, quæ primam radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ acceſſit, נָפַל cecidit, & alia multa, quæ ob id defectiua uocantur, quia non raro amittiť nun & loco eius dageſſatur ainpoal ſeu ſecunda radicalis, ut אֶפֹּל cadã, תִּגַּשׁ accedes. Tertium ordinem efficiunt omnia uerba & nomina quorum

Ordines

Secundus ordo

Tertius

rum

rum prima radicis eſt Iod, & ea uocan
tur, Quieſcentia in pe Iod: nam non
nunquam quieſcit Iod in uoce magna,
præſertim in zere, ut à יֵשֵׁב ſedit, dicitur
in futuro אֵשֵׁב ſedebo, תֵּשֵׁב ſedebis. Et
ab eodem uerbo fit uerbũ tranſitiuum
quod hiphil uocant, in hunc modum
הוֹשִׁיב fecit ſedere ſeu collocauit, ubi
Iod quieſcit in uoce magna, uau holē.
In hunc quoq; ordinem reijciũtur uer
ba quæ ab aleph incipiunt: nam & ea
nonnunquã in futuro faciunt quieſcere
aleph: ut ab אָכַל comedit, dicitur אֹכַל
comedam, quieſcente aleph eſſentiali
in holē: aleph uero expreſſe ſcriptum
conſtituit primã perſonam futuri tem
poris. Et illa quies ſolũ inuenitur in pri
ma perſona ſingulari. Nã in alijs perſo
nis dicitur תֹּאכַל comedes, יֹאכַל come
Quartus det, aleph expreſſe ſcripto. Quartum
ordinem uendicãt ſibi uerba quorum
media

media radicalis eſt uau quieſcens, quæ plerunq; elidit̃ & in uoce magna quieſcit:ut קָם pro קוּם ſurrexit, שָׂם p שׂוּם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur: de quo in grammatica. Huc etiam pertinẽt uerba quorum media radicalis eſt Iod quieſcens, ut רִיק uacuus fuit, גִיף clauſit, טִיל tulit &c. Dixi ſignanter quãdo Iod uel uau quieſcit, quia ſi mouerẽtur iã radix illa alteri ordini adſcribenda eſt: ut גָוַע expirauit, quod eſt de primo ordine, חָיָה uixit, quod eſt de quinto ordine.

Quintus ordo cõplectitur uerba quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiã he uel aleph, uocãturq; quieſcẽtia in lamed he: ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he mutant plerunq; he in Iod uel uau: ut עָשִׂיתָ feciſti, עָשׂוּ fecerunt, עָשׂוֹת facere: de quo in tabula coniugationum. Quintus

D Quæ

Quę uero terminantur in aleph, in illis quiescit aleph, ut קָרָאתָ uocasti, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c. Sextus ordo habet radices, quæ duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similium reijcitur & altera dagessatur, ut à תָּמַם quod est de primo ordine fit תַּם perfecit, eiusdem scilicet significati cum תָּמַם Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem punctũ dages, ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גָּזַז fit גַּז totondit, absq; dages, quia ultima dictionis litera non dagessatur nisi punctetur: & si addideris literam, dagessatur zain, ut גַּזּוֹתָ totondisti, גַּזּוּ totonderunt. In septimo ordine sunt uerba quæ primã radicalem literam habent nun uel Iod uel aleph, & tertiã he uel aleph: ut נָבָה נָטָה quæ ratione nun sunt defectiua, & ratione he quiescentia in tertia radicali: sunt igitur compositi ordinis. Hęc uero

Sextus

Septimus

אָבָה יָרָה & ſimilia, quieſcunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba, quæ conſtant quatuor radicalib. literis, ut ſunt גִּלְגֵּל שִׁעֲשַׁע כִּרְבֵּל & ſimilia. Hæc de ordinibus dicta ſufficiant. In Elia copioſora de illis inuenies: nos ſolũ uiã in eundẽ ſternimus.

Octauus

מרבעי

De Coniugationibus.

DOCET Elias in coniugationibus duo obſeruãda, formam & ſignificationẽ. Et ut iam uerba diſcreuimus in octo ordines, ita notabis q̊d in quolibet ordine, octauo excepto, inueniuntur quatuor coniugationes, iuxta quas quodq; uerbum quadrupliciter coniugari poteſt, non ſecus quàm apud latinos unum uerbum in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur, ut eſt pario & parturio: edo edis, eſito eſitas, eſurio, eſuris &c. Sic enim in prima coniugat. Heb. dicimus שָׁמַר in ſecunda

שָׁמַר in tertia הִשְׁמִיר & in 4. הִשְׁתַּמֵּר
Et item si acceperis uerbum de secũdo ordine, poteris illud per singulas quatuor inflectere coniugationes, ut נָגַשׁ in prima, נִגַּשׁ in secunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in quarta: Exemplum in tertio ordine: יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in secunda, הוֹשִׁיב in tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Ista autem multiplex cõiugatio unius uerbi, solum propter transitiuam significationem habendam, apud Hebræos ponitur. Est enim mirabile dei artificiũ in hac lingua, ut ex una uoce multa fluant significata. Nam ubi latinus dicit sedeo in neutro gen. & colloco in actiuo gen. Hebræus id explicat una uoce sed in diuersis cõiugationibus, nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit in tertia. Sic יָצָא exiuit, הוֹצִיא eduxit: לָמַד didicit, לִמֵּד docuit, נָגַשׁ appropinquauit, נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ applicauit

Nota Dei mirabile artificium.

gitiua ad alterum, in secunda eadem significatio uehementiam quandam, et in tertia fiunt transitiua ad tertium. Sam etc.

applicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit seipsum. Vides quàm breuis & quàm lata hæc sit lingua. Sed nunc cõiugationes ipsas succincto sermone explicabo. Prima cõiugatio uocatur קַל id est, leuis, quia non habet dages ut secunda coniugatio, nec he ut tertia, nec syllabam הִת ut quarta. Forma eius est triplex, scilicet שָׁמַר custodiuit, חָפֵץ desiderauit, יָכֹל potuit. Prima forma habet camez & patha, secunda camez & zere, tertia camez & holem. Significatio uero eius est plerunq; neutra, & solum propter uerba neutra ponit̃ sicut aliæ propter uerba transitiua, tam & si multa quoq; in ea inueniantur transitiua uerba.* Iam igitur poteris uerba singulorum ordinum, excepto octauo, iuxta hanc coniugationem inflectere: ut in primo ordine, שָׁמַר custodiuit, שָׁמַרְתָּ custodiuisti, שָׁמַרְתִּי custodiui: שָׁמְרוּ custodierunt

Coniugatio prima. קַל

Formæ Kal tres

ablego, i. [illegible] aliquo mitto.

* Exempla: שָׁכַן quieuit, mansit, in prima: שִׁכֵּן po[illegible] in secunda. Sic שָׁכַב iacuit, in prima: הִשְׁכִּיב posuit in lectum, in tertia. Item שָׁמַע audiuit, שִׁמֵּעַ in secunda: et in tertia הִשְׁמִיעַ [illegible] uulgauit: שָׁלַח misit, in prima: שִׁלַּח ablegauit, in tertia. Sic פָּתַח aperuit, puta ostium quod iterum clauditur: et פִּתַּח aperuit cum uiolentia, uel quod nõ iterũ clauditur. etc. Sunt et multa, quæ in prima coniugatione sunt neutra, et in secunda atq; tertia sunt ad alterum transitiua: ut מֵת mortuus est, in prima cõiugatione: מוֹתֵת in secunda: et הֵמִית in tertia, interfecit etc. Regulariter itaq; uerba quæ in prima coniugatione sunt neutra, in secunda et tertia ex eisque fiunt transitiua: et quæ in prima [illegible]

tunt, שְׁמַרְתֶּם custodiuistis, שָׁמַרְנוּ cu/
stodiuimus. In secundo ordine, נִגַּשׁ
נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי ut in primo. In tertio or/
dine, יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי In quarto קָם
קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ In quinto
גָּלָה גָּלִיתָ גָּלִיתִי גָּלוּ גְּלִיתֶם גָּלִינוּ · In se/
xto ordine, גַּל גַּלּוֹתָ גַּלּוֹתִי גַּלּוּ גַּלּוֹנוּ
גַּלּוֹתֶם Incipiunt autem Hebræi coniu/
gare à tertia persona singulari præteri/
ti mas. generis sicut latini à prima per/
sona præsentis. Haud aliter cōiugabis
uerba secundæ formæ huius coniuga/
tionis, ut חָפֵץ חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי Sic uerba
tertiæ formæ, ut יָכֹל יָכֹלְתָּ יָכֹלְתִּי Sub
hac autem tertia forma pauca reperiun
tur uerba. Notandū hic quod Hebræi
hos ponunt modos tenentq́ hunc or/
dinem: præteritum, participium præ/
sens, participium præteritum, imperati
uus, infinitiuus, futurū. Participio præ/
senti utuntur loco uerbi præsentis, præ
missis

Modorum ordo

missis pronominibus primæ, secundæ & tertiæ personæ: ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego custodiens seu custodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu custodis &c. Masculinum genus & fœm. habent in uerbis perinde ut in nominibus: unde in præterito has tres personas שָׁמְרָה custodiuit, פָּקַדְתְּ uisitasti, פְּקַדְתֶּן uisitastis, uēdicat sibi fœm. gen. sub distincta forma à masc. gen. cæteræ sunt communes, ut שָׁמַרְתִּי custodiui, שָׁמַרְנוּ custodiuimus, שָׁמְרוּ custodierunt. Sic futurum habet duas personas communes, reliquas proprias. Imperatiuus quoq; & utrunq; participiū habent pro utroq; genere distinctas formas. Hęc in tabula coniugationum facile uideri possunt. Passiuū huius primæ coniugationis uocatur נִפְעַל habetq; semper in prçterito & participio præsenti augmentum nun à fronte, ut נִשְׁמַר custoditus est, נִשְׁמַרְתָּ custodi-

Ad tabula[m] ...

Passiuum primæ Coniug.

tus es &c. In participio נִשְׁמָר custodi tus, נִשְׁמָרִים custoditi &c. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro absconditur nun per dages in pepoal, quod ut forte fiat præmittitur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר custodire uel sis custoditus; sic in infinitiuo לְהִשָּׁמֵר ut custodiatur. In futuro non est opus litera he, cum literæ איתן radici pręficiantur & illæ dages fortificent, ut אֶשָּׁמֵר custodiar, תִּשָּׁמֵר custodieris, & cætera.

Coniugatio secunda

Coniugatio secunda uocatur כָּבֵד id est, grauis, quia media radicalis semper grauatur puncto dages, unde & à quibusdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dagessata: uocatur etiam à forma ipsa פִּעֵל piel: nam uerba eius constant his punctis: ut דִּבֵּר loquutus est, חִקֵּר inuestigauit &c. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis quæ fiunt hic

transitiua

transitiua: aut si sint in prima coniūgat. transitiua, sunt etiam in ista transitiua sed habēt hic efficatiorem significatio/nem: ut פָּתַח aperuit in prima cõiugat. & פִּתַּח impetu aperuit uel aperiendo effregit, in secunda coniugat. Sic שָׁלַח misit, cuius scilicet reditus expectatur in kal, in piel uero שִׁלַּח emisit, ablega/uit. Item exempla quæ hic fiunt ex neutris transitiua, שָׁכַן quieuit, mãsit, in prima coniugat. In piel uero שִׁכֵּן posuit, collocauit. Sic מָלֵא plenus fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit &c. Habet tamen hæc con/iugatio sicut & cæteræ uerba quædam propria quæ non inueniuntur in kal & sunt hic neutra, ut דִּבֵּר loquutus est: habet etiam quædam transitiua, quæ in prima quoq; coniugat. non inueni/untur, ut חִקֵּר inuestigauit, תִּקֵּן ordina/uit &c. Libuit & id hic annotare, quod

In secunda coniugat. nullus defectus

omnium ordinum uerba in hac coniu-
gatione sine ullo defectu & quiete con-
iugantur, idq; propter mediã literam
dagessatam, cum defectus nun primæ
radicalis literæ aut defectus tertiæ radi
calis (quando secũdæ similis est) signa-
ri non possit per dages quod prius ra-
tione coniugationis occupat mediam
radicalem. Sic nec Iod in tertio ordine
aut aleph hic quiescere possunt in uoce
magna, quandoquidẽ uox magna an-
te dages locum non habeat. Idem sen-
tiendum quando media est gutturalis
aũt res litera: tunc enim plerũq; dages
& hirec mutantur in uocem magnam,
ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ benedicam, בֵּאֵר
declarauit, אֲבָאֵר declarabo & cætera.
In quarto uero ordine loco dages du-
plicatur tertia radicalis: ut à קָם surrexit
fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa ha-
bes in grammatica. Huc etiam perti-

nent

nent omnia uerba 7.ordinis quę 4.con ſtāt radicalib.literis,ut פִּרְסֵם &c.Paſſi/ uū huius cōiugat.uocatur à forma ipſa פֻּעַל ut à סִפֵּר nūerauit,סֻפַּר nūerat⁹ eſt. Tertia cōiugatio uocatur à forma ipſa הִפְעִיל hiphil,& habet à frōte augmē/ tum he, & Iod ante lamedpoal: ut in primo ordine הִשְׁמִיר fecit cuſtodire. In ſecundo uero ordine deficit nun pri ma radicalis,& loco eius dageſſatur al/ tera radicalis, ut à נָגַשׁ appropinqua/ uit, הִגִּישׁ obtulit,applicauit: Sic à נָפַל cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine mutatur Iod in uau holem,ut à יָשַׁב ſe/ dit, הוֹשִׁיב collocauit, à יָדַע cognouit, הוֹדִיעַ notificauit. Sunt tamen aliqua quæ retinent Iod, ut à יָטַב bonus fuit, הֵיטִיב benefecit: ſic à יָנַק ſuxit, הֵינִיק lactauit: In quarto ordine hæc forma ſeruatur à קָם ſurrexit, הֵקִים erexit, רָם eminuit, הֵרִים eleuauit, מֵת mortuus eſt

Tertia con.

est, הֵמִית interfecit, אוֹר luxit, הֵאִיר illustrauit. In quinto ordine propter tertiã radicalem literam, quæ est una ex אֶהֱוִי nõ interponit Iod inter ain & lamed: ut à גָּלָה fit הִגְלָה trãstulit, הִגְלִיתָ transtulisti, he mutato in Iod. A מָצָא uero fit הִמְצִיא fecit inuenire. In sexto ordine à סַב fit הֵסֵב reduxit, הֲסִבּוֹתָ reduxisti, הֲסִבּוֹתִי reduxi &c. In septimo ordine à נָטָה fit הִטָּה inclinauit uel extendit, הִטִּיתָ inclinasti, הִטּוּ inclinauerunt.

Hophal Passiuum huius cõiugationis uocatur à forma ipsa הָפְעַל hophal, ut ab הִכְרִית fit הָכְרַת succisus est, & ab הוֹשִׁיב fit הוּשַׁב collocatus est, mutato Iod essentiali in uau schurec. Verum hæc omnia in tabula clare uideri possunt.

Significatio Hiphil Significatio coniugationis hiphil est transitiua ut piel, formaturq́ à kal: ut si uerbũ in kal sit neutrum fit hic transitiuũ ad duo: & si sit in kal trãsitiuum, fit in hiphil

phil transitiuum ad tria: exemplum primi, שָׁכַב iacuit, hinc הִשְׁכִּיב posuit, puta mater ponit filium in lectum. Exemplum secundi, אָכַל comedit, puta Petrus panem, sed in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta Paulus facit comedere Petrum panem, ubi actus uerbi à Paulo per Petrum transit in panẽ. Sed de hoc satis, quũ Elias illa late explicet. Quarta coniugatio à forma ipsa uocatur הִתְפַּעֵל Hithpael, habetq; à fronte augmentum syllabæ הִתְ & mediam literam semper dagessatam: unde fit ut nunquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq; sit ordinis, possit pati defectum. Et nota quod augmentum illud הִתְ omnibus uerbis adijcitur nisi quando prima radicalis fuerit una ex literis ש ס ז צ tunc enim tau augmenti ponitur post literas ש ס ז צ & post zade mutatur in ט post zain uero mutatur in da- *Coniugat. Hithpael*

leth

matica Eliæ quod non clarum tibi fu-turum ſit.

De nomine altera parte orationis.

VOCANT Hebræi nomen proprium שֵׁם עֶצֶם ut ſunt nomina hominum, montium, fluuiorũ &c. nomen uero ſubſtantiuum uocãt שֵׁם דָּבָר nomen rei, & nomen adiectiuum שֵׁם תּוֹאַר nomen formæ. Et omne nomen uel eſt maſculinum uel fœm. & pauca inueniũtur quæ utrunq; habẽt genus. Maſculina cõſtant tribus duntaxat radicalibus literis, ut לֶחֶם panis, דָּבָר res uel uerbum, סֵפֶר liber, niſi quod adiectiua plerunq; habent literam Iod uel uau interpoſitam: ut חָסִיד pius, צַדִּיק iuſtus, גָּדוֹל magnus, אָרוֹךְ longus &c. fœminina uero habent communiter à fine literã he uel tau adiectam, nedum adiectiua uerũ & ſubſtantiua: ut נְקֵבָה fœmina, אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier, מַלְכָּה

Forma fœmininorum

regina

numero in ים & fœminina in וֹת ut נַעַר
נְעָרִים puer pueri: נַעֲרָה נְעָרוֹת puella puellæ. Quæ uero dualitate constant desinunt in ַיִם ut רֶגֶל רַגְלַיִם pes pedes. עַיִן עֵינַיִם oculus oculi, בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu genua, & cætera.

De inflexione nominum.

NESCIVNT Hebręi aliam inflexionem in nominibus quã quæ fit de singulari numero in pluralẽ, aut de masculino genere in fœ. aut de statu absoluto in statum regiminis & affixionis: & hic nõnihil laboris & difficultatis est iuxta diuersas nominum formas. Verum ut hic obiter commemorem, quod Elias prolixe tractat, notabis quatuor esse puncta uocalia in nominibus quæ mutari solent, licet non semper, nec ubiq;, & sunt ista, camez, zere, sægol, holẽ. Exemplis rem ipsam secundũ diuersas formas ostendemus.

Quæ ſunt huius formæ דָּבָר aut huius קָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mutant in regimine ſingulari puncta in hũc modum, דְּבַר יְהֹוָה uerbũ domini, זְקַן בַּיִת ſenex domus, לְבַב הָאָדָם cor hominis, קְצִיר הַשָּׁנָה meſſis anni: & cum affixis, לְבָבוֹ דְּבָרוֹ זְקֵנוֹ קְצִירוֹ. Et in plurali, לְבָבוֹת קְצִירִים דְּבָרִים זְקֵנִים. Et in regimine plur. קְצִירֵי זִקְנֵי דִּבְרֵי לִבּוֹת Et cum affixis, קְצִירָיו דְּבָרָיו ſed cum affixis בֶּן כֶּם & חֶן חֶם habent formam pluralis conſtructiui, ut זִקְנֵיכֶם דִּבְרֵיהֶם &c. Hæc uero forma אֵבוּס præſepe, אֵפוֹד humerale, nihil mutat: nam dicimus in plurali אֲבוּסִים &cum* Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens eſt, non mutatur in regimine ſingulari, ſed cũ affixis quædam nomina mutant primum ſægol in pathah & quædam in hirec: ut מַלְכִּי rex meus, מַלְכָּה regina, רַגְלוֹ pes eius, בִּגְרַת uestis eius, בִּתְרוֹ pars ſeu membrum

*et cũ affixis

brum eius: in plurali & eius regimine non differunt à forma nominis דָּבָר nisi quod quædam habent patha in regimine, ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ. Et hæc eadem forma, quando media est gutturalis, mutat utrunq; sægol in pathah: aut si tertia est gutturalis, migrat posterius sægol in pathah, ut שֶׁבַע נַחַל נַעַר & צֶמַח פֶּרַח & tenent in quatuor dictis mutationibus normã מֶלֶךְ & בֶּגֶר. Est deinde alia forma nominum, quæ habet zere & sægol, ut חֵלֶק עֵשֶׂב סֵפֶר Et hæc in regimine singulari non mutantur: cum affixis uero mutant zere in hirec, ut סִפְרִי liber meus, עִשְׂבּוֹ herba eius. Sunt tamen quæ zere sub litera gutturali mutant in sægol, ut עֶגְלִי uitulus meus, חֶלְבְּךָ adeps tuus. חֶלְקוֹ pars eius, &c. de quibus solũ gustum hic præbemus, quandoquidem in Elia omnia emunctiora inuenies.

Forma 5. punctorum

Item forma ista מָוֶת mors, עָוֶל iniquitas, est de quarto ordine, & mutat in regimine uau mobile in uau quiescens: ut מוֹת הָאָדָם mors hominis. Nomina istius formæ חֹרֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן in regimine singulari non mutant, sed cum affixis mutatur holem in ָ ְ: ut קָדְשׁוֹ sanctitas eius, & in plur. אָזְנַיִם aures. At hæc forma, אוֹצָר thesaurus, כּוֹכָב stella, עוֹלֵל infans, nunquam mutat holem: in plur. אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים In regimine sing. אוֹצַר יְיָ sicut à מִקְדָּשׁ dicitur מִקְדַּשׁ יְיָ camez mutato in pathah: & cum affixo, אוֹצָרוֹ thesaurus eius. Habet tamen עוֹלֵל in plur. עוֹלְלִים psal. 8. Porrò אוֹרַח כּוֹבַע & similia non differunt à forma קֹדֶשׁ cum litera gutturalis mutet segol in pathah, sicut etiam paulo superius diximus de פֶּרַח & בַּעַר

Dagessata non mutantur. De nominibus uero quæ mediam habent dagessatam est una regula quod

nunq̃

nunquam mutantur, ut פַּלָּס צַדִּיק גַּנָּב
Item nomina quæ à principio habent
ſcheua, nunquam mutant illud: ut דְּבַשׁ
mel, חֲמוֹר aſinus, זְאֵב lupus: hinc זְאֵבַת
lupa, חֲמוֹרִי aſinus meus. Excipiuntur
ea quæ habent camez poſt ſcheua. Illa
enim in regimine plur. mutant camez
in ſcheua & tunc primum neceſſario
mutatur in hirec: ut à יְקָר honor יִקְרֵי
Sic à כְּתָב כִּתְבֵי ſcripta. Hæc de maſcu-
linis aut quæ formam habent maſculi-
norum: nunc de fœmininis. Fœminina quæ deſinunt in he præcedente camez habent unam regulam, nempe quod in dictis quatuor mutationibus mutãt he in ת ut à צְדָקָה dices צִדְקַת יְיָ iuſti-
cia domini, צִדְקָתוֹ iuſticia eius, צְדָקוֹת
iuſticiæ, צִדְקוֹתֶיךָ iuſticiæ tuæ, צִדְקוֹת
יְיָ iuſticiæ domini: ubi ſcheua primum
mutatur in hirec propter ſcheua ſecun-
dum. Item אֲכִילָה comeſtio, אֲכִילַת

Nomina fœminina

אֲבִילָתוֹ אֲבִילוֹת &c. Vide Eliam in oratione tertia, fundamento 8. & 9. Fœmi nina uero quæ in ſtatu abſoluto deſinunt in ת præcedēte ſægol, dageſſant tau illud in affixorum ſubiunctione: ut עֲטֶרֶת / עֲטַרְתּוֹ corona eius : תִּפְאֶרֶת תִּפְאַרְתּוֹ ubi ת primum eſt litera hæemanthica ſeu denominatiua. Sūt enim ſex literæ, uidelicet iſtæ הָאֶמַנְתִּי quæ radicibus adiectæ denominatiua conſtituūt, quæ uulgo heęmanthica appellantur: ut מִשְׁקָל pondus, תַּשְׁלוּם compēſatio: de quibus in Elia, oratione tertia, fundamento 12. & 13.

Nomina ſecundi ordinis quæ ſcilicet deficiunt in pe nun.

NOMINA quæ deficiunt in pe poal nun aſſumunt à fronte literam hæemanthicam mem cum patha ſequēte dages: ut מַטָּע plantatio, à נָטַע plantauit: מַטָּרָה cuſtodia, à נָטַר cuſto

diuit

diuit, מַסֵּכָה conflatile, מַכָּה percussio, à נָכָה uapulauit: in quibus dages index est perditæ nun radicalis literæ.

Nomina tertij ordinis, quorum prima radicalis est iod uel aleph.

QVAE ab aleph in hoc ordine incipiunt, nõ differunt à perfectis, quando in formam nominum rediguntur, ut ab אָמַר dixit, מַאֲמַר oratio. Quę uero à Iod incipiunt, habent multiplicem formam: & ea tibi trademus per familiaria quædam exempla. Aspice igitur sequentia exempla.

מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב sessio, à יָשַׁב יָצָא

מוֹעֵד tẽpus, מוֹקֵשׁ offensio, à יָעַד יָקֹשׁ

In plurali מוֹשָׁבִים מוֹצָאוֹת & מוֹקְשִׁים

תוֹלֶדֶת generatio, תּוֹכֵחָה correptio.

תּוֹדָה confessio, תּוֹרָה lex, instructio.

תּוֹחֶלֶת spes, תּוֹעֶלֶת utilitas.

מוּסָר disciplina, מוּצָק infusorium.

Vides in his exemplis quomodo Iod

 mutetur

mutetur in uau, accedatq; à fronte una ex literis hæemanthicis. At in his שֵׁנָה somnus, עֵצָה consilium, דֵּעָה scientia, Iod omnino deficit, assumpta in fine he fœm. litera.

Formæ nominum quarti ordinis.

HABET & is ordo multas & uarias formas nominum, quas per exempla quoque tibi ob oculos ponemus.

מָקוֹם locus, מָלוֹן diuersorium.
מְשׁוּבָה auersio, מְלוּנָה mansio.
תְּקוּמָה resurrectio, תְּלוּנָה murmuratio
Quæ sub mem denominatiuo habent camez, mutãt illud in scheua, ut מְקוֹם יְיָ locus domini.

זָר alienus, רַע malus.
גֵּר peregrinus, אֵד pernicies.
סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas,
אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus.
דוּד caldarium, שׁוּק platea.

Ex

Ex his quædam non mutantur, alia uero mutantur: ut sunt יָמִים dies, עָרִים ciuitates, שְׁוָקִים plateæ & רְנָרִים ollæ: Sequitur alia forma: בַּיִת domus, עַיִן oculus, לַיִל nox. Hæc mutantur in zere, ut בֵּית יְיָ domus domini, עֵינִי oculus meus, לֵילוֹת noctes: dicitur tamen בָּתִּים pro בֵּיתִים domus,

Formæ nominum quinti ordinis.

מִצְוָה præceptũ, תִּקְוָה spes, תִּכְלָה consumptio: & cum literis gut. מֶחֱצָה medietas, תַּאֲוָה concupiscentia: in quibus he nõ est radicalis sed fœminina litera. Quando autem est radicalis, habet ante se sægol: ut מִקְנֶה acquisitio, מַחֲנֶה turma & similia: & hęc in regimine mutant sægol in zere: ut מַחֲנֵה דָן turma Dan, מַעֲשֵׂהוּ opus eius, &c. He uero fœm. litera mutatur more suo in tau raphatum: ut מִצְוַת יְיָ præceptum domini. Item alia forma תַּבְנִית similitu-

do, תַּכְלִית consummatio. Hæc non mu tantur. שָׂפָה labiũ, מָנָה pars, פֵּאָה an gulus, שָׁנָה ãnus, quę in regimine sing. habent שְׂפַת פְּאַת &c. Item צְלִי co-ctio, קָלִי pulmentum: שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus: חֳלִי infirmitas, עֳנִי affli-ctio: in quibus camez mutatur in sche-ua, ut צְלִי & holem in hatephcamez, ut חֳלִי Scheua uero in פְּרִי & similibus migrat in sægol quando in pausa uene rint: ut כֶּלִי uas uel instrumentũ. Item aliæ formæ.

עָמִית proximus,	אָחוֹת soror.
חֲנִית lancea,	שְׁבִית captiuitas.
גָּלוּת transmigratio	חָזוּת uisio.
שְׁבוּת captiuitas	פְּדוּת redemptio.
רָצוֹן uoluntas	קָלוֹן ignominia
בִּנְיָן ædificatio	קִנְיָן possessio

Quæ habent camez sub prima, mutãt illud in statu regiminis in scheua: quæ uero habent camez sub secunda, mutãt illud

illud in pathah. אָב pater, אָח frater. יַד manus, דַּג piſcis, סַד regula. רִי irrigatio, נִי planctus, כִּי cõbuſtio. Ex quibus אָב & אָח in regimine ſingulari mutant camez in ֱ aſſumpto Iod in fine loco he tertiæ radicalis: ut אֲחִי עָנֵר frater Aneri. אֲבִי גוֹיִם pater gentium. Sic in plur. אֲבוֹת הַמַּטּוֹת patres tribuũ: ſed abſolute אָבוֹת patres: ſic cum affixo אָבִי pater meus, אָבִינוּ pater noſter, ſed cum affixis כֶם & הֶם mutatur camez in ֱ ut אֲחִיכֶם fratet ueſter. Mutatur etiam in אָח camez in patha magnũ & paruum: ut אַחִים fratres, אַחַי & אֶחַי fratres mei.

Formæ nominum ſexti ordinis. Huius ordinis tales sunt formæ

חַם calidus, דַּל pauper, טַל ros.
עֹז fortitudo, חוֹם calor, קוֹר frigus.
חֵן gratia, שֵׁן dens, צֵל umbra.

Hæc & eis ſimilia cũ mutantur in plur. numerum uel in fœmi. genus, aut ſuſci-

piunt

piunt affixa, dageſſant alteram radica lem : & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam : ut חַמָּה calida, דַּלִּים paupes, עֻזִּי fortitudo mea, שִׁנּוֹ dens eius. De quibus in oratione quarta, fundamento, 11. & 12. plura inuenies. Sed & hoc notandum ꝙ in pauſa, hoc eſt, in fine ſentẽtiæ, quem Hebræi uocant סוֹת פָּסוּק item in mem bro, quod uocant אַתְנַחְתָּא & ſæpe in ſubdiſtinctione, quam appellant זָקֵת קָטוֹן mutant̃ uoces paruæ in magnas, puta patha & ſægol in camez, & ſcheua in camez uel zere, uel ſægol: ut : הָבֶל pro הֶבֶל uanitas, זַרְעֶךָ pro זַרְעֲךָ ſemen tuum, תְּכַחֵרוּ pro תְּכַחֲרוּ negabitis, לָחֶם pro לֶחֶם panis &c. Vide ſacros biblicos libros, & ubiq; uidebis quomodo ſcheua uel etiam puncta minora mutentur in maiora propter pauſas. Hæc in genere de nominibus dicta ſufficiãt.

De

De pronominibus.

POSSVNT pronomina ſicut aduerbia & præpoſitiones inter dictiones cōſignificatiuas numerari, etiā ſi genus & numerū ut nomina habeāt. Itaq; pronomina ſeparata ſunt tria, uidelicet אֲנִי & אָנֹכִי ego, אַתָּה tu, הוּא ille. אֲנִי & in pauſa אָנִי ego, ~~com. gen. in ſingulari num. ſic declinatur: אֲנִי ego,~~ שֶׁלִּי mei, לִי mihi, אוֹתִי me, מִמֶּנִּי à me. Plur. אֲנַחְנוּ & apud rabinos אָנוּ nos, שֶׁלָּנוּ noſtrum, לָנוּ nobis, אוֹתָנוּ nos, מִמֶּנּוּ à nobis. אַתָּה Tu masc. gen. שֶׁלְּךָ tui, לְךָ tibi, אוֹתְךָ te, מִמְּךָ à te, Plur. אַתֶּם uos, שֶׁלָּכֶם ueſtrum, לָכֶם uobis, אֶתְכֶם uos, מִמְּכֶם & מִכֶּם à uobis. אַתְּ Tu in fœm. gen. שֶׁלָּךְ tui, לָךְ tibi, אוֹתָךְ te, מִמֵּךְ à te. Plur. אַתֵּן uos, שֶׁלָּכֶן ueſtrum, לָכֶן uobis, אֶתְכֶן uos, מִמְּכֶן & מִכֶּן à uobis. הוּא Ille, שֶׁלּוֹ illius, לוֹ illi, אוֹתוֹ eū, מִמֶּנּוּ ab eo. Plur. הֵם & הֵמָּה

illi,

illi, שֶׁלָּהֶם illorum, לָהֶם eis, אוֹתָם &
הֵוּא & הֵיא אֶתְהֶם eos, מֵהֶם ab eis.
Illa, שֶׁלָּה illius, לָהּ illi, אוֹתָהּ eã, מִמֶּנָּה
ab ea. Plur. הֵן & הֵנָּה illæ, שֶׁלָּהֶן illarũ,
לָהֶן illis, אוֹתָן & אֶתְהֶן illas, מֵהֶן ab illis.

Sunt quoq; & alia quædam prono mina sed indeclinabilia, nempe, אֲשֶׁר qui, quæ, quod: זֶה iste, & in fœm. זֹאת atq; זוֹ & זוּ ista: הַלָּזֶה & הַלָּז iste, אֵלֶּה & הָאֵל illi, isti: עֶצֶם ipsemet. De pronominibus affixis iam supra mentionem fecimus.

De alijs consignificatiuis dictionibus.

INTER præpositiones multæ inueniuntur quæ perinde atque nomina recipiunt affixa. Idem iudicium est de quibusdam aduerbijs: quorum catalogum hic tibi subiungemus.

אֶל ad, אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te.

עַל super, עָלַי super me, עָלָיו super eũ עֲלֵיהֶם

Istæ duæ præpositiones in affixorum

susceptione

susceptione omnino insequuntur for-
mam nominum pluralis numeri masc.
generis: חֵם חֵן et כֶּם כֶן
עִם cum, עִמִּי mecum, עִמָּנוּ nobiscum.
נֶגֶד coram, נֶגְדִּי corã me, נֶגְדָּהּ corã ea.
אֵצֶל iuxta, אֶצְלִי iuxta me, אֶצְלְךָ iuxta
בְּעַד per, pro, בַּעֲדֵנוּ pro nobis. (te.
לְמַעַן propter, לְמַעַנְכֶם propter uos.
בַּעֲבוּר ob, בַּעֲבוּרָהּ propter eam.
אַחַר Post, אַחֲרֵיהֶם post eos.
זוּלַת Præter, זוּלָתָם præter eos.
תַּחַת Sub, תַּחְתֵּיהֶם sub uel pro eis.
לְבַד Solum, לְבַדִּי solum ego.
אֵת Cum, אִתּוֹ secum, אִתִּי mecum,
לִפְנֵי Ante, לְפָנָיו ante eum
עוֹד Adhuc, עוֹדֶנּוּ adhuc ipse.
אַיִן Non, אֵינִי non ego
אַיֵּה Vbi, אַיֶּכָּה ubi tu.
בֵּין Inter, בֵּינִי Inter me,
Et in hunc modum tu ipse poteris sin-
gulis his præpositionibus & aduer-
bijs

hijs adijcere etiã alia affixa, nos solum per hæc uoluimus formam quandam tibi præscribere generalẽ, quam tu imitareris. Nihil enim est quod te prohibere potest, quin præpositioni אֵצֶל facile adijcere possis mem finale, nun finale, he fœm. literam, uau, &c. Idem de alijs sentiendum. Sunt & aliæ multæ præpositiones & aduerbia, quæ nullũ recipiunt affixũ sicut nec cõiunctiones.

De accentibus.

VOCANT Hebræi accentũ טַעַם quod sonat rationem & gustũ, habetq; quælibet dictio proprium accentum, nisi per uirgulam מַקַּף cohæreat ad aliam dictionem, ut hic, בִּי־יִקַּח tunc enim reputantur duæ dictiones pro una & habent unum accentũ. Accentus qui ultimam dictionis possidet syllabam, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע quod Hebraice sic interpretari

posset

posset לְתַחַת Qui uero penultimam tenet syllabam, is Chal. uoce appellatur מִלְּעֵיל, Hebraice uero uocari posset לְמַעַל quod una syllaba superiorem in dictione habeat locum quàm accentus milra. Porrò figuræ accentuũ sunt multæ, distinguunturq́ omnes accentus in duos ordines, quidam uocantur reges & sunt numero quindecim: alij uero uocantur ministri, & sunt numero septem. Inter reges quatuor aut quinq́ sunt, qui cæteris in oratione potentiores sunt, distinguentes scilicet orationem in sententias, membra & alias subdistinctiones. Qui tenet finem sententiæ uocat̃ סוֹף פָּסוּק signaturq́ his duobus punctis : præcedente perpendiculari uirgula: & qui sententiã in mẽbra diuidit uocatur אַתְנָח seu אַתְנַחְתָּא. Qui uero subdistinctiones faciũt sunt זָקֵף קָטוֹן & רְבִיעַ & nonnunquã טַרְחָא

 qui

qui & טִפְחָא Figuræ horum 4. accen/
tuum additæ sunt nominibus ipsis.
Cæterũ nolui hic copiosior esse de ac/
centibus,cum ab Elia expectemus pro
prium libellum de illis, quem quidem
Romæ iã diu incœpit & ferè absoluit,
sed in illius proxima depopulatione a/
misit & mea sollicitatione iam denuo
sub incudem reuocauit*. Itaq; è Vene/
tijs hoc Christi anno 1532. mihi scri/
psit, ואחר כך אראה להשלים גם כן ספר
הטעמים Dicit, postea uidebo ut resar
tiam librum accentuum, absoluto scili/
cet libro לשונות המשונות qui est de
uarijs & difficilibus uocabulis Rabino
rum,quem iam conscribit.

De abbreuiaturis.

ABBREVIANT Hebræi dicti/
ones suas duplici modo: uno, q;
tollunt unam uel duas literas à fine di/
ctionis, & consignant ultimam uirgu/
la qua/

la quadam erecta: ut נקב' pro נקבה & ישר' pro ישראל Sic מלב' p מלבים
Alio modo, quod accipiunt ſolum initiales dictionum literas, & illas ſignant duabus uirgulis, uocantq́ʒ huiuſmodi literas (integras dictiones repreſentantes) ראשי תיבות id eſt, capita dictionũ. Et in hunc modum habent quaſdam generales abbreuiaturas, quę omnibus Iudæis uſqʒ adeo ſunt in uſu, ut nemo facile de illis dubitet: quales ſunt

חקב"ה id eſt, הקדוש ברוך הוא Sanctus benedictus ipſe.

אע"פי id eſt, אף על פי Tam & ſi, licet.

א"ר id eſt, אמר רבי dicit Rabi.

ג"ע id eſt, גן עדן Paradiſus.

אח"כ idem quod אחר כך poſtea.

רז"ל idem quod רבותינו זכרונם לברכה magiſtri noſtri quorum memoria ſit in benedictione.

א"י Idem quod ארץ ישראל terra Iſrael.

אי״ת idem quod אִם יַעֲזֹר יְיָ Si iuuerit deus.

א״כ idem quod אִם כֵּן Si sic, igitur.

וא״ת idem quod וְאִם תֹּאמַר Et si dicas.

ב״ד idem quod בֵּית דִּין domus iudicij.

ב״ה idem quod בֵּית הַמִּקְדָּשׁ domus sancta.

ג״כ idem quod גַּם כֵּן Etiam sic.

ד״א idem quod דָּבָר אַחֵר uerbũ aliud.

ד״מ idem quod דֶּרֶךְ מָשָׁל figuratiue, uel per modum parabolæ.

ע״ה idem quod עָלָיו הַשָּׁלוֹם qui est in pace, sic loquuntur de ijs qui pie mortui sunt.

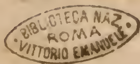
וגו׳ idem quod וְגוֹמֵר & cætera.

וי״ל idẽ quod וְיֵשׁ לוֹמַר Et est dicendũ

וי״מ idem quod וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.

וי״ת idem quod וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Et Ionathan exposuit seu interpretatus est.

ר״ל idem quod רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere.

וכו׳ idem quod וְכוּלֵּי Et reliqua.

ז״ל idem quod זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius sit in benedictione.

חז״ל Idem quod חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה sapientes nostri piæ memoriæ.

י״א idē quod יֵשׁ אוֹמְרִים sunt qui dicūt.

יה״כ idem quod יוֹם הַכִּפּוּרִים dies expiationum.

י״ט idem quod יוֹם טוֹב dies solennis

י״מ idem quod יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sunt qui exponunt.

י״צ idem quod יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Custodiat eum creator noster.

יר״ה idem quod יָרוּם הוֹדוֹ exaltetur magnificentia eius.

ית׳ idē quod יִתְעַלֶּה exaltet, uel יִתְבָּרֵךְ qui sit benedictus.

כ״כ idem quod כָּל כָּךְ à deo, tantum.

כ״א idem quod כִּי אִם nisi, sed.

כ״ג idem quod כֹּהֵן גָּדוֹל sacerdos magnus seu pontifex.

יי idem q יְהוָה

כלו״ idem quod כלומר quasi diceret.
כ״ש idem quod כל שכן quanto magis.
מ״מ idē quod מכל מקום nihilominus, omnino.
נ״ל idem quod נראה לי Videtur mihi.
ס״ת idem quod ספר תורה liber legis.
ע״א idem quod ענין אחר res alia uel negocium aliud, sensus alius.
ע״ד idem quod על דרך per modum.
ע״ה idē quod עליו השלום Sup eũ pax.
ע״ז idem quod עבודה זרה idololatria, cultus seu cultura aliena.
ע״כ idem quod עד כאן hucusq̧.
ע״י idem quod על ידי per manus.
פי׳ idē quod פירוש glossa, expositio.
ר׳ idem quod רבי Rabbi, magister.
ר״ה idem quod ראש השנה initiũ anni.
ר״ל idem quod רוצה לומר uult dicere.

Sunt & aliȩ abbreuiaturȩ sed nos communiores duntaxat annotauimus.

FINIS.

Elementalis institutionis.

ספר הבחור

GRAMMATICA ELIAE, QVAM IPSE appellat librum electum.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMATI/cam Hebraicam præfatio, inter/prete[redacted].

Qui eſt an nus Chriſti 1518

ANNO à creatione mundi quinquies milleſimo du/centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, excitauit domi/nus ſpiritũ cuiuſdã prudentis & in om ni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingeniũ,nempe domini Georgij (glo/ria eius magnificetur) qui ſcrutatus uer ba oblectatione plena, deſiderioq́ fla grans ſingulari ad eam ſcripturam quę rectiſſima in libris linguæ noſtræ ſan/ctæ habetur, me ſeruum ſuum, mini/mum quidem inter grãmaticos, Eliam Leuiten natione Germanũ, uocans di/xit. Quid tu hic agis Elia? Surge obſe/cro, & ædε librum aliquem, qui cõple/ctatur uerba elegantia, unde gramma/

tica

tica doceatur linguæ ſacræ, præſertim cum omnes grãmaticales libri, ſaltem quos me uidere contigit, non ſufficiant implere deſideriũ meum, aut extingue re ſitim, quam habeo ad huius linguæ דִקְדוּק Nã ſunt qui plus æquo prolixi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et ſunt rurſus qui adeò ſuccincte ſcripſerunt, ut etiam omittant ea, quæ maxime in hac ſcientia tractari debuerãt. Quapropter accinge queſo ut uir fortis lũbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis grãmaticæ Heb. præſertim ea quæ ab alĳs ſunt neglecta, & tamen ueluti neceſſaria tradi debuerant, & compone ex his librum; unde multi erudiantur, qui ſtet in ſignum populorũ, quod gentes inquirant, inueniantq́ refrigerium animæ ſuæ. Factum eſt autem, cum

aures arrexissem uerbis illius, illaq́ꝫ placuissent, surrexi satisfacturus desiderio eius, & excitatus iussione illius, cœpi cõscribere librum istum, paruum quidem mole sed magnũ qualitate. Nam complectitur regulas quasdam succinctas, utiles atqꝫ cuiuis necessarias, qui cupit proficere in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ scripta sunt à grãmaticis ante me, cum omnes grammatici libri illis redundent, sed principale propositum meum in ista æditione erit, scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominũ me hactenus anteuertit. Nec tamẽ intermittã uerba aliqua optima, quæ scripserunt ingeniòsi grammatici in uarijs librorum suorum locis, hic aliquid, modicũ ibi & modicũ ibi: sed ea in unum congeram & explicabo ea, redigens in regulas & fundamenta, quo scilicet facilius

Vtilitas huius grãmaticæ

lius à ſtudioſis memoriæ commenden-
tur. Iſtud autem ubiq; locorum habe-
bis pro certo ſigno, aliqd de corde meo
explicatum aut innouatū, ſi inueneris
figuram manus tangentis marginem
exteriorē, digito oſtendentis & more
ſuo loquētis: huc reſpice & noui quippi-
am inuenies, eritq; hoc ueluti libri indi-
cium & autoris ſui ſententia. Cæterū
temperabo mihi ab ijs quę minime in-
ſequuntur normā & proprietatē gram-
maticæ, uerſaborq; in ijs quæ ſimplicē
& communem tenent uſum, quæq; iu-
dicium certum præſeferunt, puta tale
uel tale. Quod ſi occurrerit dictio ali-
qua aut aliquæ, quæ ordinem uarient
conſuetum, excipianturq; à communi
regula, non occupabor circa illas, potiſ-
ſimum ſi fuerint dictiones, quas gram-
matici uocant extraneas ſeu cōpoſitas:
de his enim iam cœpi cōponere librū
proprium

Quid manus in margine ſignet.

proprium & paruum, in quo suam habebunt expositionem. Hoc quoq; te scire uolo lector: me biblicos uersus, q̊s in hoc libro citaturus sum, signaturum nomine illius libri in quo uersus ille inuenitur: nec hoc contentus, annotabo etiam numerum capitis in quo sententia illa continetur, idq; iuxta ordinem quem Christiani obseruant in uiginti quatuor Biblicis libris, q sectiões illas lingua sua Capitula uocant. Et certe uideo id necessarium esse, & ingentem hinc haberi commoditatem, cum subito cernere possis, in quo libro & capite certa quæq; contineat autoritas. Nam multoties id euenire uidemus, ut quispiã sciat in quo biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & tamen aliquando per integrum diem, aliquando per duos dies illã quærit, fatigatq; se nõ modicum, donec inueniat ingres-

sum

ſum portæ ſeu caput loci,ubi illa ſcribi-
tur ſententia. Et uerum quidem eſt,
autores חַמָּסוֹרֶת hoc eſt, traditionis
(qui ſcilicet annotationes ſcripſerũt &
collationes fecerunt biblicarum dictio-
num)iam diſtinxiſſe ſingulos quoſq; li
bros in certas quaſdam ſubdiuiſiones,
uocantes quamlibet earũ סֵדֶר hoc eſt,
ordinẽ: & præter id quod diſtinxerunt
quinq; libros legales in quinquaginta
duas diuiſiones, partiti quoq; ſunt eos
in quoſdam ordines,aſſerentes librum
creationis habere diuiſiones 12. & ordi
nes quadraginta tres: librum aũt exo-
di undecim diuiſiones & ordines 29.
Idem ſentiendum de alijs. In hunc
quoq; modum diuiſerunt reliquos Bi-
bliorũ libros in ordines,utpote librum
Ioſue in 14.ordines:librum Ieremiæ in
triginta & unum ordines,& ſic de alijs;
magnũ taxantes iuxta magnitudinem

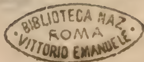
ſuam

suam, & paruum iuxta modulũ suum. Hinc igitur robur uirile suscipiens, miratus sum cur nõ consueuerint in Israel hoc modo signare in capite singulos ordines per modum 12345 &c. magistros imitantes traditionis, qui hoc ordine libros signauerunt. Hoc quoq; notandum, Christianos distinxisse tam librum Samuelis quàm librum Regum atq; librum Paralippomenon, quemq; horum in duas partes. Vnde ubicũq; inueneris signatum, Samuelis secũdo, uolo per id indicare quicquid scribitur ab eo loco: Et fuit post mortem Saulis, & sic deinceps. Quando autem inueneris, Regum secundo, intelligas ab eo loco, Et peccauit Moab, & sic consequenter. Proinde per Paralippomenon secundũ uolo indicare id quod sequit̃ ab eo loco. Et roboratus est Salomon.

Porrò contextum huius libri diuisi in

quatuor

quatuor orationes,quarum duæ expli/ cant uerba,& aliæ duæ nomina: & rur/ ſus quamlibet orationem ſubdiſtinxi in tredecim radices ſeu fundamenta, idq́ʒ iuxta tredecim fundamenta legis fidei noſtræ.Et ita conſurgunt ex qua/ tuor orationibus quinquaginta duo fundamenta, quorum ſignum nume/ rale eſt nomen meum אֵלִיָּהוּ Subdi/ ſtinxi inſuper quodlibet fundamẽtum in minores ſectiões, ſignauiq́ʒ illas per numerum 123 &c. Cæterum qualis utilitas hinc tibi ſit acceſſura,non puto opus fore ut id hic ſcribam,quod nemi nem latet. Vocaui autem nomen li/ bri iſtius, librum electum, idq́ʒ ob tri/ plicem rationem. Primo quod is liber ſit electus atqʒ bonus & totus ſimilagi neus abſqʒ ullo furfure. Deinde, quod cõſcriptus ſit in fauorem ſtudioſorum iuuenum, qui uiriliter in eo ſeſe exerce/ ant

Diuiſio huius grammaticæ

Ratio nominis huius libri

ant in diebus iuuentutis suæ atq; in e-
lectiori illa ætate, beneq; sit in nouissi-
mo cordi eorum. Tertio ut habeat
cognomen rarum & diuersum,
ideo nomine electo cogno-
mino ipsum.

Finis præfationis.

GRAMMATICA ELIAE LEVITAE GERMANI, [redacted]

RATIO prima explicat & declarat ordinem atq; partem uerborum, diuiditurq; in tredecim fundamenta.

Quomodo omnium uerborum radices in octo secernantur partes seu ordines, fundamentum primum.

N primis sciēdum, multiplices illas radices linguæ sanctæ in duplicia secerni uerba: tota uero uerborū congeries distinguitur in sex classes seu ordines: & rursus quilibet ordo habet septem cōiugationes:

Scholion. Ut nos volumen aliquod secernimus in libros vel tractatus, et rursus librum distinguimus in capita, capita autem in paragraphos: ita Elias hanc grammaticam in quatuor orationes, orationem in tredecim fundamenta et fundamentum in certa signa.

& unaquæq; coniugatio sex tempora: quodlibet uero tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros, quilibet numerus tres personas, & quęlibet persona habet proprium atq; peculiarem loquendi modũ: Quæ omnia nũc sigillatim tibi explicabo. * 2 Duplicia illa uerba quæ in Hebraismo inueniuntur, sunt פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum & פָּעַל יוֹצֵא uerbum trãsitiuum. Neutrum, ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit, & alia his similia, quæ nos stantia uocamus, eo ꝙ operatio ipsa seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Trãsitiuũ, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, הָרַג occidit, & alia his similia. quæ ob id trã sitiua uocãtur quod operatio seu significatio transeat extra personam agentis. Differunt autẽ in multis uerba neutra à transitiuis, quemadmodum infra in

* Scholion. 2.

Verbum Neutrum et Transitiuum.

In hoc noſtro compẽdio declarabitur.

3 Verba quæ in ſex ordines ſeu claſſes digerũtur, ſunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atq; tres ſpecies quieſcẽtium, nempe quieſcentia in prima radicali litera, quieſcentia in ſecunda litera, & quieſcentia in tertia litera. En hi ſunt ſex ordines. Sunt tamen & alij uerborum ordines, ut quieſcentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus & quadrata, hiſq; ſimilia. At omnes illi poſteriores ordines ſunt compoſiti, naſcunturq; ex iam cõmemoratis ſex ordinibus, ut iã infra dicetur. *Sex ordines uerborum*

4 Coniugationes uero ſunt ſeptem, tres actiuæ, quas parentes uocare poſſumus. & tres paſſiuæ, quas proles appellare placuit: & una actiuapaſſiua, ſeu parens & proles, nempe quæ partim eſt agẽs & partim patiens; hoc eſt, retrãſitiua reciprocæq; ſignificatio

Nomina septē coniugationū

nis,ut suo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ sunt קַל leuis, פִּעֵל grauis, הִפְעִיל hiphil: Passiuæ uero sunt נִפְעַל פּוּעַל הָפְעַל Niphal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur uocatur הִתְפַּעֵל Hithpaël.* 5 Sed & hoc notandū quod inuenitur adhuc & alia cōiugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuisti iudicans &c. de qua dicemus infra in ordine quiescentium in ain siue media radicali, oratione secunda, fundamento octauo, signo secundo. Vbi quoque ostendam claris rationibus & æquis, quod hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se.* 6 Sex tempora, sunt sex operationes, nempe עָבָר præteritum, בֵּינוֹנִי intermedium, id est, participium præsens, פָּעוּל participium præteritum, מָקוֹר infinitiuus, צִוּוּי imperatiuus,

עָתִיד

עָתִיד futurum. Duo uero genera sunt, זָכָר masculinum & נְקֵבָה fœminigum. Duo numeri sunt יָחִיד singularis & רִבּוּי pluralis. Tres personæ sunt, נֹכַח præsēs, נִסְתָּר absens & מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro seipsa. Loquendi modus proprius & peculiaris cuiusq; personæ nascitur ex additione unius aut duarum literarũ super tres literas essentiales, ut sunt literę תְּהִימוֹן in fine personarum præteriti, & literæ אֵיתָן in capite personarum futuri.*

Fundamentum secundum: quomodo memoratæ octo diuisiones inter se differant.

NOTABIS quoq; & hoc quod cũ dixerimus in singulis ordinibus esse septẽ cõiugationes, id solum uerum est in parte illa quæ complectitur uerba transitiua. Nam alia pars, quæ habet neutra, non habet nisi tres con-

iugationes, uidelicet actiuas, quum cõiugationes passiuæ illis non sint necessariæ. Nã uerba neutra in seipsis sunt passiua, ut iam indicauimus cap. seu signo secundo. Sunt tamen pauca quædam quę inueniuntur in coniugatione niphal & hithpael, ut ab הָלַךְ iuit, habes psal. 109. כְּצֵל בִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי Quasi umbra cum ipsa declinat pertransij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ Surge ambula uel fac te ire in terram: Gen. 13. Et alia his similia, quæ significãdi habent modum iuxta accõmodationem rei.* 2

* Scholion. 1: Neutraque sub passiua voce, interdum inueniuntur, formam habent verborum Latinorum, quae sub eadem significatione inueniuntur sub actiua et passiua voce: ut caeno, caenaui, et caenatus sum.

Et quod diximus unãquamque cõiugationem habere sex tempora seu modos, id nõ intelligi debet nisi de tribus coniugationibus actiuis, quia alijs quatuor non competit Paul, hoc est, participium pręteritum, cum in seipsis includant passionem: imò quibusdam earum non competit imperatiuus, quemadmodum

Actiuae coniug. et habent sex modos.

admodum declarabimus in suis quibusq; locis. 3 Quod etiã diximus cuilibet modo esse duo genera, id quidem uerum est pro omnibus modis, solo infinitiuo excepto, cui regulariter non competit genus: quia ferè similis est nomini, & idcirco communis est omnibus, uocaturq; מָקוֹר id est, scaturi go seu fons, quia ex ipso scaturiunt omnes modi uerborum. Item cum di xerimus unumquodq; genus habere duos numeros, id competit omnibus modis, prætereq; infinitiuo.* 4 Et cum rursus dixerimus utrunq; numerum habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam, id quod uidere licet in Benoni & paul, id est, utroq; participio, quod habet dũtaxat personam absen tem. Et si quispiam eam uelit usurpare

Cur infinitiuus maKor

pro aliis pſonis, neceſſe eſt ut ſuperad-
dat dictionem connotatiuam, hoc eſt,
pronomen præſens addat uerbo præ-
ſenti, & dictionem connotatiuam ſeu
pronomen loquens pro ſeipſo copulet
cum perſona loquente pro ſeipſa: ut
אַתָּה פּוֹקֵר Tu uiſitans ſeu uiſitas, אֲנִי
פּוֹקֵר Ego uiſitans ſeu uiſito; אַתֶּם
פּוֹקְרִים Vos uiſitantes ſeu uiſitatis;
אֲנַחְנוּ פּוֹקְרִים nos uiſitantes ſeu uiſita
mus, אַתְּ פּוֹקֶרֶת Tu mulier uiſitas, אַתֶּן
פּוֹקְרוֹת uos mulieres uiſitatis. Idem
ſentiendũ de paul. Imperatiuus uero
nõ habet niſi perſonã præſentẽ & in ꝓ
ſpectu conſtitutã nec poſſumus eo uti
pro reliquis pſonis, cũ nõ pręcipiamus
niſi præſenti.* 5 Diximus præterea
ꝙ quælibet perſona habeat propriã lo
quendi formã, quod uniuerſaliter non
eſt uerum, ſed duntaxat pro præſenti
& abſenti, ſed loquutio loquentis pro
ſeipſo

seipso est communis masculo & fœminæ. Et si dixeris, nōne loquutio absentium, hoc est, tertia pluralis, etiam communis est masculis & fœminis, ut est פָּקְדוּ uisitauerunt, uiri uel mulieres? respondemus id non inueniri nisi in præterito solum.* 6 Regula. Omnis loquutio hominis diuiditur in quatuor partes, uidelicet in singularem & pluralem mas. in singularem & pluralem fœm. habetq́ quælibet earum tres loquutiones, præsentem, absentem & loquentem pro seipsa: & sic nascuntur in quolibet modo duodecim loquutiões, tres scilicet pro mascu. singulari, & tres pro mas. plurali: tres ꝑ singulari fœm. & tres pro plur. fœm. sed quia in præterito tres sunt communes pro masculis & fœminis, ut iam explicuimus, relinquuntur in eo nouem duntaxat loquutiones.* 7 Sic quoq; in futuro

Personæ singulares & plurales

debuerant esse duodecim locutiones. sed quia duæ personæ in eo communicant, nempe loquentes pro seipsis, non relinquũtur in eo nisi decem loquutiones. Præterea cum tertia persona plur. fœminina & item secunda plur. fœm. habeant unã formã, ut dictio תְּפַקֵּדְנָה uisitabunt & uisitabitis ministrat pro utraq; persona, illa tamen non uocatur communis uel cõmunicans, idq; propter duas causas. Vna est, q; omnes personæ quæ æquales seu communes inueniunt, de quibus iam mentionem fecimus, cõmunes sunt masculo & fœminæ, quod hic non est. Altera, quod significatio eius non est eadem, quia una est ad absentes, altera ad præsentes. Sic quoq; faciemus duas loquutiones de תְּפַקֵּד ideoq; non potest uocari communis cum una significatio sit ad præsentem uirũ, & altera ad absentem

ſentem mulierem, nec interpretemur unam ut alteram, & idcirco non uocatur communis.

Fundamentum tertium: in quo explicantur tria nomina impoſita tribus literis radicalibus: explanatur quoq; definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

HVCVSQVE locuti ſumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere, nunc uero loquemur de eiſdẽ in particulari. Ante omnia autem neceſſe eſt ut ſcias quod libet uerbum linguę Heb. ſiue id ſit dę perfectis ſiue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem cõuenit inter grammaticos, ut exigant omnem radicẽ ad formam dictionis פָּעַל uocantq; primam literam cuiuſq; radicis pe (cum prima litera in פָּעַל ſit pe) ſecundam ain, tertiam uero lamed, unde

פָּעַל Lydius lapis uerborũ & nominum

Vnde omnes radices, in quibus uel deficit uel quieſcit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quieſcentia in pe uel in ain uel in lamed. Porrò in oratione ſecũda, fundamẽto ſexto, capite ſexto declarabimus differẽtiam quæ eſt inter defectiua & quieſcentia.* 2 Memineris igitur in omni loco ubi inueneris ſcriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal tã in uerbis ꝙ̃ in nominibus, intelligi literã primã, literã ſecundã & literã tertiam. De qua re adhuc loquemur in formis nominũ in principio orationis tertiæ.*

Verbum perfectum

3 Nota quod omne uerbum uocatur perfectum ſeu eſt de ordine perfectorum, in quo non eſt una literarum אֵהוִי nec eſt nun prima radicis: quia tunc non deficit unquã una ex tribus eſſentialibus literis, & hæc eſt ratio cur uocetur perfectum. Verbum uero

quod

quod habet à principio literam radicalem Nun, illud dicitur esse de ordine defectiuorum. Nam deficit nun in imperatiuo et futuro: sicut à נָגַשׁ appropinquauit, dices גֵּשׁ appropinqua, אֶגּוֹשׁ appropinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit &c. Succedit autem dagges in locum defectus nun, ut declarabitur in ordine suo. Proinde uerbum in quo est una ex literis אֶהֱוִי dicit' esse de ordine quiescentium: & nos quidem iam declarabimus modum quietis eorum.

Aleph quiescit in capite uel in fine uerbũ, sicut ab אָכַל comedit, dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet &c. quiescente aleph in holem. Et in fine, ut, קָרָא uocauit, קָרָאתָ uocasti &c. In medio aũt non quiescit, ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל interrogauit, & similia. *Aleph q̃escit*

Litera He non quiescit nisi in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit, עָשָׂה fecit, & similia. In capite uero & *He quiescit*

ro &

ro & medio non quiescit, ut חָרַג occidit, בָּהַל horruit, & similia.

Vau quiescit Vau non quiescit nisi in medio, ut קוּם surrexit שׁוּב reuersus est, & similia. At in capite uel fine nunquã inuenitur uau essentiale.

Iod quiescit Iod non quiescit nisi in capite, ut à יָדַע cognouit, יָשַׁב sedit, dicimus אֵדַע sciam, יֵדַע sciet. In medio uero non inuenitur essentiale in uerbis iuxta quorundam sententiã: & in fine nunquam uenit essentiale iuxta omnium opinionem.*

Duplicata 5 Verbum in quo sunt duæ literæ essentiales similes in fine dictionis, dicitur esse de ordine duplicatorũ. Et pauca inueniunt quæ duas primas literas habent similes: & ea quidẽ imitantur normam perfectorũ, ut à דָּדָה dicimus אֶדַּדֶּה leniter incedã: Isaiæ 38. Et à שִׁשָּׁה Ezech. 39. וְשִׁשֵּׁיתִיךָ Et sextabo te seu in sex partes diuidam te. וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת הָאֵיפָה Et sextabitis ephi:

Scholion. 5. ... Ezech.

Ezech. 46. Et ferè nullum aliud inuenies in uerbis, quod geminet primam literam radicalem: in nominibus uero plura inueniuntur. ut דָּרַךְ כֹּכָב Processit ſtella: Num. 24. Et מָשׁוּחַ בַּשָּׁשַׁר colorãdo cum minio: Ierem. 22. בָּבַת עֵינוֹ Pupilla oculi ſui: zach. 1. & ſimilia pauca. 6 Verba uero in quibus pe & lamed ſunt ſimilia, in pfectis nec unum inuenies. Et dictio יְעַלְעוּ דָם abſorbebunt ſanguinẽ, Iob 39. non habet pro radice עָלַע quemadmodũ id in libro compoſitionis indicabo. Sed in radicibus imperfectis inuenitur הָיָה fuit, נָתַן dedit & alia quædam pauca. In nominibus plura inueniunt̃, præſertim cum ſchin, ut שֶׁמֶשׁ ſol, שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ tres, & alia quædam.

Fundamentum

Fundamentum quartum: in quo inchoatur declaratio sex modorũ qui operationes uocantur. Explicantur autem bini & bini, initio sumpto à præterito & futuro.

NOVERIS itaq; præteritũ & futurum esse fundamẽta seu origines omniũ modorum seu operationũ, poteritq; homo per hos duos modos satisfacere & loqui uice omnium aliorum modorum Et is quoq; est usus Bibliæ, quæ abutitur illis modis loco præsentis, infinitiui & imperatiui, quemadmodum postea dicemus. 2 Proinde literæ quæ seruiunt præterito, significãtes distinctas loquentium personas, sunt hæ, תְהִ׳מוּן ponunturq; semper in fine. Quæ autẽ ministrant futuro, sunt illæ א״תַן præficiunturq; capiti uerborum. Verum non opus est ut hic diu morer, indicando modum ministerij earum, quum id

uidere

uidere liceat in tabula coniugationum, quam auxiliante deo componam in fine libri.* 3 Scias quoq; adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præteritorũ & futurorũ, & sunt ex numero earum literarum, quæ literæ עִנְיָן id est, negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שָׁנָה De quibus amplius loquemur in tractatulo officiorum. Inter has principalior est Vau, cuius ministeriũ duas habet formas. Vnum uocatur uau חִבּוּר id est, coniunctionis, cuius conditio explicabitur in memorato tractatu. Alterũ uocat̃ uau הִפּוּךְ id est, cõuersionis. Nã præter id quod est copula uertit præteritũ in futurum, & futurum in præteritum, quemadmodum declarabimus. 4 Vnde cum uolueris mutare præteritũ in futurum, pones uau in capite eius, ut à שָׁמַר custodiuit וְשָׁמַר יְיָ & custodiet domi/

nus: Deu. 7. quod idem est ac si diceres וְיִשְׁמוֹר Et custodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל Et custodient filij Israel: Exo. 31 Quod idem est perinde ac si diceretur וְיִשְׁמְרוּ Et custodient. Punctatur aūt uau illud semper cum scheua, nisi cum aliud exegerit punctum quàm scheua, tunc enim uertitur aut in schurec aut in patha aut in hirec, quemadmodū declarabitur in tractatu officiorum.* 5

Quod si dixeris, in quo cognoscam an uau sit חִבּוּר id est, coniunctiuū tantum, aut הִפּוּךְ id est, conuersiuum? In hoc cognosces. Quando non præcedit ipsum uerbum præteritū aliud, tūc est uau conuersiuum: sin præcedat aliud uerbum præteritum, tunc est uau coniunctiuum: ut מִי פָעַל וְעָשָׂה Quis operatus est & fecit: Isa. 41. Sic quādo duo uau scribuntur וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר Et clamauit iste ad istum & dixit: Isa. 6.

En

En illa duo uau sunt uau cõiunctionis eo quod ante illa scriptũ sit וָאֶרְאֶה אֶת יְהוָה Et uidi dominum, quod est uerbum præteritum, idq; propter uau camezatum quod scribitur in capite eius quod mutat futurum in præteritum.

* 6 Quod si quæras, nunquid יְכַסֶּה operiet, & וִיעוֹפֵף id est, & uolabit, quę sunt uerba futuri temporis, præcedunt iam commemorata uerba? Respondemus, id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti, præsertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse cõtinuus, ut sũt duo supius memorata exempla. Tale quoq; est עַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ hoc est, Secundum uerbum domini castrametabantur: Num. 10. Sic per totum istud caput futurum usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ Conteres insurgẽtes contra te, mittes iram tuam: Exo. 15. Sic

Futurum loco præteriti

כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב Sic faciebat Iob: Iob 1

7 Scias quoq; morem eſſe ſcriptu-
ræ, ut loquatur in pręterito loco futuri,
id quod frequens eſt in uerbis prophe
ticis. Nam uerbum adeo clarum eſt co
ram deo, perinde ac ſi iam factum ſit.
Sed cum recenſet rem geſtam, id non
obſeruatur. 8 Noueris quoq; dicti
ones ſeu uerba ſecundæ & primæ per-
ſonę ſingularis numeri, habere & aliud
ſignum per quod cognoſci poteſt uau
coniunctiuum à uau conuerſiuo. Nam
quando illæ perſonæ habent uau con-
iunctiuum, habent plerunq; accẽtum
מִלְעֵיל id eſt, ſupra (qui ſcilicet penul-
timam occupat ſyllabam) ut וְאָכַלְתִּי
חַטָּאת הַיּוֹם Et cõſumpſi peccatum ho
hodie: Leuit. 10. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים
Et loquutus ſum ꝑ prophetas: Hoſeæ
12. Horum iudiciũ non aliud eſt quàm
ſi uau non eſſet additum. Quando ue-
ro habent

Daccentu milhel

ro habent uau conuersiuum, tunc ferè semper habēt accentum מִלְרַע subtus, id est, in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת כָּל חֻקָּיו Et custodies omnia legitima eius: Exo. 15. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium meum: Ierem. 1. Et sic fit per omnes coniugationes omnium ordinū, exceptis quiescentibus in lamed aleph uel he, quæ semper habent accentū in penult. cum uau & sine uau, ut וְקָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques, similiaq; eis

De accentu Milrah.

Quintus ordo habet accentū in penult.

Scholion. 8.

Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem personis præteriti, ut scias utrum habeant accentum in penult. uel ultima. 9 Vnde scias quinq; ex illis personis semper habere accentum מלרע id est, in ultima, cum uau & sine uau: Sunt autem istæ, פָּקַד פָּקְדוּ פָּקְדָה פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן Et duæ ex eis semper sunt מִלְעֵיל id est, habet ac-

Accentus in ultima

 centum

centūm in penult. cum uau & ſine uaū, & ſunt פַּסַרְנוּ פַּסַרְתְּ Sūt præterea duæ ex eis quæ abſq; uau ſemper ſunt millel,& cum uau interdū ſunt millel & aliquādo milra,& ſunt פַּסַרְתָּ & פַּסַרְתִּי ut ſcripſimus. Et hæc regula eſt uniuerſalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum. 10 Nota quod tres ſunt perſonæ abſentes,nēpe פָּסְרוּ פָּסַר פָּסְרָה quæ proprium habent iudicium quando conſtruūtur cum dictione parua, uel quādo cōiunguntur cum dictione millel,tunc enim & ipſæ habent millel,ut קָרָא לָיְלָה uocauit noctem: Gen. 1. וְשָׁאַל לוֹ Et rogauit eum : Num. 27. וְקָרְאוּ לוֹ & clamauerunt ei : Deut. 25. בָּגְדוּ בָּהּ præuaricati ſunt in eā : Thre, primo.Et רוּת דָּבְקָה בָּהּ Ruth adhæſit ei:Ruth 1. & ſimilia. 11 Nota etiam quod in futuro eſt aliud ſignū per qđ cognoſces uau cōiunctionis à uau conuerſionis

uersionis, nempe quod uau coniunctionis habet punctum scheua, ut וְיִשְׁמוֹר וְתִשְׁמוֹר nisi Iod fuerit scheuatum, tūc enim habet hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu officiorum. Sed uau conuersionis semper habet patha, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus est, & similia. Nec excipitur ab ista regula nisi aleph, quę cum sit litera gutturalis, uenit uau cōiunctionis iuxta eam cum patha, ut וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ Et benedicam ei atq; multiplicabo eū: Isa. 51. Sed uau conuersionis uenit iuxta eam cum kamez, ut וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה Et benedixi ei, etiā erit benedictus: Gen. 27.* 12 Sed & hoc notabis quod in linguis gentium tres sunt species præteriti, uidelicet præteritum perfectum, præteritum imperfectū & præteritum quod iam perfectum est: at in lingua sancta ueniūt ista tria præterita in una

Vnum præteritum apud Hebræos

forma,& iuxta exigentiam rei interpretandum est unumquodq; illorum iuxta tres illas differentias. 13 Et ut id apertius uideas,dabimus tibi similitudinem in dictione פָּקַד quæ inuenitur in biblijs sub memorata triplici forma,nempe, וְהוּא פָּקַד עָלַי Et ipse uisitauerat me ad ædificandũ ei domum: Ezræ 1. quod est præteritũ perfectum וַיְיָ פָּקַד אֶת שָׂרָה Et dominus uisitabat Saram: Gen.21.quod est præteritũ imperfectũ.Nã idem est quod הָיָה פּוֹקֵד fuit uisitans. כִּי פָקַד יְיָ אֶת עַמּוֹ Quia uisitauit dominus populũ suũ: Ruth 1. quod est præteritum iam transactum. Nam idem est quod כְּבָר פָּקַד id est, iam uisitauit. 14 Sic itaq; Vau conuertens futurum in præteritum, mutat ipsum plerunq; in præteritum imperfectum,ut וַיֹּאמֶר Et dixit: וַיְדַבֵּר Et loquutus est: וַיִּקַּח Et accepit: וַיִּתֵּן & dedit,quæ

dit, quæ ſunt exponenda ut חָיָה אוֹמֵר fuit dicens, חָיָה מְדַבֵּר fuit loquens: חָיָה לוֹקֵחַ fuit accipiens: חָיָה נוֹתֵן fuit dans. Sunt tamẽ exceptiones in quibuſdam locis, quando ſcilicet ipſum præcedit præteritũ perfectũ: tunc enim & ipſum reddendũ eſt in præterito: Exemplum כִּי מְעַט אֲשֶׁר חָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב וַיְבָרֶךְ יְיָ אוֹתִי Quoniã modicum quod fuit tibi corã me & auctum eſt in multum, & benedixit dominus mihi: Gen. 30. En hæc ſunt quaſi פָּרַץ & בֵּרַךְ propter uerbum חָיָה quod illa præcedit.

15 Verum ſcias quod non eſt uis ulla in uau ad mutandum futurum in præteritum quod iam tranſijt, niſi in paucis locis, ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם Et miſit Iſaac Iacob, & abijt in Meſopotamiam: Gen. 28. quæ ſunt, quaſi iã miſit, & iam abijt, queãdmodũ expoſuit rabi Schlomo Iarhij.

Fundamentum quintum, in quo explicantur participia præsentis & præteriti temporis.

CIAS itaq; quod operatio seu actio quæ fit in tempore præsenti, uocatur operatio intermedia, quia est media inter præteritum & futurum, hoc est, בֵּינוֹנִי participium præsens componitur ex præterito & futuro. Exemplum: Quando dicis רְאוּבֵן אוֹכֵל Ruben comedit, sensus est quod iã cœpit comedere & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertẽdum quod Hebraismus nõ habet uerbum propriũ quod significet istud tempus præsens, quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur secũdum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & est uerius adiectiuũ quàm uerbum.

Adiectiuatio. 2 Est tamen differentia inter illa, quia nomen poel siue בֵּינוֹנִי non potest uerificari nisi de homine pro tempore

pore quando fit ipsa operatio. Nomen autem תּוֹאַר id est, formale seu adiectiuum, uerificatur etiam de homine, habente illam formã, pro tempore quando nullam perficit operationẽ. Exemplum, גּוֹנֵב furãs, & גַּנָּב fur. Et quidem גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est nomen formale denominans hominem qui consuetudinem habet furandi: qui etiam pro hora quando dormit uocatᷣ fur. Et hoc est quod exposuit Rabi Schlomo Iarhij super hunc locum Exo. 8. וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ Et si renuis tu mittere &c.

Adiectiui ratio

3. Sic quoq; Paul, id est, participiũ prẹteritũ uocatur בֵּינוֹנִי intermedium, quia operatio eius facta est in tempore præsenti, componiturq; ex præterito & præsenti. Exemplum. Quando dicis הַבַּיִת בָּנוּי domus extructa, sensus est quod iam extructa sit duretq; adhuc

Ratio participij præteriti

huc. Et hæc eſt differentia quæ eſt in-
ter ipſum & inter niphal, id eſt, paſſi-
uum. Nam cũ dicis הַבַּיִת נִבְנָה domus
extructa, poſſibile eſt domũ illam iam
eſſe dirutam aut combuſtam. Paul ue-
ro habet ſimilitudinem nominis for-
malis & differẽtia quæ eſt inter ipſum
& inter formale non eſt alia quàm ſit
differentia quæ eſt inter benoni & no-
men formale, de quo iam ſupra ſcripſi-
mus. 4 Aliquando quoq; mini-
ſtrant adiectiua ipſa loco benoni &
paul, præſertim in uerbis neutris: nam
illa ut in plurimum non habent hæc
duo participia. Exemplum. de גָּבַר præ-
ualuit, non dices גּוֹבֵר ualens aut גָּבוּר
ualidus factus, ſed גִּבּוֹר ualidus, quod
eſt nomen formale loco utriuſq;. Sunt
quoq; multa ex illis quæ non habent
paul, ſed benoni uenit loco utriuſq;: ut
à יוֹשֵׁב ſedens & עוֹמֵד ſtans, nõ opus

Adiectiua ſupplent participia

eſt

eſt ut dicas יָשׁוּב ſeſſus, עָמוּר ſtatus, cum עוֹמֵר ſit idem qui עָמוּר & ſedens ſeſſus. 5 Et quoniam hæc duo participia, benoni & paul, ſunt ſimilia nominibus, hinc eſt quod etiam ſeptem hæ literæ משח ובלב miniſtrant illis, perinde atq; nominibus, quemadmodum id explicabitur in tractatu officiorum.

6 Et ecce dabimus tibi aliquas regulas per quas cognoſcas, quando participia capiãtur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iuxta participia ſeu iuxta nomina formalia unam ex literis miniſterialibus בַּכְלַם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter, ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים Ahitophel inter conſpiratores: 2. Reg. 16. כַּנּוֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁה בוֹ Sicut fœnerator ſic mutuum accipiens: Iſa. 24. לְעוֹשֵׂה אוֹרִים factori luminũ: p̃s. 135. מִשּׁוֹמְרִים לַבּוֹקֶר Ab obſeruantibus aurorã ſeu lucem

lucem matutinam: psalm.130.& similia multa quæ omnia formaliter capiũtur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiam quodãmodo gerit formam nominis, sicut explicuimus in fundamẽto 2. ca.3. & ob id uocatur à quibusdam Grammaticis nomen פּוֹעַל id est, uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שוה ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire prę terito & futuro, ut declarauimus in fundamento 2. cap.3. & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq; per alia signa quę nunc indicabimus tibi. Scias igitur quod participia uerbaliter accepta non construũtur, nec ueniunt unq̃ in statu regiminis: & propterea quãdo inueneris benoni & paul in cõstructione (ut רוֹעֵה צאן pastor ouium: Gen.4.

זְעוּם יְיָ Iratus domini: Prouerb.22.Sic
שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת custodes custodiæ:
Num.10. גְּאוּלֵי יְיָ Redempti domini:
psal.107. & alia his similia) sunt adiecti
ua & non participia. 8 Est adhuc &
aliud signum: nempe quod omne be-
noni post quod uenit dictio אֵת est be-
noni & non adiectiuum: Exemplum
כֹּה אָמַר יְיָ עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת צֹאנִי
Sic dicit dominus super pastores pa-
scentes gregem meum: Ierem. 23. Vbi
primum est formale, quia non construi
tur: secūdum uero est benoni, id quod
arguit dictio אֶת Annumerātur etiam
huic regulæ dictiones seu pronomina
ista אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me,
eos, & omnia affixa quæ construuntur
cum paul. 9 Quinetiam quando
construūtur cum pronominibus secun
dæ & primæ personæ (ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי
אָנֹכִי Nū custos fratris mei ego? Ge.4

אָנֹכִי הוֹלֵךְ Ego ambulo: Gen.28. אֲשֶׁר
אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם Quæ tu facis populo:
Exo.18. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים Nos facimus: 4.
Reg. 7. אַתֶּם עֹשִׂים uos facitis: Ier.44.
omnia iſta ſunt formalia & non participia, quia ut nõ potes dicere אַתָּה פָּקַד tu uiſitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uiſitauit, &c. ſic non poteris dicere, אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participialiter, ſed bene uſurpabis has uoces pro nomine formali quemadmodum ſcripſimus. Habemus & alia quædã optima ſigna his quæ annotauimus non diſſimilia, uerũ quia hæc opus habent magnis præfationibus, conſulto illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad diſcipulos.

Fundamentum ſextum, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.

NOta quod literæ infinitiuo ſeruientes ſunt בִּכְלָם nec opus eſt ut illis

illis annumerem literam uau, cūm illa indifferēter ſeruiat uerbis, nominibus & dictionibus cōſignificatiuis, præter dictionem אוֹ & præter uocabula quorum initialis litera eſt He admiratiuū, ut docebimus in libro compoſitionis.

2 Scias quoqꝫ infinitiuum ut in plurimum non uenire abſqꝫ literis בַּבְלַם niſi coniunctus fuerit alteri uerbo, ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן cuſtodiendo cuſtodietis: Deut. 11. אַבֵּר תְּאַבְּרוּן perdendo perdetis: Deut. 12. & ſimilia. Venit autem ſic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunqꝫ præcedit uerbum ipſum cui coniungitur, paucis exceptis locis ubi ipſum ſequit͛, ut וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ Et benedixit benedicēdo: Ioſ. 24. & ſimilia. Sed quando infinitiuus iungitur imperatiuo, ſemper ſequit͛ ipſum ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo: Iſa. 6. & ſimilia, & id quoqꝫ fit ad augen-

Infinitiuus raro ſine ba ch lam.

dam significationem imperatiui.

Scholion .3. [illegible]

Notabis & hoc quod litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed, ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordandum,& similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam & non adhæret uerbis, significatio eius ut in plurimum nõ alia est quàm si haberet expressam literam lamed adiunctam, ut, הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ Stulte præsumpsisti facere: Gen.31. רְאֹה פָנֶיךָ Videre faciẽ tuam Gen.48. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum, ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui: ut זָכוֹר אֶת יוֹם: Recordando diei: Exo.20: שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ: Custodiendo neomeniam: Deut.15.& similia, quæ sunt exponenda perinde ac si scriberent לִזְכּוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad custodiendum: uel capiuntur simpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר שָׁמוֹר Porro in

omnibus coniugationibus, prætereꝙ in coniugatione kal, non eſt differentia ſiue ſcribendo ſiue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בכלם & inter imperatiuũ ſingularē. 4 Et cum iam dixerimus infinitiuum non habere tempus, notandum eſt etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, eſt in eo quędã temporis ratio: nam Beth & Caph ut in plurimum important tempus præteritũ: ut בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן cum proficiſcereť arca: Num. 10. בִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו cum audiret Eſau: Gen. 26. quæ idem ſunt ac ſi diceretur כַּאֲשֶׁר נָסַע cum profecta fuiſſet: כַּאֲשֶׁר שָׁמַע cum audiſſet. Cæterũ cum lamed & mem, pleruncꝫ ſignificat tempus futurum, ut לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ ad cuſtodiendum uiam: Gen. 3. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב A loquendo cum Iacob: Gen. 31. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus

Infinitiuus nõ ſemper ſine tempore

trado: Omne mem infinitiuo mini-strās, exponitur perinde ac si deficeret ab eo lamed, ut מִדַּבֵּר מֵעֲבוֹר A loquē do, à transeundo: quæ idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod transibit, ab eo quód loquetur, & sic de reliquis. Hactenus de infinitiuo, nunc loquemur de imperatiuo. 5 Scias nunquam usuenire ut litera seruilis capiti imperatiui præficiatur solo uau excepto. Et cum iam dixerimus imperatiuum non habere nisi secundam personam, addimus nunc & hoc, absenti quoque posse imperari, idque per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים Faciat Pharao & constituat præpositos: Gen. 41. & similia multa. 6 In hunc quoque modū uenit imperatiuus secundæ personæ loco futuri, præsertim in præceptis affirmatiuis, ut תִּסְפָּר לָךְ Numerabis tibi: Deut. 16. תַּעֲשֶׂה לִי facies mihi: Exo.

Exo. 20. & ſimilia. Sic in forma præteriti cum uau cõuerſiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ Et diliges dominum: Deut. 6. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ Et reſpondebis & dices: Deut. 26. & ſimilia. Quæ autẽ ueniunt in forma imperatiui ſimpliciter pauca reperiuntur, ut כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ Honora patrem tuum: Exo. 20. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ Audi Iſrael dominum: Deut. 6. & ſimilia. Præcepta uero negatiua nunquam ueniũt niſi in forma futuri: ut לֹא תִּרְצַח. לֹא תִּנְאָת לֹא תִּגְנוֹב Nõ occides, nõ mœchaberis, nõ furaberis: Exo. 20. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַת לֹא גְנוֹב Non occide, nõ mœchare, non furare: quia nunquã uenit imperatiuus poſt unam harum dictionum אַל לֹא פֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֵת לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his ſunt ſimiles. 7 Præterea illi qui loquitur pro ſeipſo non competit imperatiuus uniuerſaliter, cũ nemo ſibijpſi

Prohibitiones fiunt per futurum

Fundamentum quintum, in quo explicantur participia præsentis & præteriti temporis.

CIAS itaq; quod operatio seu actio quæ fit in tempore præsenti, uocatur operatio intermedia, quia est media inter præteritum & futurum, hoc est, בֵּינוֹנִי participium præsens componitur ex præterito & futuro. Exemplum: Quando dicis רְאוּבֵן אוֹכֵל Ruben comedit, sensus est quod iã cœpit comedere & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertẽdum quod Hebraismus nõ habet uerbum propriũ quod significet istud tempus præsens, quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur secũdum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & est uerius adiectiuũ quàm uerbum.

Adiectiuatio.

2 Est tamen differentia inter illa, quia nomen poel siue בֵּינוֹנִי non potest uerificari nisi de homine pro tem

pore

pore quando fit ipsa operatio. Nomen autem תּוֹאַר id est, formale seu adiectiuum, uerificatur etiam de homine, habente illam formā, pro tempore quando nullam perficit operationē. Exemplum, גּוֹנֵב furās, & גַּנָּב fur. Et quidem גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur: sed גַּנָּב est nomen formale denominans hominem qui consuetudinem habet furandi: qui etiam pro hora quando dormit uocat᷑ fur. Et hoc est quod exposuit Rabi Schlomo Iarhij super hunc locum Exo. 8. וְאִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ Et si renuis tu mittere &c.

Adiectiui ratio

3. Sic quoq; Paul, id est, participiū preteritū uocatur בֵּינוֹנִי intermedium, quia operatio eius facta est in tempore præsenti, componiturq; ex præterito & præsenti. Exemplum. Quando dicis הַבַּיִת בָּנוּי domus extructa, sensus est quod iam extructa sit duretq; adhuc

Ratio participij præteriti

huc. Et hæc eſt differentia quæ eſt inter ipſum & inter niphal, id eſt, paſſiuum. Nam cũ dicis הַבַּיִת נִבְנָה domus extructa, poſſibile eſt domũ illam iam eſſe dirutam aut combuſtam. Paul uero habet ſimilitudinem nominis formalis & differẽtia quæ eſt inter ipſum & inter formale non eſt alia quàm ſit differentia quæ eſt inter benoni & nomen formale, de quo iam ſupra ſcripſimus. 4 Aliquando quoq; miniſtrant adiectiua ipſa loco benoni & paul, præſertim in uerbis neutris: nam illa ut in plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum. de גָּבַר præualuit, non dices גּוֹבֵר ualens aut גָּבוּר ualidus factus, ſed גִּבּוֹר ualidus, quod eſt nomen formale loco utriuſq;. Sunt quoq; multa ex illis quæ non habent paul, ſed benoni uenit loco utriuſq;: ut à יוֹשֵׁב ſedens & עוֹמֵד ſtans, nõ opus

Adiectiua ſupplent participia

eſt

est ut dicas יָשׁוּב sessus, עָמוּר status, cum עוֹמֵר sit idem qui עָמוּר & sedens sessus. 5 Et quoniam hæc duo participia, benoni & paul, sunt similia nominibus, hinc est quod etiam septem hæ literæ משה וכלב ministrant illis, perinde atque nominibus, quemadmodum id explicabitur in tractatu officiorum.

6 Et ecce dabimus tibi aliquas regulas per quas cognoscas, quando participia capiãtur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iuxta participia seu iuxta nomina formalia unam ex literis ministerialibus בַּכְּלָם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter, ut אֲחִיתֹפֶל בַּקֹּשְׁרִים Ahitophel inter conspiratores: 2. Reg. 16. כַּנֹּשֶׁה כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁה בוֹ Sicut fœnerator sic mutuum accipiens: Isa. 24. לְעוֹשֵׂה אוֹרִים factori luminũ: p̃s. 135. מִשּׁוֹמְרִים לַבֹּקֶר Ab obseruantibus aurorã seu lucem

lucem matutinam: pſalm.130.& ſimilia multa quæ omnia formaliter capiũtur, eo quod quatuor iſtæ literæ non ſerui/unt uerbis niſi in infinitiuo, qui etiam quodãmodo gerit formam nominis, ſicut explicuimus in fundamẽto 2. ca.3. & ob id uocatur à quibuſdam Gram/maticis nomen פּוֹעַל id eſt, uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שׁוּת miniſtrant participio benoni, ſo/lent etiam in hunc modum ſeruire prę terito & futuro, ut declarauimus in fun damento 2. cap. 3. & tunc illa partici/pia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoſcenturq́ per alia ſigna quę nunc indicabimus tibi. Scias igitur quod participia uerbaliter acce/pta non conſtruũtur, nec ueniunt unq̃ inſtatu regiminis: & propterea quãdo inueneris benoni & paul in cõſtructio ne (ut רוֹעֵה צֹאן paſtor ouium: Gen.4.

זְעוּם יְיָ Iratus domini: Prouerb.22. Sic שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת custodes custodiæ: Num.10. גְּאוּלֵי יְיָ Redempti domini: psal.107. & alia his similia) sunt adiectiua & non participia. 8 Est adhuc & aliud signum: nempe quod omne benoni post quod uenit dictio אֶת est benoni & non adiectiuum: Exemplum כֹּה אָמַר יְיָ עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת צֹאנִי Sic dicit dominus super pastores pascentes gregem meum: Ierem. 23. Vbi primum est formale, quia non construitur: secūdum uero est benoni, id quod arguit dictio אֶת Annumerātur etiam huic regulæ dictiones seu pronomina ista אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me, eos, & omnia affixa quæ construuntur cum paul. 9 Quinctiam quando construūtur cum pronominibus secundæ & primæ personæ (ut הֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי Nū custos fratris mei ego? Ge. 4.

אנכי

אָנֹכִי הוֹלֵךְ Ego ambulo: Gen.28. אֲשֶׁר
אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם Quæ tu facis populo:
Exo.18. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים Nos facimus: 4.
Reg. 7. אַתֶּם עוֹשִׂים uos facitis: Ier.44.
omnia iſta ſunt formalia & non parti-
cipia, quia ut nõ potes dicere אַתָּה פָּקַד
tu uiſitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uiſitauit, &c.
ſic non poteris dicere, אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſi
tans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participia
liter, ſed bene uſurpabis has uoces pro
nomine formali quemadmodum ſcri-
pſimus. Habemus & alia quædã opti-
ma ſigna his quæ annotauimus non
diſſimilia, uerũ quia hæc opus habent
magnis præfationibus, conſulto illa
hic omittimus, loquuturi oretenus de
ijs ad diſcipulos.

*Fundamentum ſextum, in quo explanatur infi-
nitiuus & imperatiuus.*

NOta quod literæ infinitiuo ſerui
entes ſunt בְּכְלָם nec opus eſt ut
illis

illis annumerem literam uau, cũm illa indifferẽter seruiat uerbis, nominibus & dictionibus cõsignificatiuis, præter dictionem אוֹ & præter uocabula quorum initialis litera est He admiratiuũ, ut docebimus in libro compositionis.

2 Scias quoq; infinitiuum ut in plurimum non uenire absq; literis בַּכְּלָם nisi coniunctus fuerit alteri uerbo, ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן custodiendo custodietis: Deut. 11. אַבֵּר תְּאַבְּדוּן perdendo perdetis: Deut. 12. & similia. Venit autem sic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunq; præcedit uerbum ipsum cui coniungitur, paucis exceptis locis ubi ipsum sequit̃, ut וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ Et benedixit benedicẽdo: Ios. 24. & similia. Sed quando infinitiuus iungitur imperatiuo, semper sequit̃ ipsum ut שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ audite audiendo: Isa. 6. & similia, & id quoq; fit ad augen-

Infinitiuus raro sine bachlam.

dam significationem imperatiui.

Notabis & hoc quod litera frequentius seruiens infinitiuo est lamed, ut לִשְׁמוֹר ad custodiendum, לִזְכּוֹר ad recordandum, & similia. Etiam quando uenit absq; literis bachlam & non adhæret uerbis, significatio eius ut in plurimum nō alia est quàm si haberet expressam literam lamed adiunctam, ut, הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹת Stulte præsumpsisti facere: Gen.31. רְאֹה פָנֶיךָ Videre faciē tuam Gen.48. quæ sunt sicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum, ad uidendum. Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui: ut זָכוֹר אֶת יוֹם: Recordando diei: Exo.20. שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ: Custodiendo neomeniam: Deut. 15. & similia, quæ sunt exponenda perinde ac si scriberent לִזְכּוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad custodiendum: uel capiuntur simpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר שָׁמוֹר Porro in

omnibus coniugationibus, præterq; in coniugatione kal, non est differentia siue scribendo siue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בכלם & inter imperatiuũ singularē. 4 Et cum iam dixerimus infinitiuum non habere tempus, notandum est etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, est in eo quędã temporis ratio: nam Beth & Caph ut in plurimum important tempus præteritũ: ut בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן cum proficisceretᷣ arca: Num. 10. בִּשְׁמוֹעַ עֵשָׂו cum audiret Esau: Gen. 26. quæ idem sunt ac si diceretur בַּאֲשֶׁר נָסַע cum profecta fuisset: בַּאֲשֶׁר שָׁמַע cum audisset. Cæterũ cum lamed & mem, plerunq; significat tempus futurum, ut לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ ad custodiendum uiam: Gen. 3. מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב A loquendo cum Iacob: Gen. 31. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus

Infinitiuus nõ semper sine tempore

trado: Omne mem infinitiuo ministrãs, exponitur perinde ac si deficeret ab eo lamed, ut מִדַּבֵּר מֵעֲבוֹר A loquẽdo, à transeundo: quæ idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod transibit, ab eo quod loquetur, & sic de reliquis. Hactenus de infinitiuo, nunc loquemur de imperatiuo. 5 Scias nunquam usuuenire ut litera seruilis capiti imperatiui præficiatur solo uau excepto. Et cum iam dixerimus imperatiuum non habere nisi secnndam personam, addimus nunc & hoc, absenti quoque posse imperari, idque per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִדִים Faciat Pharao & constituat præpositos: Gen. 41. & similia multa. 6 In hunc quoque

Imperatiuus loco futuri.

modũ uenit imperatiuus secundæ personæ loco futuri, præsertim in præceptis affirmatiuis, ut תְּסַפֶּר לָךְ Numerabis tibi: Deut. 16. תַּעֲשֶׂה לִּי facies mihi: Exo.

Exo. 20. & ſimilia. Sic in forma præteriti cum uau cõuerſiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ Et diliges dominum: Deut. 6. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ Et reſpondebis & dices: Deut. 26. & ſimilia. Quæ autẽ ueniunt in forma imperatiui ſimpliciter pauca reperiuntur, ut כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ Honora patrem tuum: Exo. 20. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ Audi Iſrael dominum: Deut. 6. & ſimilia. Præcepta uero negatiua nunquam ueniũt niſi in forma futuri: ut לֹא תִּרְצַח לֹא תִנְאַת לֹא תִגְנוֹב Nõ occides, nõ mœchaberis, nõ furaberis: Exo. 20. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַת לֹא גְנוֹב Non occide, nõ mœchare, non furare: quia nunquã uenit imperatiuus poſt unam harum dictionum אַל לֹא בֶּן כִּי אִם אֲשֶׁר אֵת לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his ſunt ſimiles. 7 Præterea illi qui loquitur pro ſeipſo non competit imperatiuus uniuerſaliter, cũ nemo ſibijpſi

Prohibitiones fiunt per futurum

imperare soleat. Venit quoq; interdũ imperatiuus in forma deprecatiõis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti, quemadmodum id sæpe in libro psalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא id est, o, obsecro, ad indicandum præcãdi formam: ut שְׁמַע נָא Audi queso: Dan.9. אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא Obsecro domine, salua queso: psal. 118. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel subsannationis aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בָּחוּר Letare adolescẽs: Eccle.12. בֹּאוּ בֵית־אֵל Venite in Bethel: Am.4. & similia pauca.

Fundamẽtũ VII, *in quo explicatur significatio* VII *cõiugationũ et primo quidẽ explicatur modus significandi coniugationis* קַל *id est, leuis.*

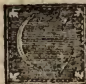
ONIVGATIO prima est una ex parẽtibus, uocaturq; בִּנְיַן קַל id est, coniugatio leuis; & hoc

& hoc ob alleuiationem ſuam. Nam non eſt in ea dagges, neq; habet pro ſigno ſuo additionem literæ, ſicut cæteræ coniugationes tã actiuæq; paſſiuæ habent ſignum diſtinctiuũ, nempe dagges uel additionem literæ unius aut duarum cum dagges, quemadmodum uidebis in tabula coniugationum quam ædemus in fine iſtius libri auxiliante domino. 2 Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eũ qui operatur actionẽ in ſemetipſo. Et hinc eſt, quod nulla alia uerba quàm neutra in hanc coniugationem reponi deberent, ut הָלַךְ iuit, עָמַד ſtetit, יָשַׁב ſedit, & his ſimilia, id quod potiſſimum locum habet in ordine quieſcentiũ, quorum uerba ut in plurimum in coniugatione kal ſunt neutra: ut, יָצָא exiuit, קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt, & ſimilia. Sic quoq; aliæ duæ formæ nempe פָּעֵל &

Coniugatio cur leuis

פָּעַל sunt plerunq; neutræ, quemadmodum declarabimus in oratione 2. fundamento 1, signo 2. 3 In hunc modum dignum fuerat, ut coniugatio kal ubiq; haberet significationem neutram, quod autem illi decernũtur quædam uerba transitiua, id fit contra morem suum, facileq; à nobis ratio afferri posset cur id fiat, uerum quia delectamur breuitate, omittimus illam rationem & ad alia scribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex se prolem, uocaturq; נִפְעַל id est passiuũ kal.

Fundamentum octauum, de significatione coniugationis passiuæ.

ONIVGATIO secunda uocatur בִּנְיָן נִפְעַל coniugatio passiua, & est proles coniugationis kal. & hæc quidem habet quatuor species, idq; iuxta quadruplicem eius distinctam significationem.

cationem. Significatio primæ ſpeciei eſt peculiaris huic coniugationi, connotatq́ eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum: Quando dicis de parēte ſeu actiua cōiugatione, אָכַל comedit, dices de prole נֶאֱכַל comeſtus eſt: ubi uides quomodo filius, id eſt, paſſiuum recipit actionem comeſtionis à patre, qui eſt coniugatio leuis. Dignum igitur erat quod nō formaretur paſſiuum niſi à uerbis trāſitiuis, ſed accidit ei id quod accidit parenti ſuo, hoc eſt, quemadmodum recipiūtur in coniugationem leuem uerba trāſitiua præter conditionem ſuam ut ſupra ſcripſimus in fundamento ſuo, ſic recipiūtur in hanc coniugationem paſſiuam uerba quę ex ſeipſis paſſionē quādā ſignificant, quod tamen eſt cōtra naturam paſſiuorum. 2 Species ſecunda habet uerba quæ carent parente, hoc eſt,

quæ non inueniuntur in coniugatio-
ne leui, sed tantum in passiua, ut נִשְׁבַּע
iurauit, נִלְחַם præliatus est, נִשְׁעַן inni-
xus est, & similia, quæ non secus expo-
nuntur quàm si essent de coniugatione
leui. 3 Species tertia continet uer-
ba quæ habent parentem neutræ signi
ficationis, ut וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת Et appro
ximabitur paterfamilias: Exo. 22. וַנִּגַּשׁ
מֹשֶׁה Et accessit Moses: Exo. 24. אֶרֶץ
נִשְׁבַת Terra habitans: Exo. 16. נִהְיָה
הַדָּבָר Fuit uerbum: 3. Reg. 1. & similia.
Dicunt tamē Grāmatici quod omnia
ista uerba iā enūerata & alia his simi-
lia nō ueniūt à uerbis kal, cū uerba neu
tra non gignāt ex se aliquod passiuū si
cut nec paul seu participium passiuum
habent, quemadmodum scripsimus in
fundamento suo, sed habent pro acti-
ua uoce cōiugationem piel uel hiphil,
& ab illis recipiunt passionem suam, si-
cut

cut dictio נוֹשֶׁבֶת recipit lectionem suam à מְיַשֵּׁב quod est de coniugatione piel, & non ab יוֹשֵׁב quod est participium præsens kal. Idem sentiendum de alijs. 4 Species quarta continet uerba quæ habent parentem seu actiuam uocem, transitiuam quidem, sed quæ interdũ ex se gignit filium seu passiuam uocem, quæ non recipit lectionem à parente sed à seipsa, & est tunc significatio eius ut significatio uerbi neutri simpliciter, uel exponitur perinde ac si esset de coniugatione hithpael: ut, וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר Et Amasa non est custoditus: 2. Reg. 20. hoc est, לֹא הִשְׁתַּמֵּר non custodiuit se: nam glossa eius est quod non custodiuit seipsum. Sic וְנִמְכַּר לָךְ Et uenditus tibi: Leuit. 25. Vt dicũt sapientes nostri bonæ memoriæ, loquitur hic uersus de uendente seipsũ necessitate cogẽte. Sic וְהִשִּׂיגָה

וְנִגְאַל יָדוֹ Et apprehenderit manus il lius & redemptus fuerit: Leuit. 25. hoc eſt, quod redemerit ſeipſum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת Et expauit uir & apprehenſus eſt: Ruth 3. uult dicere quod cõplexus fuerit ſeipſum. Sunt adhuc & alia multa loca præter illa. 5 Scias etiam quod ab hac ſpecie uenit imperatiuus in hac cõiugatiõe: ut הִשָּׁמֶר לְךָ Cuſtoditus ſis tibi: Gene. 31. הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי Separare nunc à me: Gen. 13. quę exponuntur pro הִשְׁתַּמֵּר הִתְפָּרֵד Cuſtodi te, ſepara te. Sic quoq; uenit imperatiuus aliarum duarum ſpecierum, ut הִשָּׁעֵן innitere, הִנָּגֵשׁ accede, & ſimilia. Sed à prima ſpecie, quæ ſcilicet recipit actionem de manu alterius, nõ uenit impatiuus, ut à נִשְׁבַּר נִלְכַּד נִשְׂרַף & ſimilibus, non dices הִשָּׁבֵר confractus ſis, הִלָּכֵד captus ſis, הִשָּׂרֵף combuſtus ſis. Similiter non uenit paul uni

uerſaliter

Scholion. 5.

Si illis quæ actionē ab aliis recipiunt, nihil pōt imperari; [illegible] הִטָּהֵר mundare; [illegible] הִפָּתַח quod nos [illegible] legimus, [illegible] [illegible] potuit [illegible] imperare, et simul [illegible].

uersaliter in niphal neq; in aliis passi-
uis uocibus, eo quod istæ coniugatio-
nes ex seipsis includant passionem, &
non opus habeant participio passiuo.

*Fundamentum nonum de significatione coniu-
iugationis Piel.*

ONIVGATIO tertia, nempe piel, quæ & dages-
sata uocatur, etiã ipsa est parens seu actiua, habens
semper ainpoal seu mediã radicalem dagessatam. Habet autẽ quatuor spe-
cies quarum quęlibet propriam habet significandi rationem. Prima species
continet uerba, quæ huic coniugationi sunt propria & non inueniuntur in pri
ma cõiugatione kal. Et est significatio eorum ut significatio cõiugationis kal
transeuntis in unũ: ut אִזֵּן auribus per-
cepit, חִקֵּר inuestigauit, תִּקֵּן aptauit: Ec
clés. 12. & his similia, quæ significant
agentem

agentem, qui ſcilicet agit in alium. 2 Species ſecunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus ſed in coniugatione kal ſunt neutra, ut שָׁכַן quieuit, הָלַךְ ambulauit, & his ſimilia: & quãdo habent formã piel, tunc tranſeũt ad duo, ut אֹהֶל שִׁכֵּן Tabernaculũ conſtituit: pſal. 78. עָרוֹם הִלְּכוּ Nudum fecerunt incedere: Iob 24. Quorum ſignificatio eſt cõformis ſignificationi cõiugat. hiphil tranſeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in fundamento ſuo. 3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, ſed ſunt in utraq; coniugat. trãſitiuæ ſignificationis, & non eſt ulla differentia inter ea, niſi quod in piel habent efficaciorem ſignificationem quàm in coniugat. kal: ut שָׁלַח & שִׁלַּח miſit, שָׁבַר & שִׁבֵּר confregit & ſimilia. 4 Species quarta

Schikin. 4.
Hec verba in piel addunt significationi primę coniuga[tionis] quandam vehementiam et constantiam: ut אָכַל comedit, אִכֵּל immoderate et more porci comedit: רָוָה satiatus est, רִוָּה maxime inebriatus est: פָּתַח aperuit ostium, vel aliud quod iterum clauderetur, פִּתַּח effringendo et violenter egit.

quarta complectitur uerba quæ inue-
niuntur tam in kal quàm in hac coniu
gatióe sed sunt in utraq; neutra, nisi q
in hac habent fortiorē significationem
quàm in kal: ut שְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ Crinis tuus
creuit seu floruit: Eze. 16. פִּתַּח הַסְּמָדַר
Aperuit se uua acerba. Cāt. 7. quæ idē
significant quod צָמַח & פָּתַח nisi quod
addunt aliquam constantiam. Porrò
uerbum quod in kal sit transitiuum &
in piel neutrum, huiusmodi nullum in-
uenitur: nam non constituitur ista con
iugatio nisi propter uerba transitiua.

5 Sed & hoc notandum quod in
hac coniugatione inueniuntur uerba,
quibus in omnibus alijs coniugationi-
bus nulla similia inueniuntur: & hæc
quidem sunt, quæ contrariam habent
actionem: ut וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ Et cine
rabunt altare: Num. 4. hoc est, amoue-
bunt cinerē, seu excinerabūt altare. Sic

תבואתי

תְּבוּאָתִי תְשָׁרֵשׁ Prouentum meum radicabit: Iob 31. hoc eſt, eradicabit radices. Sic מְסָעֵף פֻּארָה ramificās ramum: Iſa. 11. Hoc eſt, deramificās ſeu auferēs ramos: & his ſimilia. 6 Verum ſcias quod id nō uenit niſi in uerbis à nominibus deriuatis, ut ſunt illa quæ iam commemorauimus, id quod latius declarabimus iu tractatu ſpecierum ſpecie 2. Verum non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, ſed in eo duntaxat quod Biblia ſacra in hunc modum uſurpant. Cæterum parturit & hæc cōiugatio prolem, hoc eſt, paſſiuam uocem, quæ pual uocatur, de qua nunc dicemus.

Fundamentum decimum, in quo explicatur ſignificatio coniugationis pual.

CONIVGATIO quarta uocatᷣ פֻּעַל naſciturq; à piel, nec habet niſi ſignificationē unā quæ ſemper eſt paſſiua

passiua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem: nam & ipsa dagessatur ut parens eius. Exemplū. Quemadmodum in parente seu actiua uoce dicis סִפֵּר כִּפֵּר numerauit, expiauit, sic dices in ꝑle seu passiua uoce סֻפַּר כֻּפַּר numeratus est, expiatus est. Vbi non fit mētio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationem & idcirco uocāt hanc coniugationem, שֶׁלֹּא נִזְכַּר שֵׁם בַּעַל hoc est, quæ non recordatur nominis sui agētis. 2 Idem intelligēdū de cōiugatione הֻפְעַל quæ nascitur ab hiphil: nā de utraq; idē est iudiciū, cū & illa semper recipiat passionem suam de manu alterius. Et hinc est quod in neutra earum est imperatiuus, neq; in ulla earū inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, nisi in paucis locis, sed ubi participium capitur

pitur loco nominis formalis: ut וְהַסְּנֶה
אֵינֶנּוּ אֻכָּל Et rubus non consumitur:
Exo.3. לְנַעַר הַיִּלֹּד Puero nato: Iudicum
13. & similia. At in cōiugatione hophal
uniuersaliter nō inuenitur participium
Sed nec infinitiuus inuenit' in una ha-
rum coniugationum nisi raro. Et cum
literis בכלם nunq̄ inuenitur, id quod
fusius declarabitur oratione secunda,
fundamento 2. & 3. Et ita non remanet
in eis nisi præteritum & futurum. 3

Dicunt autem quidam Grammatici
quod etiam futurum pual & Hophal
nō ueniat in usum nisi pro duabus per
sonis: nam aiunt deficere ab eo primas
personas: argumentum hinc sumentes
quod in biblicis libris non inueniatur
nisi unus locus, nēpe מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל
de uētre ad sepulchrum ducar: Iob 10.
quod est futurum de quiescentibus in
pe Iod. Verum nō deesset mihi quod
obijcerem

obijcerem illis, nisi præsens locus prohiberet sermonis prolixitatem.

Fundamentum undecimum, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

CONIVGATIO quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu actiua, habetq́ꝫ quatuor species, quarũ quęlibet habet propriam significationem. In specie prima sunt uerba, quæ in coniugatione kal sunt neutra, in hac autem transeunt ad duo: & hæc potissima est ratio cur hiphil deriuet̃ à kal. Vnde & frequentius hæc cõiugatio inuenitur in ordine quiescentium, cum illic sit habitaculum uerborũ absolutorum, quemadmodũ scripsimus in fundamento 7.cap.2.Exemplum, à קָם surrexit, שָׁב reuersus est, dices הֵקִים fecit surgere seu erexit, הֵשִׁיב reduxit &c. Idem accidit uerbis perfectis, ut à שָׁכַב iacuit, רָכַב equitauit, dices הִשְׁכִּיב fecit

iacere seu collocauit, הִרְכִּיב fecit equi-
tare, quæ omnia transeunt ad duo. 2
Species secunda continet uerba quæ
in coniugat. kal transeũt ad duo, in hac
autem coniugatione transeunt ad tria:
ut à radice אָכַל comedit, qui actus trã
sit ad secundum, dices הֶאֱכִיל fecit co-
medere, quod trãsit ad tria. Exẽplum:
וַיַּאֲכִלְךָ הַמַּאֲכִלְךָ מָן Cibans te mãna:
אֶת הַמָּן Et fecit te comedere manna:
Deut. 8. Vides hic tres personas, Do-
minus sanctus & benedictus est cibãs,
Israel comedens, & manna id quod co
medit. 3 Species tertia habet uer
ba quæ non inueniuntur in coniugat.
kal: ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane sur
rexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, & similia quæ
non inueniũtur in kal, sed habẽt modũ
significandi kal. 4 Species quarta
cõplectitur uerba, quę sunt neutra tam
in kal quàm in ista coniugatione: ut הִפְרִיעַ

וַיַּעְתֵּק הִקְרִיב Pharao acceßit: Exo. 14. מִשָּׁם Et mouit se inde: Gene. 12. quæ eiusdem significationis sunt cũ קָרַב & עָתַק Et istorũ sunt pauca numero. Tamẽ quidã ingeniosi grãmatici secus docuerũt, nẽpe q̊d nõ sint neutra, sed q̊d deficiat ab eis res in quã trãsit actio, ut sit sensus וּפַרְעֹה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ Et pharao fecit accedere exercitum suum. Sic ab יַעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut sit sensus: & mouit inde tabernaculum suum. Sic intelligendum de reliquis locis. Gignit autem & hæc coniugatio prolem seu paßiuam uocem uocaturq́ nomen eius Hophal.

Fundamentum duodecimum, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

CONIVGATIO sexta uocatur Hophal, & est proles seu paßiua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he sicut parens eius. Ha-

bet autem duas ſpecies. Vna eſt, quan do coniugatio kal eſt neutra, ut à קָם ſurrexit, dices הֵקִים erexit, & in hophal הוּקַם erectus eſt. En ſignificatio eius eſt ut ſignificatio coniugationis pual, cum הוּקַם ſit ille qui erigitur per manus alterius. 2 Species ſecunda eſt, quando uerbum in coniugatione kal eſt tranſitiuũ, tunc hophal recipit paſſionem per aliquod intermedium, ſicut & parens eius, hoc eſt, hiphil, agit operationem ſuam per intermedium. Exemplum הָכְרַת מִנְחָה וָנֶסֶךְ Exterminatum eſt ſacrificium & libamen: Ioëlis 1. Ecce hic inueniuntur tres perſonę: (ut ita dicã) locuſta, uitis & ſacrificium. Nam locuſta eſt quæ exterminat, uitis quæ exterminatur, & ea exterminata, exterminatur conſequenter & ſacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipſius hophal æſtimandæ ſunt iuxta

xta conditiones cōparis sui pual, quēmadmodum id iam declarauimus in fundamento suo.

Fundamentum XIII *in quo declaratur significatio coniugationis hithpáel.*

CONIVGATIO septima uocatur cōiugatio הִתְפַּעֵל de qua iam diximus quod sit parens & proles, hoc est, actiua & passiua. Nam tota actio eius est retransitiua, cum recipiatur ab ipso agente: ut וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים Et sanctificabimini & eritis sancti: Leuit. 20. hoc est, sanctificabitis uosipsos: & hæc significatio est ei propria. 2 Habet autem & aliam significationem, nempe quod aliquando similis est recipienti passionem, cum tamen non recipiat. Exemplum וְהִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ Et benedicet se in corde suo: Deut. 29. hoc est, cogitabit in corde suo quod sit benedictus cum tamen non

ſit. Sic, יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְהוֹן רָב Eſt qui diuitem ſe facit & non omnia, eſt qui depauperat ſe, & habet ſubſtantiam multam: Prouerb. 13. Eſt autem ſenſus: Oſtendit ſe diuitem uel pauperem, & nō eſt ſic. Et ſimilia multa. 3 Id tamen non accidit niſi uerbis abſolutis. Licebit quoq; tibi ut idē facias in quibuſdam, etiam ſi non inueniantur in biblicis libris. Sed caue ne id facias in uerbis tranſitiuis. Et ut in ſumma dicam, cōiugatio iſta non egreditur unquam extra ſeipſam. Nec attendas uerba illorum qui falſo aiunt, inueniri quædam loca ubi ſit trāſitiua: ut כָּל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ Omnia uaſa lignea expiabitis: Nu. 31. Et וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת הָאָרֶץ Et ſorte diuideritis terrā: Nu. 34. & ſimilia. Hæc quidem bene poſſemus exponere in forma retranſitiuorū, ſed non eſt hic locus immorandi. 4

Hithpael nunquam tranſitiua

Præterea

Præterea ſunt quædam uerba quæ in nulla alia coniugatione quàm in hithpael inueniuntur, quale eſt הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן deprecatus eſt, & ſimilia: & illa quidem exponuntur perinde ac ſi eſſent de coniugat. kal. Vnde eſt regula notabilis quod omne uerbũ, quod in aliqua, præterquàm in kal, coniugationum inuenitur, eſt exponendum ac ſi eſſet de kal: ut in niphal, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit: & in hiphil הִשְׁכִּים mane ſurrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, de quibus etiam ſcripſimus in ſuis coniugationibus. Regula

Finit oratio prima.

ORATIO secunda explicat differentias quas inter se habent cõiugationes in punctis & literis superadditis, & per quæ signa unã ab alia discernere queas, siue in perfectis siue in imperfectis uerbis. Distinximus autem & illam orationem in 13. fundamenta.

Fundamentum primum, in quo explicatur punctatio coniugationum Kal & item niphal, idq; in perfectis, & signa earum.

CONIVGATIO kal aliud signũ non habet, nisi quod super tres literas radicales nullam extraneam recipit literam, nec unquam habet dages. In præterito habet kamez, idq; in omnibus personis, excepta secunda plur. utriusq; generis, in qua kamez uertitur in

Scholion

traiens coniugationum quam inspicias, si hæc quæ hic tractantur velis cum fructu legere et bene intelligere.

in ſcheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּקַדְתֶּם & פְּקַדְתֶּן uiſitaſtis. Ainpoal uero habet pathah per omnes pſonas, excepta tertia plur. & tertia ſingulari fœm. quæ habent ſcheua mobile, ut פָּקְדוּ uiſitauerunt, פָּקְדָה uiſitauit. 2 Scias etiam ꝙ tertia ſingularis maſcu. uenit in triplici forma, nempe פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל quæ omnes inueniuntur in una ſententia biblica, Exod. 40. וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְיָ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן cuius hæc interpretatio eſt: Et non potuit Moſes uenire ad tabernaculum, eo quod quieſceret ſuper ipſum nubes, & gloria domini impleuit tabernaculũ.* At in reliquis perſonis præteriti, ueniunt ea quæ deſinũt in zere iuxta formam illorum quæ deſinunt in pathah: Exemplum. Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתִּי שָׁמַרְתָּ שָׁמַר &c. ſic à חָפֵץ

desiderauit

desiderauit dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי desiderasti desideraui &c. Porrò tertia plur. & tertia singularis fœm. quando ueniunt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere: ut חָפֵצָה חָפֵצוּ Ea uero quæ habent patha, in pausa migrant in Kamez: ut פָּקָדָה פָּקָדוּ Et quæ sunt de forma פָּעוֹל ea retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona plur. & tertia singulari fœm. Nā illæ habent scheua: יָכְלוּ potuerūt, יָכְלָה potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת הַכִּנִּים וְלֹא יָכֹלוּ Vt educerent pediculos & non potuerunt: Exo. septimo.

3 Scias quoq; quod formæ פָּעֵל & פָּעוֹל ut in plurimūm non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut זָקֵן Senuit, מָלֵא impleuit seu plenus fuit, דָּבֵק adhæsit, שָׁכֵן quieuit, חָדֵל cessauit, קָמֵל emarcuit: & pauca inueniuntur transitiua, qualia

qualia sunt חָפֵץ desiderauit, אָהֵב dile
xit. Sed forma פָּעוֹל semper inuenitur
in uerbis neutris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר
timuit, קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים Minor fui
omnibus misericordijs: Gene. 32. Ideo
non habẽt benoni neq; paul, quemad-
modum scripsimus in oratione prima,
fundamento 5. signo 4. sed uenit no-
men formale loco utriusq;, idq; in for-
ma præteriti: ut וְאַבְרָהָם זָקֵן Et Abra
ham senex seu senescẽs: Gen. 24. quod
est nomẽ formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק Et
fuit cum senuisset Isaac: Gen. 27. quod
est præteritum. Sic וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה Et
non potuit Moses: Exo. 40. quod est
præteritum: & non inuenitur ab eo no
men formale in aliquo uersu biblico:
sed magistri nostri bonæ memoriæ u-
tuntur eo pro adiectiuo, cum dicunt:
אֵינוֹ יָכוֹל non est potens אֵינָם יְכוֹלִים
non sunt potentes. Proinde reliqui mo
di

di horum uerborum incedunt pariter uno ritu nec est differētia inter tres formas. 4 Benoni seu participiũ præsens habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, idq; solum in singulari, ut בּוֹקֵר uisitās. Sed in in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet: exemplũ, בּוֹקְרִים uisitantes, בּוֹקֶרֶת uisitans seu uisitatrix בּוֹקְרוֹת uisitantes. Scias etiam quod fœmininũ plerunq; uenit cum tau finali litera, ut בּוֹקֶרֶת & raro cum he, ut הוֹלְכָה ambulans: Ierem. 3. De quo amplius loquemur in oratione 5. fundamento 5. signo secundo. 5 Paul seu participium præteritum habet pe camezatum in singulari, ut בָּקוּר uisitatus, sed in reliquis personis uertitur camez more suo in scheua: & in omnibus personis habet Ain schurec, ut בְּקוּרִים uisitati, בְּקוּרָה uisitata, בְּקוּרוֹת uisitatæ.

Participium præsens

Forma participij præteriti

tæ. Infinitiuus habet sub pe kamez,ut פָּקוֹר Sed cum literis בכלם uertitur in scheua. Aliquādo etiam habet scheuā sine literis bachlā:ut עֵת סְפוֹר עֵת רְקוֹר Tēpus plāgēdi,tēpus saltandi:Eccle.3. & similia. Omnia aūt utriusq; formæ exēpla habēt holē in Ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec, habetq; litera mox sequens uirgulā raphe, hoc est,manet lenis,ut לִפְקוֹר בִּפְקוֹר כִּפְקוֹר Excipitur litera mem, post quàm semper uenit dages,ut מִפְּקוֹר quod fit ad designandum defectum literæ nun, id quod in tractatu cantici uberius declarabitur. 6. Imperatiuus singularis habet pe scheuatū & ain cum holem signatum,iuxta modum infinitiui quando habet literas bachlā. In plurali uero masc. & in singulari fœm. pe habet hirec,eò quod in ain iam sit scheua,q̄d latius declarabitur in oratione 3.fundamento

Forma infinitiui

Forma imperatiui

mento 10. signo 2. Sic quoque quando singul.masc. habet in fine additionem he, pūctatur pe cū hirec: ut שִׁכְבָה עִמִּי Dormi mecum: Gen. 39. שִׁלְחָה הַנַּעַר Mitte puerum: Gen. 43. & hoc intellige de ijs uerbis, quorum ain habet pathah: ut שְׁלַח שְׁכַב & similia. Sed quādo ain habet holem, pūctatur pe cum hatephcamez, ut à זָכוֹר dices זָכְרָה לִּי Memento mei: Nehem. 13. Sūt tamen quæ ab hac regula excidūt, de quibus nobis hic non est negocium.

Forma futuri Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est אֵיתָן idq; in capite uerbi: & punctatur non secus quàm imperatiuus. Commendabis itaq; hanc regulā memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum coniugationibus addendæ sunt imperatiuo literæ אֵיתָן & emerget futurum. In hac uero coniugatione literæ איתן semper punctantur cū hirec

exceptο

excepto Aleph quod habet ſægol, eo quod ſit litera gutturalis. Sunt qui etiã aliam adferunt rationem, ſed prior magis mihi probatur. Et nota quod ſcheua ſemper quieſcit poſt אִיתָן 8 Præterea ſciendum quod prima perſona utriuſq; numeri uenit aliquando cum additione he in fine: ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים Recordabor dei: ps.42. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים mittemus uiros: Deut.1. Secunda uero & tertia perſona plur. maſc. habent interdũ additionẽ nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן Propterea diſcẽt: Deu.4. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן Cuſtodiẽdo cuſtodietis: Deu. 11. Et cõditio illa tam nun quàm he, eſt uniuerſalis per omnes omnium ordinum coniugationes exceptis illis, quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: cum alioquin in eis quieſcat he litera radicalis, ut אֶגְלֶה יִגְלֶה Reuelabo reuelabit.

Sed & hoc notandum, quod additio li
teræ he in fine nunꝗ̃ inuenitur, quan/
do litera futuri tēporis est Iod uel tau,
nisi in duobus aut tribus duntaxat lo/
cis, sed quæ ob paucitatem eorum hic
omittimus. 9 Notandum quod
inueniuntur quædam uerba quæ in fu
turo aliquando habent holem in fine,
& aliquando pathah: ut, וַיִּשְׁבּוֹת הַמָּן
Et cessauit manna: Iosue 5. לָמָּה תִשְׁבַּת
הַמְּלָאכָה Cur quiescit opus: Nehem.
6. & similia. Sunt alia quæ semper ue/
niunt cum pathah & sunt plerūꝗ̃ neu
tra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב ascendet e/
quū, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעַט Et impingua/
tus est Israel & recalcitrauit: Deut. 32. &
similia. Sed ea quæ habēt holem sunt
plerunꝗ̃ transitiua: exceptis illis quo/
rum lamedpoal est ain uel heth: illa
enim semper desinunt in pathah: ut,
יִשְׁמַע audiet, יִשְׁלַח mittet. Idem sen/
tiendum

tiendum quando ainpoal eſt ain uel heth: ut תִּשְׂחַק לָהֶם תִּלְעַג לְכָל הַגּוֹיִם Deridebis eos, ſubſannabis omnes gẽtes: pſal. 59. Excipiuntur ab hac regula וְיִנְחוֹם עָלָיו Et fremet ſuper eum: Iſa. 5 מַה אֶזְעוֹם Quare indignabor: Num. 23 Et nota ꝙ omnes iſtæ formæ ſunt cõmunes impatiuo. Nam imperatiuus & futurum habent eandem formã in punctatione, ſicut ſcripſimus ſupra ſigno ſexto. 10 Cõiugatio paſſiua habet pro ſigno ſuo additionẽ literæ nun in capite, & eſt leuis ut parẽs eius: nam nõ habet dages. Præteritũ habet per omnes perſonas literam nun puncto hirec ſignatam à capite, & ſcheua quieſcens poſt illud nun. Ainpoal uero pathatur: & retinet in punctatione formam & modum parentis ſui. 11 Benoni ſeu participium præſens habet etiam nun ſuperadditum ſicut præteri-

Paſſiuũ Kal

tum, nisi quod ain camezatur per omnes personas, ut נִפְסָר נִפְסָרִים נִפְסָרָה Exemplum aliud רוּחַ נִשְׁבָּרָה Spiritus confractus: psal. 50. Et habet semper accentum מִלְרַע hoc est in ultima, etiam extra pausam. אַחַת מֵהֵן לֹא נִשְׁבָּרָה Vnum ex his non est confractum: psal. 34. ubi habet accentum מִלְעֵיל id est, in penultima: quia est præteritum fœmininum. Non autem uenit sic nisi in pausa. Extra pausam uero habet semper scheua, ut נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹּהוּ Contrita est ciuitas uanitatis: Isa. 24. Paul non est hic, id quod iam supra docuimus. 12 Infinitiuus uenit cum defectu nun passiuæ literæ, & ob id dagessatur pe, ad representandum illius literæ defectum. Et ut dages illud fortius fiat, necesse est ut ponamus literã he ante pepoal, ut הִפָּקֵד uisitari. Sic enim dages fortiorẽ habet prolationem

cum dages nunquam fit forte à princi-
pio dictionis nisi præcedat alia litera, quemadmodum id declarabitur in tractaculo cantici. Quinetiam cum literis bachlam solet he illud uenire, exceptis paucis locis, ubi deficit he: ut בַּעֲטֹף עוֹלָל In deficiendo paruulum: Thren. 2. לְעַנּוֹת מִפָּנָי ut humiliet à facie mea: Exo. 10. וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ Et cum lapsus fuerit ipse, non lætetur cor tuum. Prouerb. decimo. 15 Imperatiuus semper habet he: sed futurum non habet opus ea litera, cum literæ איתן quæ præficiuntur futuro fortificent dages.

Regula. In hac cõiugatione literę nun, he & איתן semper hiricantur: & imperatiuus atq; futurũ semper habent pepoal dagessatum atq; camezatum, nisi quãdo est pepoal una ex literis אחעהר tunc enim he & איתן habent zere, ut latius declarabitur in tract. cantici. *Regula niphal*

Fundamentũ ſecundum: in quo docetur quomodo punctanda ſit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius ſint ſigna.

Punctuatio piel

CONIVGATIO piel habet in Ain pro ſigno punctum dages, idq́ per omnes modos. Totum præteritum habet ſub pe hirec & ſub ain pathah, præterq́ in tertia ſingulari maſc. in qua ain plerunq́ habet zere: ut בִּקֵּר numerauit. Inuenit́ quoq́ cũ pathah: ut אִבַּד perdidit, שִׁבַּר cõfregit: Thren. 2. & ſimilia pauca. Tertia uero plur. & tertia ſing. fœm. habet ſcheua mobile, ut eſt mos eius ſub litera dageſſata: ut בִּקְּרָה & בִּקְּרוּ numerauit. 2 Participium præſens & præteritũ ſemper habent à fronte additionẽ literæ mem ſcheuatæ: ſed in participio præſenti ſequit́ poſt illud ſcheua pathah: ut מְבַקֵּר numerans: & in participio præterito, ſe

quuntur

quūntur tria puncta : ut מְפֻסָּר nume-ratus. Horū modorū signa sunt מְפַמַּם Habet autem Benoni sub ainpoal in singulari masc. zere, sed in reliquis personis habet scheua : ut מְפַסֵּר מְפַסְּרִים &c. Porrò in paul seu participio praeterito habet ainpoal per omnes psonas camez: ut מְפֻסָּר מְפֻסָּרִים & caetera.

3 Infinitiuus habet sub pe pathah & sub ain zere , ut פַּסֵּר Literae uero בכלם habēt scheua, excepto mem, q̊d semp habet hirec: ut בְּפַסֵּר כְּפַסֵּר לְפַסֵּר מִפַּסֵּר Caeterum imperatiuus singularis conformis est infinitiuo, ut פַּסֵּר Sed pluralis & foem. habet scheua mobile, ut פַּסְּרוּ פַּסְּרִי & in plur. foem. migrat scheua in zere, ut פַּסֵּרְנָה In futuro addendae sunt literae אית״ן imperatiuo, ut אֲפַסֵּר יְפַסֵּר &c. signanturqúe puncto scheua ut mem benoni. 4 Regula generalis. In omni cōiugatione, quae

habet in participio præſenti mem ſu/
peradditum, imitantur literę איתן pun
ctationẽ mem participij, idq́; in omni/
bus ordinibus præterquam in hiphil
quieſcentium in ain, cuius rationem il/
lic tibi aſſignabo. 5 Quod ſi ain/
poal fuerit una ex literis אהע migrat
plerunq; dages ad punctũ qui eſt ſub
litera præcedẽti: & is ſi fuerit hirec, mu/
tatur propter aduẽtum dages in zere,
ſi autem ſit pathah uertitur in camez,
quemadmodũ declarabo in tract. can/
tici. Proinde licet he & heth non recipi
ant dages, tamen plerunq; debiliores
ſunt quàm ut dages ante ſe propellāt
& mutẽt punctum paruũ in magnum:
ut טִהֵר mundauit, בִּחַר ſelegit, מִהַר ac/
celerauit. Sic in cõiugatione hithpael,
ut מִתְיַחֲרִים appropriātes, מִתְלַחְשִׁים
Paſſiuum piel muſſitantes. 6 Coniugatio pual
habet pro ſigno ſuo literã ain dageſſa/
tam,

tam,idq; per omnes modos ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reliquis uero punctis non differt à forma parentis sui. Participium præsens sing. simile est præterito nisi quod ain camezatur, ut פֻּסָּר פֻּסָּרִים &c. Participium preteritũ & imperatiuus hic non habent locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugat. inuenitur: habet autem pe tria pũcta, id est, kybuz, & ain holem: ut גֻּנֹּב גֻּנַּבְתִּי furando furto sublatus sum: Gen. 40. Cum bachlam uero regulariter nõ inuenit. In futuro literæ איתן habent scheua ut parẽs eius, & pe habet tria puncta ut preteritum: exemplum, אֲפֻסַּר יְפֻסַּר &c. Et quando ainpoal fuerit gutturalis, qualem tunc habeat formam declarabitur in tract. cantici.

Fun

Fundamentum tertium, in quo declaratur modus punctandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant signa.

Forma hiphil

CONIVGATIO hiphil habet pro signo he in capite, & hirec magnum ſub ainpoal. Præteritum habet per omnes perſonas he hiricatum in capite, & hirec ſub ain, ſed quod ſolum inuenitur in utraq; tertia perſona & in tertia ſing. fœm. ut הִפְקִיר הִפְקִירוּ הִפְקִירָה in reliquis autem perſonis uenit loco eius pathah, idq; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarent uocalia & ſyllabæ, ut הִפְקִיר הִפְקַרְתִּי הִפְקַרְתָּ &c. Participium præſens habet additionem literę mem à frõte, punctaturq; cum pathah. Participium uero præteritum habet mem cum ſchurec radici ſuperadditũ: & poſt utriuſq; participij mem ſequit ſcheua quieſcens, ut מַפְקִיר & מֻפְקָר Horum ſignum

ſignum eſt מַסְמוּף Proinde omnes perſonæ benoni habent hirec magnũ ſub ainpoal, & in paul camez magnũ.

3 Nota etiam quod in utroq; participio ſcribi debuerat he cum pathah, legendũq; מְהַסְפִּיר & in paul מְהוּסְפָּר ſed propter alleuiationẽ uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah, ſub mem, dicimusq; in benoni מַסְפִּיר &c. & in paul מוּסְפָּר & ſic de alijs. 4 Infinitiuus habet etiam à fronte he ſed pathathum ut ſcilicet diſcrimen habeatur inter ipſum & inter præteritum. Ain uero habet zere: ut וְהַכְבֵּר לִבּוֹ & aggrauando cor ſuum: Exo. 8. & ſimilia: ſed cum bachlã nunq; uenit abſque hirec: ut לְהַקְטִין אֵיפָה וּלְהַגְדִּיל שֶׁקֶל ad minorandum mẽſuram & ad maiorandũ pondus: Amos 8. & ſimilia. 5 Imperatiuus ſingularis maſc. ſemper habet ſub ain zere, ut

הסקר

הַפְקֵד אֶת הַלְוִיִּם Cõſtitue leuitas: Nu. 2. Quando uero in fine habet additionem literę he, ain punctatur cum hirec ut הַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe, Plurale uero maſc. & ſingula. fœm, ſemper habent hirec, ut הַפְקִידוּ הַפְקִידִי & plur. fœm. habet zere, ut הַפְקֵדְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplũ biblicum in hac perſona. 6 Formam futuri iam didiciſti, nempe quod literæ איתן ponendæ ſunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיד יַפְקִיד ubi tamen dicendum fuerat אַהַפְקִיד יְהַפְקִיד &c. cum he, ſed abĳcitur he: cuius rationem iam ſupra ſcripſimus in benoni. Habet autem ain plerunq; hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formã imperatiui, ut יַכְרֵת יְיָ Exterminabit dominus: pſalm. 12. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים Et diuiſit deus: Gen. primo.

7 Con-

7 Coniugatio hophal habet pro ſigno additionem literę he in capite ut parens eius. Præteritũ in omnibus perſonis habet he cum hatephcamez, ut חָפְסַר uel trib. pũctis, ut וְהָשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ Et proiectũ eſt habitaculum ſanctuarij eius: Deut. 10. Poteſt quoq; tempore neceſſitatis uenire cum uau ſchurec, ut הוּפְסַר formam ſcilicet tenendo quieſcentium, הוּרַד depoſitus eſt, הוּקַם erectus eſt: Nam hæc tria puncta pro fratribus computãtur, & uenit ſæpe unum loco alterius, potiſſimum in coniugatione pual & hophal.

Passiuũ hiphil

kibuzhe tephcamez ſchurec

Non eſt in hac coniugatione benoni, nec paul, neq; imperatiuus. Infinitiuũ quoq; raro habet: & is quidem pũctatur cum hatephcamez, & ainpoal cum zere: ut הָמְלֵחַ לֹא הָמְלַחַתְּ Vaſtando non es uaſtata: Eze. 16. Cum bachlam uero regulariter non inuenitur. Literæ

איתן in futuro habent hatephcamez, idq́ ad exprimendum signum coniugationis. Debuerat autem futurum sic formari, אֲתְמַסַּר sed de hoc iam scripsimus in participio præsenti hiphil.

Fundamentum quartum, in quo explicatur punctatio coniugationis חִתְפַּעֵל

Forma hithpael

SIGNA cõiugationis hithpael sunt he & tau atq; dages in ain. En habes tria signa. Præteritum in omnibus personis habet à fronte he hiricatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente, & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam cõiugationem: sed & pe habet dages, at illud est dages leue cum ueniat post scheua, de quo in libello cãtici. Preterea in preterito pe semper pathathur: residuum uero coniugationis, tam quo ad lectionem quàm quo ad pũctationem nõ differt à coniugatione

Ut חִתְפַּבֵּל [illegible] ; hæc forma [illegible] in nullo modo [illegible] ubique [illegible] manet חִסַּבֵּל In præterito adjicitur a fronte litera he, et in participio mem [illegible] et in futuro איתן [illegible] [illegible] non differunt a forma [illegible].

ne piel. 2 Participium præsens ha bet additionem mem in capite cum hi rec, & ipsum sequitur tau cum scheua quiescente. Et hic quoque abijcitur he. Nam sic formari debuerat מְתְהַפַּקֵר quemadmodum scripsimus in benoni Hiphil, sed dicimus מִתְפַּקֵר Paul seu participium præteritum non est in hac coniugatione. 3 Infinitiuus nõ differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam si accesserint literæ bachlam. Sic imperatiuus semper retinet he: sed in futuro cadit he ut in participio præsenti: & punctantur literæ איתן cum hirec ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunque ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה Ambulabo coram domino: psal. 116. & raro uenit cum pathah, ut אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ Ne glorieris coram rege: prouerb. 25. & alia similia. Quando autẽ ainpoal fuerit gutturalis

turalis, explicabitur tibi formā illius in tract. cantici. 4 Sed & hoc diligenter notabis quod per totam coniugationem tau hithpaal semper pręcedit pepoal seu primam radicalem literam, quemadmodum supra quoq; scripsimus: nisi quando pepoal fuerit una ex literis זסשץ tunc enim alia erit forma illius: Si tau uenerit ad literas samech uel schin, ponitur tau ipsum post pepoal, ut וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי Et obseruabit leges Amri: Mich. 7. וְיִסְתַּבֵּל חֶחָגָב Et impinguabit se locusta: Eccles. 12. Cum zade uero, uertitur ת in ט ut מַה נִּצְטַדָּק quomodo iustificabimur: Gen. 44. Et cum zain uertitur in daleth, ut הִזְדַּמִּנְתּוּן לְמֵימַר Producitis tempus ad loquendum: Dan. secundo. 5

Videtur tamen nobis non subesse rationē ut deriuemus hoc posterius uerbum ab הִזְדַּמִּנְתּוּן idq; ob duas causas. Vna

Vna est, quod illa sit dictio Syriaca. Altera, quod in מַסוֹרֶת inueniatur sic scriptum: חַזְמִנְתּוֹן quidem scribitur, & legitur חֲזִרַבְמִנְתּוֹן & est una de duabus dictionibus quæ leguntur cum daleth & scribuntur sine eo. Sed est adhuc du biũ apud illos, num scribi debeat cum daleth, aut absq; eo, etiam si inueniamus magistros thalmud sic cõsueuisse facere, dum dicunt, בִּזְרַמֵּן לוֹ צְבִי Paratus ei hinnulus: בִּזְרַקֵן חַרִין Obnoxius factus iuri: uerum non est conueniens ut sic agamus in lingua Hebraica. Nã ijdem magistri dicere consueuerunt: phrasis seu lingua biblica seorsũ, phrasis thalmud seorsum. 7 Insup cum scrutati fuerimus totam bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis cõiugatio niphal in quar

ta sua significatione, quēadmodū di/ctū est oratione prima, fundamento octauo, signo 4. Porrò dictionē, רַחֲצוּ הִזַּכּוּ id est, lauamini mūdamini, Isa. 1. inuenies in libro compositionis. Sic di/ctionem וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת Circuite per sepes: Ierem. 49. inuenies quoq; in eodem libro. Verum nunc uertam fa/ciem meam ad explicandū defectiua; & deinde quiescentia, atq; tandem du/plicata, compendiosius quo potero.

Fundamentum quintum, in quo declaratur ordo deficientium in pe nun, quale est נָגַשׁ *appropinquauit.*

CONIVGATIO kal seu leuis in hunc modum formatur. Præteri/tum & utrunq; participium formātur sicut in pfectis. Sic infinitiuus plerunq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל Cadendo cades: Ester 4. Sic הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ Eundo & proficiscendo: Gene. 12. Sunt etiam quæ

quæ ueniunt cum defectu nun & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גֶּשֶׁת appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut נְצוֹר בְּנִי Custodi fili mi: prouerb. 6. Venit quoq; cum defectu nun: ut גַּשׁ uel גּוֹשׁ uel גַּשׁ appropinqua. Sic שַׁל נַעֲלֶךָ Solue calciamentũ tuum: Exo. 3. Et in plur. גְּשׁוּ uel גּוֹשׁוּ accedite. Et in fœm. sing. גּוֹשִׁי הֲלוֹם Accede huc: Ruth 2. & in plur. גֶּשְׁנָה uel גַּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura: quia non inueniuntur in sacris biblijs.

2 Futurum plerunq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in ainpoal, ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet, &c. cum pathah: uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ ueniunt integre, ut וְתוֹרָתוֹ יִנְצוֹרוּ Et legem eius custodiant: psal. 104. Quando uero ainpoal est guttu-

ralis,uenit radix illa ut in plurimum integre:exemplum לֹא תִנְאָף Non mœchaberis:Exo. 20. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם Et panis abſconditus dulceſcit:Prouerb.9 הֲיִנְהַק פֶּרֶא Num rugiet onager?Iob 6 & ſimilia.Excipiuntur tamen pauca,in quibus literæ איתן ueniunt cum zere loco nun:ut מִי יֵחַת עָלֵינוּ Quis opprimet nos?Ierem.10.וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר Et uociferata eſt tota ciuitas:Ruth 1. & ſimilia.

In piel nullus defectus

3 Coniugatio piel & pual in defectiuis nun,quandoquidem utraq; ſemper habeat mediam radicalem literam dageſſatã,ut iam didiciſti, in hoc ordine ſemper uenit integre, cum non ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit. ☙ Siquidem non poteris ponere dages in ainpoal, quod ſuppleat defectum literę nun,cũ iam ex ipſa coniugatione litera illa habeat dages,nec competunt duo dages in unam literam,nec unum

dages

dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt quod ea uerba ſemper integra ueniunt. 4 Et nota quod nõ eſt differentia in iſto ordine inter perſonas præteriti niphal & perſonas preteriti piel, quia tam illa quàm iſta habent ainpoal dageſſatum licet diuerſa ratione. In niphal quidem dageſſatur ad repræſentandum defectum nun radicalis literæ: In piel uero eſt ſignũ coniugatiõis: ut לֹא נִכַּר שׁוֹעַ לִפְנֵי דָל Nõ cognoſcitur diues ante pauperem: Iob 34. quod eſt præteritũ in niphal: item נִכַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ Agnouit eum deus 1. Reg. 23. quod eſt præteritum in piel: & in hunc modum cognoſces in omni loco iuxta rei congruentiam & tenorem ſententiæ num oblatum uerbum ſit niphal uel piel. Sũt & alia ſigna per quæ diſcrimen notari poteſt, uerum nõ eſt hic locus ubi diutius immoremur. 5

Coiugatio hiphil & hophal in defe ctiuis nun nō differt, quantum attinet ad puncta, à perfectis, nisi quod deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uero hithpaal uenit integra sicut in perfectorum ordine, & huius rei rationē signauimus supra in coniugatione piel. Praeterea sciendum quod sunt quædam radices, quarum pepoal est Iod, & hæ quoq; insequūtur normam defectiuorum in pe nun, uocanturq; defectiua in pe Iod. Sunt autē omnes radices, quæ pro ainpoal habent zade, ut יַצַב stetit, יַצַג posuit, יַצַע strauit, יַצַק fudit, יַצַר formauit, יַצַת accendit. Hinc enim dices יַצֵּג גְּבוּלוֹת עַמִּים Constituet terminos populorū: Deu. 32. אַצִּיגָה נָּא Constituam nunc: Gen. 33. וְאַצִּיעָ שְׁאוֹל Et sternam infernum: psal. 139. וַיִּצוֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ Et fudit oleum super caput eius; Gen.

Defectiua in pe Iod

Gene. 28. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ Priusquam for- marem te: Ierem. 1. וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן Et succendit ignem in Sion: Thren. 2. In quibus omnibus zade dagessatur loco Iod pepoal. Cæterum radix יָצָא exi- uit, excipitur à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יָקַת id est, gy- rauit, cuius ainpoal non est zade, & ta- men dicimus ab ea, וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ Et fu- it cum gyrassent. Iob primo: ubi dages in kuph ponitur loco Iod pepoal: De quo adhuc aliquid loquemur in quie- scētibus pe Iod. 7 Est quoq; & alia quædā radix, cuius pepoal est lamed; uenitq; iuxta modum defectiuorum in pe nun: & est radix illa לָקַח id est, ac cepit, tulit: à quo dices אֶקַּח accipiam, יִקַּח accipiet, supplente dages literā la med pepoal. Nec inuenit̃ lamed aliud præter istud, quod ullo modo deficiat. Deficit aũt illud, quod tam frequenter

Verbũ לָקַח

hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipsum: ut וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ Et accipiēt ad te: Num. 19. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם Et accipiam frustum panis: Gene. 18. in quibus exemplis kuph est lene & non dagessatum, sicut & in radice נָסַע de qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ Et profecti sunt atque castrametati: Num. 33. & similia. Vbi samech dagessari debuerat sed raphatur ob frequentem usum radicis נסע Sunt tamē qui dicunt uocabulum לקח duas habere radices, nēpe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia: à נקח uero futura: sicut & uocabulum הלך inuenitur habere duas radices, uidelicet יָלַךְ & הָלַךְ Ab הלך formantur pręterita & participia, & à יָלַךְ futura, ut אֵלֵךְ uadam, יֵלֵךְ uadet, &c. Sed prima opinio conuenientior apparet propter multas ratiōes, quas hic breuitatis causa omittimus.

Funda-

Fundamentū ſextū: in quo declaratur ordo quieſcentiū in pe aleph & Iod, ut ſunt אָמַר *et* יָשַׁב

CONIVGATIO quieſcentium in pe aleph uenit integra uſq; ad futurum. In futuro enim quieſcit aleph radicale, ut אוֹמַר dicam, יֹאמַר dicet, &c. ubi dici debuerat אֶאֱמוֹר יֶאֱמֹר &c. Et nota: quando יֹאמַר & תֹּאמַר ueniunt cum uau conuerſiuo, mutatur pathah in ſęgol: ut וַיֹּאמֶר Et dixit, וַתֹּאמֶר & dixiſti. Quando uero ueniūt in pauſa, redeunt ad priſtinam formam, uidelicet deſinentia in pathah, ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר Et reſpondit Iob & dixit: Iob 3. הֵעֵזָה פָנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ Indurauit faciē ſuam & dixit ei: prouerb. 7. Et quia dictio לוֹ eſt dictio parua, perinde eſt ac ac ſi finis ſentētię terminaret in וַתֹּאמַר

2 Sciendum quoq; quod reſidui huius coniugationis modi ueniunt ut in perfectis, nec unquam quieſcit in eis

 aleph

aleph, nisi quod in quibusdam eorum mutantur puncta, idque propter aleph gutturalem literam. Sic in reliquis literis gutturalibus, nempe אחעה migrat hirec sub nun passiua litera, & item hirec sub he hiphil, in sægol, & litera gutturalis quæ uenit post nun & he, punctatur cum hatephsægol uel cum hatephpathah, quemadmodum declarabo in libello cantici. Inueniũtur deniq; aliquæ radices ex quiescentibus in pe aleph, quæ integræ ueniunt, etiã in cõiugatiõe kal: ut ab אָסַף & אָסַר dicitur, אֶאֱסוֹף colligam, יֶאֱסוֹף colliget, אֶאֱסוֹר uinciam., יֶאֱסוֹר uinciet. Ratio autem huius est, quod rarius illis utimur ideo non rescindimus ab eis primã literam.

3 Coniugatio kal ordinis quiescentium in pe Iod (ut est יָשַׁב sedit) formatur iuxta normam perfectorũ uerborum, à præterito usq; ad infinitiuũ.

Quin

Quin & infinitiuum aliquando ut in perfectis formamus, præsertim quando alteri uerbo coniungitur, ut יָרוֹד יָרַדְנוּ descendendo descendimus: Gen. 43. sed frequentius uenit cum defectu Iod, & tunc loco eius scribit in fine uerbi litera tau: ut שֶׁבֶת בָּהָר Sedendo in monte: Deut. 1. 4 Imperatiuus etiam patitur defectum Iod, ut שֵׁב sede, שְׁבוּ sedete, &c. Et meminisse te oportet nullum esse in forma ipsa discrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuũ & imperatiuum ordinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est ne erres in illis. At literæ איתן patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuis nun, איתן punctantur cum hirec sequente dages, ut יִגַּשׁ תִּגַּשׁ &c. In isto autem ordine habẽt zere, quod est uox magna, repræsentans uidelicet

Iod

Iod in ipsa quiescēs. Illud enim Iod expresse nō scribit̃ nisi in paucis locis, ut אֵילְכָה שׁוֹלָל Incedā dispoliatus: Mich. 1. & similia. 5 Plerunq; etiam dum Iod scribit̃, habet איתן hirec & ain pathah: ut אִינַק sugam, יִינַק suget, אִירַשׁ possidebo, יִירַשׁ possidebit, אִיטַב bonus ero, יִיטַב bonus erit, & similia. Quando uero iod non scribitur, tunc איתן & ain poal signantur cum zere, ut אֵשֵׁב sedebo, יֵשֵׁב sedebit, &c. Inueniuntur quoq; aliqua quæ ueniunt cum dages loco Iod quiescentis, ut à יָצַק dicitur אֶצּוֹק רוּחִי effundā spiritū meum: Isa. 44. וַיִּצֹק שֶׁמֶן Et effudit oleum: Gen. 28. Sic à יָצַר dicitur, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ Priusquam formarem te: Ierem. 1. & similia. 6 Hæc autem uerba uocātur defectiua in Iod & non quiescentia in Iod, quia imitantur in futuro modum defectiuorum in pe nun. Et hæc est Regula

regula

regula notabilis in Grammatica:quan
do uenit dages loco literæ deficientis, Regula
tunc uocatur dictio illa, dictio defecti/
ua:sin uenerit unum ex uocalibus ma/
gnis loco literæ, uocatur dictio illa, di/
ctio quiescens, seu ex ordine quiescen/
tium. 7 De his autem prius uidisti,
quũ in præcedenti fundamento, signo
sexto scripserimus, multa esse uerba de
fectiua in pe Iod, habentia pro ainpo/
al literã zade: & cum huius rationem
indagaremus per omnes Grammati/
cos libros nullam inuenimus. Vnde ui
sum est nobis promptã reddere ratio/
nem, nempe hanc. Quandoquidem za
de & samech magnam habeant affini
tatem in prolatione, & pręsertim quan
do zade non est dagessatum, & multi
sint homines, qui penitus nullam fa/
ciant differentiã inter has duas literas
dum proferunt eas, maxime Galli: ut

si ab

ſi ab illis ſit proferendũ futurum uerborũ יָצַב יָצַג יָצַק & ſimilium, utpote אֶצַּב ſtabo, יַצִּג locabit, iuxta normam quieſcentium in pe Iod, audies eos literam zade proferre in hunc modũ אֶסַּב יַסַּג & hinc mihi uidetur quod zade labente Iod dageſſatur quo fortiorem & duriorem habeat expreſſionem. Scripſimus tamen iam in præcedenti fundamento quod pauca ſunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus eſt ea hic repetere. 8 Coniugatio paſſiua habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quieſcẽte, poniturq́ uau illud loco Iod radicalis. Idem fit in participio præſenti. In reliquis uero modis uau fit mobile: & punctatur cõiugatio ut in perfectis. Exemplum. A יָדַע cognouit, dices הִוָּדַע cognoſci & cognitus ſis: אִוָּדַע cognoſcar, יִוָּדַע cognoſcetur, &c. Mutatur autem

Iod

Iod in uau, quo dages ipſum percepti-
bilius fiat, & melius in uau q̃ in Iod
cognoſcatur. 9 Coniugatio piel &
pual in hoc ordine ſine defectu ueniũt.
Non enim eſt poſſibile ut quieſcat iod
& ponas dages poſt ipſum, quod eſt
ſignum huius coniugationis, cum da-
ges nunquam uenire ſoleat poſt literã
quieſcentem. 10 Coniugatio hiphil
per totum præteritũ habet he ſequen-
te holem loco Iod radicalis literæ: ut
הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocaſti &c.
Sic per totã cõiugationẽ literæ in capi-
te ſupadditæ habẽt holem: ut in beno-
ni, מוֹשִׁיב collocãs, in infinit. & imperã-
tiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in
præterito. In futuro אוֹשִׁיב collocabo,
יוֹשִׁיב collocabit, &c. Excipitur partici-
pium præteritũ in quo poſt mem ſem-
per ſequitur ſchurec, idq; per totum hi-
phil, non tam in perfectis quàm in im-

perfectis

perfectis uerbis. Punctatur autem ain poal per totam istam coniugationem sicut in perfectis. 11 Id quoq; hic aduertendum quod illa uerba quæ in futuro kal interdum retinent Iod radicalem literam expresse scriptam, quorum supra mētionē fecimus, hic quoq; in coniugat. hiphil Iod non abijciunt, sed habent ante iod, zere uocem magnam, quæ Iod ipsum explicet: ut à יָטַב bonus fuit, dices חֵטֵב אֵטִב benefaciendo benefaciam: Gen. 32. Et à יָמַן dicitur אִם חַשְּׂמֹאל וְאֵימִנָה Si sinistram tenueris ego dextram eligam: Gen. 13. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה Plangam & ululabo: Mich. 1. In hunc quoq; modum he præteriti, infinitiui & imperatiui, & mem participij præsentis habent zere, ut חֵטִיב מֵטִיב benefaciendo benefaciens, חֵטִיבוּ דַרְכֵיכֶם Benefacite uias uestras: Ieremiæ 7. & similia

similia. 12 Coniugatio hophal in hoc ordine habet he punctatum cum schurec: ut וְיוֹסֵף הוּרַד Et Ioseph demissus est: Gene. 39. Eadem forma est in quiescentibus ain, ut הוּקַם erectus est: & in duplicatis הוּסַב circundatus est. In tribus his he habet schurec nec est differentia inter ea quo ad punctationem: in reliquis uero personis præteriti est discrimen inter duplicata & inter quiescentia in pe & ain, quemadmodum declarabitur in hac oratiōe fundamento 12. signo octauo. 13 Coniugatio hithpael per omnes modos uenit integra: ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְדוּ Et geniti sunt: Num. 1. Et à יָעַץ consuluit, וַיִּתְיָעֲצוּ Et consilium inierunt: psal. 80. & similia. Tamen sæpe uertitur Iod in uau mobile, iuxta rationem quā signauimus supra in niphal, ut à יָדַע cognouit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף Cum cognitus esset Ioseph

Hophal

Ioseph: Gen. 45. Et יָרָה iecit, וְתִתְנַבֵּחַ עָלָיו Et [redacted] super eum: Leuit. 16. & similia.

Fundamentum septimum: in quo declaratur punctatio coniugationis kal & niphal uerborum quiescentium in ain uau, quale est קוּם

PRAETERITVM singulare in hoc ordine habet sub pe kamez ad designandum quietem literæ uau, etiam si nō sit mos quod camez repræsentet literam uau, sed potius aleph. Nam solet holem repręsentare uau: & illud holem hic uertitur in camez, quo ꝑteritū kal in hoc ordine cōforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent kamez sub pe, exceptis duplicatis, id quod fusius declarabitur in fundamento 12. huius orationis signo 2. Inuenitur etiam aleph scriptum post camez in dictione וְקָאם שָׁאוֹן Et surrexit uastitas: Hoseæ 11. ubi quiescit.

Inuenitur quoq; mobile, nempe in dictione וְרָאֲמָה וְיָשְׁבָה Et alta erit atq; sedebit: zach. 14. Et ista duo aleph sunt loco uau. Sic quoq; in tertia plur. mas. & tertia fœm. sing. pe camezatur. Et quādo habet accentum in penultima, indicium est uau quiescere: ut קָמוּ surrexerunt, קָמָה surrexit: sed in reliquis personis pe pathathur, ut קַמְתָּ surrexisti, קַמְתִּי surrexi, & cætera. Et hoc fit propter scheua q̊d quiescere solet p̄ totũ præteritũ kal: alioqn si pe kamezaret, nō posset scheua quiescere, sed moueretur, quēadmodum id fusius declarabo in tract. cantici. Venit quoq; præteritum cum zere iuxta formam בָּעֵל ut, בַּאֲשֶׁר מֵת אַהֲרֹן ut mortuus est Aharon: Deut. 32. כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים Quoniam mortui sunt omnes uiri: Exo. 3. Et in forma בָּעֵל habes Gene. 44. הַבֹּקֶר אוֹר mane illuxit: itē כִּי אוֹרוּ עֵינַי Quoniam

Accentus mutat modum

niam illuxerunt oculi mei:1. Reg. 14. & similia pauca. 2 Participium præsens per totũ habet sub pe camez, nec est differẽtia inter hoc participiũ sing. mas. & tertiam personam sing. masc. præteriti: ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה Venit frater tuus cum dolo: Gen. 27. ubi ponitur in preterito: item אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן Ego uenio ad te in densitate nubis: Exo. 19. quod est benoni. In fœm. uero genere est discrimẽ aliquod: nam preteritum est מִלְעֵיל hoc est, habet accentum in penult. ut רָחֵל בָּאָה Rahel uenit: Gen. 29. Sed participiũ est מִלְרַע hoc est, habet accentum in ultima, ut בִּתּוֹ בָּאָה filia eius ueniens: Gen. 29. Venit etiam benoni cum zere quando est de forma פָּעֵל ut כִּי מֵת אַתָּה Quoniã mortuus tu: Isa. 38. Et in forma פָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus, boni. 3 Participiũ preteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes

Ut in uerbis primi, secundi, et tertii ordinis, inueniuntur hæ tres formæ in præterito Kal פָּקַד cum Camez et patach חָפֵץ cum zere, יָכֹל cum holem: ita in quarto ordine, ubi thema est monosyllabum, inueniuntur hæc triplex forma, ut קָם surrexit, אוֹר luxit, מֵת mortuus ... in secunda persona מַתָּ אֹרְתָּ קַמְתָּ

omnes isti modi ueniunt cum schurec, præsertim infinitiuus, ut, לא אוּכַל קוּם Non potero surgere: Thren. 1. Item in imperatiuo, קוּם קְרָא Surge inuoca: Ionæ 1. Eandem formã habet פָּעוּל licet à uerbo קוּם non possit formari, cum sit uerbum neutrum: sed à uerbo שׂוּם licebit formare participiũ præteritum cum sit uerbum transitiuum: Nam dimus שׂוּם positus שׂוּמִים positi, שׂוּמָה posita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה De Absalom fuit posita: 2. Reg. 13. Inuenitur quoque infinitiuus & imperatiuus cum holé, ut קוֹם יָקוּמוּ Surgendo surgent: Ierem. 59. פּוֹר הִתְפּוֹרְרָה Dissipando dissipa, &c. Isa. 24. Imperatiuus, ut וְשׁוֹב אֵלַי Et reuertere ad me: Ierem. 3. מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל Circuncide filios Israel: Ios. 5. 4 In futuro literæ אִיתָן camezantur ad representãdum ainpoal, nempe literam uau: ut אָקוּם surgã,

יָקוּם surget, &c. Vau uero surecatum & expresse positum, non est ainpoal, sed uau ꝓtractiōis sicut uau in אֶפְקוֹר & יִפְקוֹר &c. Sunt tamē qui dicūt uau illud esse radicale, demonstrantq; id per exēpla יָקוּמוּ תָּקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non esset radicale, dicendum esset יָקֻמוּ תָּקֻמוּ iuxta formam יִפְקְרוּ ubi uau extruditur. 5

Sunt etiam quę inueniuntur cum holem, ut אַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ ne fastidium habeas in correptione eius: Prouerb. 3. Sic quoq; in מַסּוֹרֶת hoc est, in biblicis annotationibus & collationibus, ubicunq; inueneris יָחוּס & תָּחוּס semper habent holem, præter unum quod habet schurec, ut לֹא תָחוּס עֵינָם Non parcet oculus eorū: Ezech. 9. Sic ubicunq; inueneris scriptum אָחוּס semper habet schurec. Porrò in pausa uenit futurum semper cū holē, ut יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוֹת.

Viuat

Viuat Ruben & non moriatur. Deut. 32. שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת Triginta annorum & mortuus est: Gen.8. Sed extra pausam redit holem in camezhateph idq; potissimum cum uau conuersiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם Et surrexit Abraham: Gen.24. וַיָּקָץ מוֹאָב Et abominatus est Moab: Nume.22. Sic quoq; sine uau hippuch seu conuersiuo quando subiũgitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ Auertatur quæso ira tua: Isa.12. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד Reuertatur obsecro anima pueri: 3. Reg.17. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum iuxta ipsum scribitur scheua: de quo clarius quiddam scribam in tract. Cantici.

6 Cõiugatio passiua habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus, ut נָכוֹן paratus est, נָכוֹנוּ parati sunt, נְכוֹנָה parata est. In

reliquis uero perſonis uertitur camez, more ſuo in ſcheua, & holem migrat in ſchurec:ut כִּי נְבִינוֹתִי Quoniam paratus fui: Iſa. 10. נְפוּגוֹתִי וְנִרְפֵּאתִי Diſſolutus & contritus ſum:pſal. 38.ne ſcilicet ſint duo holem pariter. 7 Participiũ præſens in ſingulari non differt à præterito: at in reliquis perſonis migrat camez in ſcheua:ut נָבוֹן נְבוֹנִים rectus, recti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ueniũt cum he hiricato à capite ſequente dages non ſecus quàm in perfectis:ut הִכּוֹן paratus eſto. Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן Parabor, parabitur, &c.

Fundamentum octauum: in quo probabiliter oſtenditur coniugationem Piel, quæ eſt in iſto ordine, eſſe coniugationẽ illam, quam aliqui grammatici uocant quadratam.

NVNC de cõiugatione piel & pual, præſertim cum peruenerimus ad eum locũ, cuius meminimus à principio

cipio orationis primæ,in quo probabimus coniugationem quadratam regulariter non inueniri aut certe in paucis uerbis.Sciendum igitur quod quidam grammatici dixerunt super his uerbis תְּאָכְלֵהוּ אֵשׁ Deuorabit eum ignis:Iob 2. Et לְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר Detrahentem mihi in secreto:psal. 101. לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן Iudicantem me deprecabor:Iob 9, hæc exempla esse de coniugatione quadrata, idq́ propter hatephcamez quod est sub pepoal eorum:scheua uero aiũt esse loco holem ad representandũ uau quiescentē literam post pepoal:ut sint radices eorũ אוֹכֵל לוֹשֵׁן שׁוֹפֵט quarum quęlibet cōstare uidetur quatuor essentialibus literis. 2 Attamen ingeniosiores grāmatici confutant opinionem illorum qui taliter sentiũt,aiuntq́ non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis,cũ alia præter illa non

Piel in qescentibus in ain

inueniantur. Nam uolunt illa omnino esse irregularia aut certe cõposita,quẽadmodũ id declarabimus in libro cõpositionis de singulis mentionem facturus in suo loco. Et quod ultra dicũt in isto ordine inueniri uera quadrata, ut à בִּין dicitur בּוֹנֵן intellectum præstitit,ubi uau quiescẽs est ainpoal,& hinc sequuntur duo nun , quæ sunt duo lamedpoal , ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis,& in hunc modum huiusmodi uerba iuxta illorũ interpretationem uera quadrata uocari possunt: solent ingeniosiores grãmatici ad hæc respondere,quod uerũ quidem sit,in שׁוֹבֵב קוֹמֵם בּוֹנֵן & similib. duplicari lamedpoal,sed ea sunt de cõiugatione piel dagessata & non quadrata ut ipsi dicunt.Et quoniam uau in illis est litera quiescens,non potest fieri ut more coniugationis piel dagessetur, qũum

quum dages nunquam ponatur in litera quiescēte, sed loco eius duplicatur lamedpoal, diciturq; כּוֹנֵן pro כּוֹנֵן parauit seu direxit. Et huius rei ratio colligi potest ex hithpael uerborum huius ordinis in quibus etiā duplicatur lamedpoal loco dages, dicimusq; הִתְכּוֹנֵן pro הִתְכּוֹנֵן parauit se. Eadē ratione in pual, quod dagessari debet, dicimus בְּאֵין תְּהוֹמוֹת חוֹלָלְתִּי Dúm non essent abyssi concepta sum: Prouerb. 8. ubi dicendum alioquin fuerat חֻלַּלְתִּי Sic מֵיְיָ מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ A domino gressus uiri dispōnūtur: psal. 36. quod est de coniugatione pual, & scribit loco כֻּנְּנוּ Idē sentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר מִגּוֹרֶן Sicut palea deturbabitur ex horreo: Hoseæ 13. Item יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ Excidetur & arescet: psal. 90. Quæ sunt de coniugatione pual huius ordinis. Qui autem dicunt ea esse de coniugatione

quadrata.

quadrata, neceſſe eſt ut dicant ea eſſe uerba neutra. Sed nos longe aliter ſentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione iſta tranſitiua. Præterea & id nobis poteſt eſſe ſuffragio q̊d memorata coniugatio, quam illi quadratam uocant, habenda ſit pro piel, ꝙ eam æque ſępenumero inueniamus tranſitiuam ut coniugationē piel, quæ ferè ſemper eſt tranſitiua ut ſcripſimus in fundamento ſuo. Proinde licebit & & alia ratione oſtendere hanc coniugationem uſurpari loco piel. Nam ſi aduerteris participium præſens & præteritum, uidebis utrunq; à fronte habere mem ſcheuatum ut in piel, quin & literæ בַּבְלַם atq; אֵיתַן habent ſcheua iuxta morem ipſius coniugationis piel. Eſt tamen differētia aliqua inter benoni & paul: quia benoni deſinit in zere, ut מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Reducens ſemitas: Iſa.

Isa. 58. Paul uero desinit in camez: ut וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipse uulneratus propter iniquitates nostras: Isa. 53.

3 Regula. Coniugatio piel in isto ordine habet pe punctatum cum holem ad representandum literam uau quiescentem, quæ radicis ainpoal est, & duplicatur in ea lamedpoal loco dages. Punctum uero literis à capite addendis substernendum est scheua, iuxta formā coniugationis piel. Eandem formam seruat cōiugatio pual, nec est inter hanc & illā ulla differentia nisi in ipso significato: ut כּוֹנְנוּ חִצָּם parauerunt sagittam suam: psal. 16. quod est de coniugatione quam nos piel uocamus, וּמֵה׳ מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ Et à domino gressus uiri diriguntur: quod est de coniugatione pual. Item חוֹלְלָה יָדוֹ Formauit manus eius: psal. 89. de cōiugat. piel. Sic לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי Ante colles

Schol. 3. Omnia itaque verba quiescentia ordinis, quae in piel coniugatione suat naturam, sicut in hac coniugatione quadratam siue piel geminatiuam: ut קָם surrexit קוֹמֵם erexit, רָם eminuit, רוֹמֵם exaltauit, שָׁב reversus est, שׁוֹבֵב reduxit etc.

les formata sum: quod est de cõiugat. pual, sicut etiam supra scripsimus.

Coniugatio hiphil habet per totum præteritũ à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs personis habet literam pe hiricatam, ut הֵקִים הֵקִימוּ הֵקִימָה In reliquis uero personis eadẽ litera habet pathah; ut הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי &c. tam & si in illis personis pe aliquando retineat hirec, sed tunc he habet hatephpathah uel hatephsegol, exẽplum הֲקִימוֹתָ הֲקִימוֹתִי erexisti, erexi: הֱקִיצוֹתָ הֱקִיצוֹתִי Exuscitasti, exuscitaui uel euigilaui. unde הֱקִיצוֹתִי כִּי יְיָ יִסְמְכֵנִי Euigilaui quoniam dominus sustentabit me: psal. 3. Participium præsens habet mem cum zere, ut He præteriti. In reliquis uero personis uertitur zere more suo in scheua: ut מֵקִים Erigens, מְקִימִים erigentes &c. Participium præteritum habet mem schurecatũ, ut ... ubiq;

ubiq; habere solet in coniugatione hiphil: exemplũ מוּקָם erectus, מוּקָמִים erecti, &c. Infinitiuus & imperatiuus ambo habent he camezatum, quo scilicet discrimen aliquod sit inter ipsos & inter præteritum. Pepoal uero habet zere: ut הָקֵם Erige, erigere. At cum literis bachlam pe habet hirec: ut בְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים &c. Sic quoq; imperatiuus pluralis mas. & singularis fœm. habet hirec: ut הָקִימוּ erigite, הָקִימִי erige, &c. ut iam in perfectorum quoq; ordine scripsimus. 6 Futurum habet sub literis איתן camez, quũ potius habere deberet zere, sicut habet mem participij præsentis. De quo iam scripsimus regulam, nempe in coniugatione piel uerborum perfecti ordinis, oratione 2. fundamento 4. signo 4. Habet autem futurum sub literis איתן camez quo discrimen aliquod sit inter ipsum

Ibi dicitur, literas איתן in futuro [?] conformes esse punctorum habet mem participij presentis: sed fallit hic regula, ubi mem habet zere et literæ futuri tamen habent camez. Hæ

ipſum & futurum kal,quod in quieſcē-
tibus Iod ſub איתן habet zere:ut אֵשֵׁב
ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit &c. Et hæc eſt ra
tio cur literæ איתן hic punctantur cum
camez ſicut & in kal eiuſdem ordinis,
niſi quod uerba in kal habent pe cum
ſchurec,ut אָקוּם ſurgā יָקוּם ſurget &c.
hic autem in hiphil pe habet hirec, ut
אָקִים faciam ſurgere ſeu erigam, יָקִים
eriget &c. 7 Coniugatio hophal
iam à nobis eſt deſcripta in quieſcenti
bus pe Iod,in oratione iſta fundamen
to ſexto, ſigno undecimo. Coniugatio
quoqꝫ hithpael iam deſcripta eſt ſupe-
rius in coniugatione piel, fundamento
iſto,ſigno ſecundo,nempe quod ſoleat
uenire cum duplicato lamedpoal, & id
loco dages, ut הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתָּ Intelle-
xit,intellexiſti, &c. Participiū præſens,
מִתְבּוֹנֵן Intelligēs. In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן
intelligere:quæ forma nō diſſimilis eſt
præterito

præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam, יִתְבּוֹנֵן intelliget, &c.

Fundamentum nonum: in quo declaratur ordo quieſcentium in lamed aleph, ut eſt קָרָא clamauit.

CONIVGATIO kal habet per totum præteritum literam aleph quieſcentem præcedente eam camez. excepta tertia perſona plu. & tertia ſingulari fœm. ubi aleph mouet, ut קָרְאוּ clamauerunt, קָרְאָה clamauit. Porrò in participio præſenti & præterito quieſcit aleph ſed in ſingulari maſ. tantum in reliquis autem perſonis mouetur: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים clamantes, &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים uocati, &c. In infinitiuo קְרֹא uel קרא Et cũ literis בכלם בִּקְרֹא בִּקְרָא Venit quoque interdum cum tau ſuperaddito, more quieſcentiũ in lamed he, de quibus in ſequenti fundamento dicemus: exemplum לְבִלְתִּי

קְראֹת לָנוּ Non uocando nos: Iudicum
8. לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל ad implendum Ba
bylonem: Ierem. 29. & his ſimilia. 2
Sic igitur eſt in multis locis permuta
tio quædã huius ordinis cum quieſcen
tibus in lamed he, in qua re nos hic nõ
prolixi erimus, quandoquidem nihil
negocij nobis ſit cum his quę excipiun
tur à regula. Imperatiuus, קְרָא uoca,
quieſcẽte aleph: in reliquis autem per/
ſonis mouetur: ut קִרְאוּ uocate, קִרְאִי
uoca, קְרֶאנָה uocate, quod etiam ueni
re ſolet cũ defectu he, ut קְרֶאןָ לוֹ וְיֹאכַל
לָחֶם Vocate eum & comedat panem:
Exo.2. Accidit quoq; quod tam aleph
quàm nun quieſcunt, nempe in dictio/
ne hac, קְרֶאןָ לִי מָרָה uocate me ama/
ram: Ruth 1. 3 Proinde literæ איתן
haud ſecus punctantur quàm in perfe
ctorum ordine, quieſcitq; aleph quan
do claudit ipſam dictionem: ut אֶקְרָא
יקרא

יִקָּרָא &c. Sed quando post literam aleph sequit᷑ alia litera, mouebit᷑ ipsum aleph: ut יִקָּרְאוּ clamabunt, תִּקָּרְאוּ clamabitis, תִּקָּרְאִי clamabis. In plur. tamē fœm. qescit, ut כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה Quoniam uocabunt prælium: Exo. primo. 4 Omnes autem residuæ coniugationes insequūtur istam normam, nisi quod in eis uenit zere ante aleph literam quiescentem in personis præteriti: ut נִקְרָא uocatus est, נִקְרֵאתָ uocatus es, &c. הִמְצִיא fecit inuenire, הִמְצֵאתָ fecisti inuenire.

Fundamentum decimum: in quo declaratur punctatio ordinis quiescentium in lamed he, ut est גָּלָה reuelauit.

CONIVGATIO kal habet in præterito quadruplicē formam: prima est quod he quiescit in fine uerbi, ut גָּלָה reuelauit. Secūda, quod absconditur, ut גָּלוּ reuelauerunt. Tertio

uertitur in Tau raphatum,ut גָּלְתָה Reuelauit mulier. Quarto,in reliquis personis uertitur in Iod quiescens, ut גָּלִיתָ reuelasti, גָּלִיתִי reuelaui, &c. Et in omnibus his personis pe habet punctum camez ut in perfectis. 2 Scias quoqꝫ quod in tertia plur. & in tertia singulari fœm. uertitur he aliquando in Iod literam mobilem: ut ab חָסָה sperauit, צוּר חָסָיוּ בוֹ Creator, sperauerũt in eo: Deut. 32. Item בְּךָ חָסָיָה נַפְשִׁי In te sperauit anima mea: psal. 57. existente camez semper ante Iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerant sic scribi, חָסָיוּ sperauerunt, חָסָיָה sperauit,iuxta formam פָּקְדוּ פָּקְדָה 3

In participio præsenti he quiescit,habens plerunque ante se sægol, ut גּוֹלֶה reuelans, quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph, quod habet zere:ut קוֹרֵא de quo iam scripsimus

ſcripſimus in præcedenti fundamento. Quādo uero ſubiungitur dictioni paruæ uel dictioni habēti accentum in penult. habebit & ipſum zere, ſignabitq́ accentus in penult. eius: ut וַיְהִי בֹּנֶה עִיר Et fuit ædificans ciuitatem: Gen. 4. עֹשֵׂה פֶלֶא Faciens miraculum: Exo. 15. & ſimilia multa, quæ enumerantur per magiſtros traditionis qui מסורת ſcripſerunt, id eſt, concordantias uocabulorum ſcripturæ. Porrò ſingulare fœm. habet camez ante he: ut אֶסְתֵּר עֹשָׂה Eſter faciens: Eſter 2. In utroq́ aūt plurali, id eſt, maſ. & fœm. occultatur he, ut גֹּלִים reuelātes ſeu reuelatores, גֹּלוֹת reuelatrices. Et habet pepoal in omnibus iſtis holem ſicut in perfectis. 4

In Paul uertitur he in Iod mobile per omnes perſonas, pūctaturq́ ut in perfectis: Exemplū, גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati, &c. Infinitiuus ut in plurimum

Hic Iod non est mobile, quia non sit consonans, sed est nudum uocale: in plurali vero et feminino, fit mobile.

habet he in fine quiescens, præsertim si sit sine literis בכלם ut רָאֹה רָאִינוּ uidendo uidimus: Gen. 26. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ Faciendo faciet ei: Prouerb. 23. Quando uero infinitiuus alteri uerbo non iungitur, habet scheua, ut רְאֹה פָנֶיךָ Videndo faciem tuam: Gen. 48. הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹה Stulte fecisti agendo: Gen. 31. Quando uero habet annexam unam ex literis בכלם uertitur he in uau quiescens acceditq; in fine litera ת Exemplum בִּגְלוֹת in reuelando, בִּגְלוֹת Cum reuelaret, &c. quin & absq; literis bachlã retinet nonnunq; hanc formã: ut גְּלוֹת הָאָרֶץ Reuelare terram: Iud. 17. & similia pauca. Imperatiuus singularis habet in fine he quiescens, præceditq; ipsum punctus zere: ut גְּלֵה reuela. In plur. masc. & sing. fœm. absconditur he, ut גְּלִי גְּלוּ In plur. uero fœm. uertitur he in Iod quiescens præceditq; ipsum sægol: ut עַל

Habet igitur iste infinitiuus triplicẽ formam, primum, qui seq est sine literis bachlam, desinit in holem manente he, et hic habet sub [illegible] pepoal uno modo in ... et alio modo ... Qui uero est cũ literis bachlam desinit in oth.

עַל שָׁאוּל בְּכֶינָה Sup Saul flete: 2. Reg. 1. uel absq; Iod, ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה Egredimini & uidete: Cant. 3. In futuro ponas literas איתן super imperatiuum & habebis propositum. Pūctatur autem hic ut in perfectis. Et nota quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cōuersione he in Iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendæ de omnibus uerbis huius ordinis: tam in kal quàm in aliis coniugationibus. Nā sunt cōmunes omnibus septem istius ordinis coniugationibus: punctaturq; pepoal & literæ superadditæ (ut sunt mem in utroq; participio, literæ בכלם in infinitiuo, literæ futuri איתן) in singulis coniugationibus sicut in perfectis: nec puto opus esse ut hic singula repetam & aliis exēplis rem semel demonstratam denuo inculcē. Seuerum est 6 Sed hoc

Seuerum est, ut in Kal he in secunda et prima persona preteriti mutatur in Iod, et in infinitiuo in oth: sic in [illegible] hiphil hae mutationes accidunt ei; ut גלית גלה reuelasti; גלות reuelare. Et in hiphil, הגלה הגלית. Et in infinito הגלות Idem fit in hithpael.

necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdum ueniunt in kal cum defectu he, ut אֶגֶל reuelabo, יִגֶל reuelabit, תִּגֶל reuelabis, punctátq́ue cum hirec & segol: & cum literis איתן inueniūt habere zere, ut אַל תֵּפֶן Ne respicias: Num. 16. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע Et abijt atq́ue errauit: Gene. 16. Sic in passiuo, אֶגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל reuelabitur, cū hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum scheua & pathah. In coniugatione uero pual & hophal cum defectu he non inueniuntur hæc uerba. In Hiphil, אֶגֶל faciam reuelare, יָגֶל faciet reuelare, תֶּגֶל facies reuelare, cum sex punctis. In hithpael אֶתְגַּל prodā me, יִתְגַּל prodet se, תִּתְגַּל prodes te. 7

¶ Nota etiam quod raro is defectus contingit nisi quando uerbo adiunctum fuerit uau conuersiuū: Exemplū in kal

ויבן

וַיִּבֶן אֱלֹהִים Et ædificauit deus: Gene. 2. In passiuo, וַיִּקָּר אֱלֹהִים Et obuiam factus deus: Nu. 23. In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים Et præcepit deus: Gene. 2. In hiphil, וַיִּפֶן זָנָב Et respexit cauda: Iud. 14. In hithpael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ Et discooperuit se in medio tabernaculi sui: Gen. 9. Aduerte quoq; & illud הֲנִסָּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה nunquid si tentauerimus loqui tecum molestus eris? & postea scribitur: תָּבוֹא אֵלֶיךָ וַתֵּלֶא Veniet ad te & molestus eris: Iob 4. Pauca autem inueniuntur absque uau conuersiuo: ut אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם ne respicias ad munus eorum: Num. 16. וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל Et secretū alterius ne reueles: Prouerb. 25. יַעַשׂ יְיָ עִמָּכֶם Faciat dominus uobiscum: Ruth 1. & similia. S Sic quoq; imperatiuus singularis uenit interdum cū defectu he: ut in piel צַו אֶת בְּנֵי Præcipe filijs: Leuit. 6. Item גַּל עֵינַי Reue-

la oculos meos: psal. 119. Et in hiphil,
ut חָרֶב כַּבְּסֵנִי multiplica, laua me: psal.
51. חֲרֵת מִמֶּנִּי Desine à me: Deut. 9. Et
in hithpael, ut שְׁכַב עַל מִטָּתְךָ וְהִתְחָל
Iace super lectum tuum & fac te infir-
mũ: 2. Reg. 13. In kal uero & niphal nõ
uenit imperatiuus unquam cum defe-
ctu he. 9 Nota etiam quod qua-
tuor inueniuntur radices quarũ lamed
poal he, nunquam quiescit sed perfectorũ
more semper expresse scribitur in eis,
& sunt istæ גָּבַהּ כָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hince-
tiam est quod punctantur cum camez
& pathah ut uerba perfecta & non ut
Nota quiescentia in he, quæ semper habent
duplex camez, ut בָּנָה קָנָה עָשָׂה גָּלָה &
his similia. Punctantur autem priora
quatuor uerba cum pathah sequente
punctulo mappic, quod literã he sem-
per stabilem demõstrat & quæ nunquam
reijciat. Nam à גָּבַהּ dices, כִּי גָּבְהוּ בְּנוֹת
ציון

צִיּוֹן Quoniam ſuperbierũt filiæ Sion: Iſa.3. וַיִּגְבַּהּ יְיָ צְבָאוֹת Et eleuatus eſt dominus exercituum: Iſa. 5. cum mappic. Sic de iſto כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי Concupiuit ad te caro mea: pſal. 63. poteris dicere, כָּמַהְתָּ כָּמַהְתִּי &c. tam & ſi nõ inueniatur. Sic de נָגַהּ Iob 18. לֹא יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ Non ſplendebit flãma ignis eius: ubi he habet mappic. Item de תָּמַהּ habes pſal. 48. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ Ipſi uiderunt ſic admirati ſunt. אַל תִּתְמַהּ עַל הַחֵפֶץ Nõ mireris ſuper deſiderio illo: Eccleſ. 5. cum mappic. Porrò וַיִּתְמַהְמַהּ Gene. 19. הִתְמַהְמְהוּ וּתְמָהוּ Iſa. 29. & his ſimilia, habent pro radice uerbum מִהְמַהּ quod eſt ex quadratis, ideoq́ non comprehenditur inter memorata quatuor uerba. Eſt proinde controuerſia de iſto uerbo, וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם Et defecit terra Ægypti: Gen. 47. utrum ſit à radice לָאָה uel à לָהָה. Et hinc dicitur

tur בְּמִתְלַהְלֵהַּ Sicut fatigans ſe: Prouerb. 26. Verum nihil ad nos de iſta concertatione. Nō enim eſt nobis negocium de retruſis.

Fundamentum undecimū: in quo explicatur modus punctandi coniugationem kal & niphal in ordine duplicatorum.

VOCAMVS duplicata uerba, ea quæ habent duas poſteriores literas ſimiles: ut eſt סָבַב circuiuit, שָׁלַל ſpoliauit, גָּזַז totōdit, & alia his ſimilia. De reliquis uero ſpeciebus duplicatorum iam diximus in fundamēto 3. oratione prima, ſigno 10. Iam uero notabis quædam ex illis eſſe duplicata uerba, quæ interdū ueniunt iuxta morem uerborum perfectorū, ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ גָּזַזְתָּ & ſimilia, nec opus eſt ut illa declarem cum perfectorum ſeruent normam. Sed ueniūt plerunq; cum defectu unius literæ duplicatæ

catæ,& tũc altera dageſſatur ad repræſentandum defectum amiſſæ literæ:ut סַבּוֹתָ circuiſti, pro סָבַבְתָּ & סַבּוֹתִי circuiui pro סָבַבְתִּי Et ſi quæras quæ duplicatarũ literarum deficiat: reſpondeo, cogimur dicere, literam ainpoal deficere, lamedpoal uero dageſſari: alioquin ſi contrarium fieret, nõ eſſet uirtus in dages ad repræſentandum amiſſam literam, quum dages non in præcedenti ſed ſequenti litera oſtendat defectum: quod bene notabis & memoriæ commendabis, cum ſit notabilis regula in grammatica. Officiũ dages

2 Per totum præteritum pepoal pathatur, quo diſcrimen ſit inter iſta uerba & inter quieſcentia in ain, in quibus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages quod uenit in reliquis præteriti perſonis poſt pathah: ut סַבּוֹתָ סַבּוֹתִי &c. In quibus exemplis ſi Samech camezare

tur

tur,non posset sequi dages, quãdoqui-
dem dages non soleat uenire post ca-
mez uocem magnã. 3 Ob eandem
rationem paticipium præsens habet
quoqꝫ pathah : ut סַב סַבִּים &c. Etiam
illa quæ iuxta magistros מכורת sunt
camezata,ut est, תָּם וְיָשָׁר Integer & re
ctus : Iob 1. A quo dicimus in plurali,
וִיַחְדָּיו יִהְיוּ תַּמִּים Et pariter erunt im-
maculati: Leuit.2. ubi dagessat. At hic
צַדִּיק תָּמִים Iustus,integer: Ge.6. תמים
scribitur cum camez,quia est singulare
mas. à quo in plurali dicimus תְּמִימִים
iuxta formam חָסִיד חֲסִידִים Et nota ꝙ
non est differentia inter præteritum &
participium singulare masc. nisi in mo
do significandi:ut תָּם הַכֶּסֶף Consum-
pta est pecunia: Gen.47. quod est præ
teritum. Item וּבַר לֵבָב Et mũdum cor:
psal. 15. quod est participium formale.
At in fœm. genere est differentia inter
præteritum

præteritum & participium, quia præteritum habet accētum in penultima, ut חַמִּשְׂגָּב וְחָתָּה Confugium & formidauit: Ierem.48. Participium uero habet accentum in ultima, ut וְלָשׁוֹן רַכָּה Et lingua tenera: Prouerb.25. Participium uero præteritum nunquam uenit nisi integrum: ut וְאַתְּ שָׁרוּר Et tu deuastatus: Ierem. 2. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים Et dimitte oppressos: Isa.58. &c. Infinitiuus & imperatiuus habent holem, quatenus scilicet differentia sit inter ipsos & inter præteritum atq; participium præsens. Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת הָהָר הַזֶּה Circueundo montem istum: Deu. 2. Item de imperatiuo, סוֹב דְּמֵה לְךָ Reuertere similis esto tibi: Cāt.2. סֹבּוּ צִיּוֹן Circuite Sion: psal. 48. סֹבִּי עִיר Circui ciuitatem: Isa. 23. Vbi dages uenit post holem tam & si non sit cōsuetudo eius ut ueniat post uocem magnam. Venit

autem

autem hic post holem propter accentum millel, hoc est, propter accentum in penult. positum, id quod tibi clarius explicabitur in tractatu cãtici. 3 : Futurũ habet sub literis איתן camez non secus quàm in ordine quiescentium in ain. Est tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in istis pe plerunqꝫ habet holem: ut וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן Et miserebor cui misertturus sum: Exo. 32. Sic in plurali, שׁוֹל תָּשֹׁלּוּ לָהּ Dimittendo dimittetis ei: Ruth 2. יָרֹנּוּ יוֹשְׁבֵי סֶלַע Laudabunt habitatores petræ: Isa. 42. Sic יָסֹבּוּ תָּסֹבּוּ תָּסֹבִּי ut תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם Circundabunt manipuli uestri: Gen. 37. Quiescentia uero in ain habẽt plerunqꝫ schurec, ut suo loco scripsimus. Sunt etiam qui dicunt literas איתן habere dages post se, ut אֶתֹּם perficiam יִתֹּם perficiet &c. de quibus loquemur in coniugatione passiua quæ

sequitur

ſequitur iſtam. 4 Coniugatio paſ‑
ſiua habet in tribus tertijs perſonis prę
teriti nun camezatum, & pepoal pun‑
ctatur uel cum zere uel cum patha uel
cum holē, una ſcilicet ex tribus formis,
iuxta quas coniugatio kal in perfecto‑
rum ordine punctari cōſueuit, nempe
פָּעֵל פָּעַל פָּעוֹל de quibus ſuo loco ſu‑
pra diximus. Exemplū de pathathis,
נִקַל זֹאת uilefactum eſt hoc: 4. Reg. 3.
וְנָסַב הַגְּבוּל Et circūdatus eſt terminus:
Num. 34. וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמָס Et incaluit
ſol & diſſolutū eſt: Exo. 16. ubi נָמָס ha‑
bet duplex cāmez, idq; ꝓpter pauſam.
Proinde reliquæ perſonę dageſſantur,
ut נָסַבּוּ עַל הַבַּיִת Circūdati ſunt ſuper
domum: Gene. 19. נְסַבּוֹתֶם נְסַבּוֹנוּ &c.
Exemplum de his quæ habent zere,
נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעָי Diſſolutum eſt in me‑
dio uiſcerum meorū: pſal. 22. נָסֵבָּה אֵלַי
Cōuerſa eſt ad me: Eze. 26. Quæ uero

habent formam holem, ea duntaxat in plurali inueniuntur: ut וְנָגֹלּוּ כַסֵּפֶר Et conuoluentur ſeu plicabuntur ſicut liber: Iſa. 34. נָגוֹזּוּ וְעָבָר Tondentur & pertranſibit: Nahũ 1. Poſſumus quoq; in ſingulari dicere נָגוֹל נָגוֹז iuxta for/mam נָמוֹךְ id eſt, oppreſſus eſt, cuius radix in ſermonibus magiſtrorum no ſtrorum hæc eſſe deprehenditur, מָכַךְ Hinc eſt illud pſal. 106. וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם Et humiliati ſunt ob iniquitatẽ ſuam. Cæterũ omnes tres formæ in reliquis per/ſonis præteriti ueniũt iuxta unum mo/dum, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְקַלּוֹתָ uilipenſus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus ainpoal dageſſatẽ ad indicandum literam duplicatam. Inueniuntur tamen pauca quæ leuia ſunt, hoc eſt, quæ carent puncto dages: ut נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם Euacuatus eſt ſpiri/tus Ægypti: Iſa. 19. וְרָחֲבָה וְנָסְבָה Et dilatabitur

dilatabitur atq; circundabitur : Zach. 14. נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי Attædiata est anima mea in uita mea: Iob 14. quæ regulariter sic scribi debuerant נָבְקָה נָסַבָּה נָקַטָּה &c. 5 Participium præsens singulare per totum habet camez : ut עִם נָבָר תִּתָּבַר Cum purificato purificabis te: 2. Reg. 22. Et cum zere, ut לֵב נָמֵס Cor liquefactũ : Nahum 2. Item נָקַל מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד uilipensus es ut non possis esse mihi seruus: Isa. 49. Reliquę uero duæ formę habẽt dages: ut אֲנַחְנוּ נְמַקִּים Nos liquefacti sumus : Ezech. 33. Sic quoq; debuerat dici נְמַסִּים cum dages &c. Infinitiuus uenit cũ holem per modum quiescentiũ in ain: ut הִבּוֹק תִּבּוֹק Dissipando dissipabitur: Isa. 24. uel cum zere, ut הִמֵּס יִמַּס dissoluendo dissoluetur: 2. Reg. 16. Sic imperatiuus habet uel holẽ uel zere iuxta formã infinitiui. Poterit quoq; habere pathah

& futurum ut indicabimus: Nam solet imperatiuus imitari formã futuri, quẽadmodũ id iã semel aut bis annotauimus. Aliæ uero personæ imperatiui dagessant ain poal, ut חָבֹּסִי חָבֹּסוּ &c. uel חָמֹּסִי חָמֹּסוּ &c. Futurũ tenet formam quiescentiũ in ain: ut אָשֹׁם וְאֶשְׁאַת Deuastabo & absorbebo: Isa. 42. יִתֹּום פִּרְיוֹ Cõsummabitur fructus eius: Eze. 47. וַיִּדֹּום אַהֲרוֹן Et tacuit Aharon: Leuit. 10. Et nota quod est magna controuersia inter grãmaticos de istis dagessatis: Nam quidam uolũt ea esse de coniugatione kal, id quod hinc probant וָאֶכֹּות אותו טָחוֹן Et cõminui eum com molendo: Deut. 9. ubi absq; dubio אכות est de coniugatione kal, id quod ex sequenti pronomine אותו aduerti potest. Alij uero dicunt ea uerba esse de coniugatione niphal, sumentes argumentũ ex dages quod literam passiuam

uam nun repreſentat. Nos uero dici/
mus quędā eorum eſſe de kal, & quæ/
dam de niphal ſeu paſſiua uoce, cogno
ſciq́ꝫ poterunt ex ipſa ſignificatione &
tenore ſententiæ. Nec eſt nobis hic di/
utius immorandū. Id tamē certo ſcias,
quod futurum huius cōiugationis ſem
ꝑ terminari debet in patha, ut לא יִמַּד
Non menſurabitur: Hoſeæ 2. יִדַּל כְּבוֹד
יַעֲקֹב Attenuabitur gloria Iacob: Iſa.
17. Et quādo ainpoal habet punctum,
puta ſequitur uau ſchurec, tūc dageſſa/
bitur: ut יִתַּמּוּ חַטָּאִים Conſummabun
tur peccatores: pſal. 108 Sic יִשַּׁסּוּ הַבָּתִּים
Diripientur domus: Zach. 14. Quan/
do uero pepoal eſt una ex gutturalib.
habēt literæ איתן zere, ut וְאַל תֵּחַת Et
non pauebis: Deut. 1. יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל
אֵחַתָּה אָנִי Pauebunt ipſi & non paue/
bo ego: Ierem. 10. Et aliquando ſerua/
tur hæc ipſa forma in aliis quàm guttu

ralibus literis : ut וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ Et uilis facta sum in oculis eius: Gen. 16. וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ Et amotus est neruus fœmoris: Gene. 32. Inueniuntur etiam quædam sine dages, ut יִדְּמוּ כָּאָבֶן Similes erunt lapidi: Exo. 15. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי Et finiti sunt dies luctus: Deut. 33. Quæ regula riter sic scribi debuerãt יָדַמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sũt tamen qui dicunt ea esse ex kal, de hac scilicet forma וַיִּדּוֹם וַיִּתּוֹם de quibus supra quoq; scripsimus.

Fundamentum duodecimum : in quo declarãtur aliæ coniugationes uerborum duplicatorum.

CONIVGATIO Piel in hoc or dine uenit plerunq; more uerborum perfectorũ, ut קִלֵּל קִלַּלְתָּ uilipendit, uilipendisti, &c. Sic הִלֵּל הִלַּלְתָּ laudauit laudasti &c. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idẽ ordo insequit̃ interdũ normã piel uerborum quiescentium in ain, nam dupli

catur

catur loco dages lamedpoal, de quo iã supra scripsimus fundamento 8. huius orationis, dicimusq; à רָמַם psalm. 99. רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ Exaltate dominũ deũ nostrum: sic אֲרוֹמֵם יְרוֹמֵם exaltabo exaltabit, sicut in quiescentibus in ain à בּוּן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ &c. Ratio autem istius conformitatis est hæc. Cum uerba duplicata habeāt duas posteriores literas similes, non facile potuerunt maiores nostri pro coniugatione piel mediam radicalem dagessare, quũ ex illa dagessatione una litera in eadem radice quodãmodo triplicaretur. Nam radix ipsa in hoc ordine duplicat secundam literam, & præterea si media dagessaretur, illa quoq; ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuo triplicaretur. Hinc igitur est quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quiescens: & per

hoc ſoluitur dubium de multis uerbis, utrum ſint de quieſcentibus in ain, aut ex duplicatis. 2 Porrò participium præſens & pręteritũ non ueniunt unq̃ niſi integra: ut מְסַבֵּב מְסַבְּבִים Circundãs circũdãtes, מְהַלֵּל מְהַלְּלִים Laudatus laudati &c. Vnde omnia quæ inueneris in forma מְפוֹעֵל participij præſentis, aut in forma מְפוּעָל participij pręteriti, ut eſt מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת Cõuertens ſemitas: Iſa. 28. מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ Augurans & incantans: Deutero. 18. וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ Et ipſe uulneratus propter peccata noſtra: Iſa. 53. מְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה Eleuatus ſuper omnem benedictionem: Nehe. 9. hæc inquam omnia ſunt ex quieſcentibus in ain & non ex duplicatis. Et hæc eſt opinio Rabi Aben Ezræ in libro elegantiarum. Sunt tamen qui ab illo diſſentiunt. Nam inuenitur מְחוֹנֵן עֲנָוִים Miſerator man

ſuetorum

ſuetorum: In prouerb. quod eſt ex duplicatis. Rabi Dauid Kimhi adducit quoque multa huiuſmodi uerba, quæ quieſcunt in ain & duplicant ainpoal, idq́ʒ in libro radicum ſuarum. Proinde hithpael uenit plerūqʒ cum integra radice, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְחַנֵּן miſertus eſt & ſimilia. Venit etiam hęc coniugatio interdū in forma quieſcentiū in ain, ut à מָרַר uenit וַיִּתְמוֹרֵר עַל הַיֶּלֶד Et menſurauit ſe ſuper puerum: 3. Reg. 17. Et à גָּלַל dicitur מִתְגּוֹלֵל בְּדָם Volutauit ſe in ſanguine: 2. Reg. 20. & ſimilia.

3 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicem modum, & in utroqʒ habet litera he zere. In primo quoque modo habet pepoal zere: ut וְהֵסֵב לֵב Et conuertit cor: Ezræ 6. הֵחֵל הַנֶּגֶף Incœpit plaga: Num. 17. הֵעֵז אִישׁ Impudenter egit uir: Prouerb. 10. Alter modus habet ſub pepoal punctū pathah,

ut חַמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד Amaram me fecit omnipotens ualde: Ruth 1. Sic quoq; utraque tertia persona uenit iuxta hos duos modos: exemplũ cum zere, הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת אֲרוֹן Reduxerũt ad me arcam 1. Reg. 6. וְהַמַּשְׂאַת הֵחַלָּה Et eleuatio flammæ cœpit: Iud. 20. Exemplũ cum pathah, הֵמַסּוּ liquefecerunt, הֵמַסָּה li-quefecit. Reliquæ uero personæ præteriti omnes insequuntur normam quiescentiũ in ain, nisi quod huius ordinis uerba dagessantur, ut הֲסִבֹּתָ אֶת לִבָּם Conuertisti cor eorũ: 3. Reg. 18. וַהֲזִכּוֹתִי בְּבוֹר כַּפָּי Purificaui in mũdicia manus meas: Iob 9. Quiescentia uero in ain raphantur seu carent dages: ut הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי Reduxisti reduxi, &c. 4

Participiũ præsens habet mem cum zere ut quiescentia in ain. Est tamen discrimen aliquod inter hæc & illa uerba: quia quiescentia in ain habent hi-

rec

rec ſub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב reducens. Illa uero habent zere, ut מֵסֵב כֵּלִי Reducens uaſa: Ier. 21. מֵחֵל לְהָרֵעַ Incipiens malignari: Ier. 25. Porrò reliquæ perſonæ habēt dages, ut מְסִבִּים reducentes, מְסִבָּה reducens. Quieſcentia autem in ain habent raphe ſeu carēt dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים Reducens reducentes. Paul habet mem cum ſchurec ut ſemp habere ſolet: exemplū מוּסַב reductus ſeu gyratus: & in alijs pſonis habet dages, ut: מְסַבָּה מְסַבִּים מְסַבּוֹת שֵׁם Conuerſas nomine: Num. 32. Quieſcētia uero in ain carent dages: ut מוּשָׁבִים reducti. מוּשָׁבָה reducta, &c. 5 Infinitiuus habet he cameza tum ſequente zere, ut הָמֵס בְּשָׂרוֹ defluendo carnem illius: Zach. 14. Venit quoq; cum literis בכלם in illa forma, hoc eſt, cum zere, ut לְהָחֵל ad incipiendū, לְהָרֵק ad attenuandum: Verum

rum hic, בִּתֵּת לְחַרֵּק Contriuit ad atte
nuandum: 2. Paralip. 32. eſt infinitiuus
de cõiugatione niphal, iuxta mentem
Rabi Iacob filij Eleazari. At Rabi Da
uid Kimhi putat eſſe de hac cõiugatio
ne, ut ſit idem quod לְחָרֵק habente pe
poal punctum zere, licet quieſcentia in
ain hanc formam non habeãt, ſed cum
hirec punctantur, ut לְחָקִים ad erigen
dum, לְחָשִׁיב ad reducendum. Sic im/
peratiuus quoque habet zere, ut חָחֵל
רָשׁ Incipe hæreditare: Deu. 2. Reliquæ
uero perſonæ dageſſantur: ut חָסֵבּוּ re/
ducite, חָסֵבִּי עֵינַיִךְ Reduc oculos tuos:
Cant. 6. חֲסִבֹּנָה reducite: & hæc omnia
habent accentum in penult. alioquin
non poſſet ſequi dages. 6 Futurũ
habet ſub literis איתן camez non ſecus
quàm in ordine quieſcentiũ in ain. Di/
ſtinguũtur tamen illa ab iſtis: quia hęc
habẽt in fine zere, ut אֲחֵל גַּדֶּלְךָ Incipiã
magnifi/

magnificare te: Deut. 2. יֵקַל יָדוֹ Leuis erit manus eius: 1. Reg. 6. Quiescentia uero in ain habent hirec: ut אָקִים erigam, יָקִים eriget. Et quādo habēt uau conuersiuum, mutant zere in sægol: ut וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן Et uoluit lapidem: Gen. 29. וַיָּרֶק לְעָפָר Et cōtudit in puluerem: 4. Reg. 23. Et in hoc non differunt à quiescentibus in ain, quemadmodum suo loco scripsimus. 7. Inuenitur quoq; alia forma, in qua literæ איתן habent pathah sequente dages: ut וַיַּסֵּב אֱלֹהִים Et reduxit deus: Exo. 13. כִּי תַתֵּם דְּרָכֶיךָ Quia perficies uias tuas: Iob 35. Inuenitur etiam וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם Et uerterunt facies suas: Iud. 18. וַיַּסֵּבּוּ אֶת אֲרוֹן Et reduxerunt arcam: 1. Reg. 5. ubi Samech & beth dagessantur præter morem suum; cum non sit consuetudo ut ueniant duæ dagessatæ literæ ad deuorandum unam literā: unde regulariter sic

ic dici debuerat וַיָּסֵבּוּ Porrò fœmini-
nũ plur. habet ſcheua: ut וַתְּחִלֶּינָה שֶׁבַע
שְׁנֵי Et cœperũt ſeptem anni: Gen. 41.
& ſimilia illi. 8 Cõiugatio Hophal
habet in præterito literam he puncta-
tam cum ſchurec, ut הוּסַב reductus eſt:
de quibus iam mentionem fecimus in
ain. Aliæ uero perſonæ à tertia ſingula
ri maſcul. habent dages, ut הוּסַבּוֹתָ
reductus es, הוּסַבּוֹתִי reductus ſum,
&c. Quieſcentia autem in ain non ha-
bent dages, ut הוּשַׁבְתָּ Conuerſus es,
הוּשַׁבְתִּי conuerſus ſum, &c. Futurum
formatur duplici modo. In uno literæ
איתן habent ſchurec, ut לֶחֶם יוּדָק pa-
nis comminuetur: Iſa. 28. יוּחַן רָשָׁע Mi-
ſericordia fiet impio: Iſa. 26. Attamen
frequentius habẽt tria puncta ſequen-
te dages, ut יֻכַּת שָׁעַר Cõteretur porta:
Iſa. 24. לָעֶרֶב יֻכַּתּוּ ad ueſperam ſucci-
dentur: Iob 4. Coniugationem hith-
pael

pael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo non est opus ut denuo illam repetam.

Fundamentum XIII *in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ sunt de ordine compositorum.*

SCRIPSIMVS iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinũ esse sex, quę hucusq; explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui componũtur ex memoratis sex ordinibus, tam & si non sit opus ut tempus teram in illis, cum quisq; illorum obseruet formam duplicis ordinis unde componitur. Exemplum. Hęc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun & ex quiescentibus in lamed he, ita ratione nun seruat formã huius uerbi נָגַשׁ appropinquauit, & ratione he insequitur normam uerbi גָּלָה hoc est, ubicunque solet deficere litera

nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quieſcẽ re litera he in uerbo גָּלָה ibi quoq; de/ficit litera nun & qeſcit litera he in uer/bo נָטָה Excipitur imperatiuus. Nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גַּשׁ appropin/qũa, גְּשׁוּ appropinquate, nun reiecto, non poteris dicere à נָטָה in imperati/uo טוּ טֶה ſed נְטֵה inclina, נְטוּ inclina/te. Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniugatione piel גַּל re uela, צַו impera, cum defectu he: ſed non poterimus ſic dicere à נָטָה in im/peratiuo נַט inclina. 2 Porrò ordo quieſcentium in extremitatibus habet tres ſpecies: prima habet uerba quorũ pepoal eſt aleph & lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָפָה coxit: in quibus uerbis aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph, he uero inſequitur formam quieſcentiũ in lamed he. Secunda ſpe/cies complectitur uerba quorũ pepoal

est Iod & lamedpoal aleph, ut יָרֵא ti-
muit, יָרֵאתָ timuisti, &c. Desinit autem
hæc species in zere iuxta formam פָּעַל
Porrò in tertia specie sunt uerba quo-
rum pepoal est Iod & lamedpoal he:
ut יָרָה iecit, יָרִיתָ iecisti, &c. ubi Iod in
utraq; specie sequitur formā quiescen-
tium in pe Iod more uerbi יָשַׁב id est,
sedit: Aleph uero imitatur formā quie-
scētium in lamed aleph iuxta formam
uerbi קָרָא clamauit. Sic he tenet for-
mam quiescentiū in lamed he, hoc est,
imitatur formam uerbi גָּלָה reuelauit,
exceptis infinitiuo & imperatiuo, qui
integri ueniunt, literam pepoal retinen-
tes: ut in infinitiuo à יָרֵא timuit, dices
יְרֹא uel יָרֵא timere: & cum literis בְּכְלָם
1. Reg. 18. לִירוֹא מִפְּנֵי דָוִד ad timendū
à facie Dauid. In imperatiuo יְרָא אֶת
יְהוָה Time dominum: Prouer. 24. יְרְאוּ
מֵיְהוָה Timete à domino: Psal. 33. אַךְ

יִרְאוּ אֶת יְיָ קְדוֹשָׁיו Attamen timete dominum ſancti eius: pſal. 34. ubi aleph quieſcit (nam uox ſchurec hæret ad literam res) quo diſcrimen ſit inter iſtã uocem & inter uerbum רָאָה uidit, de quo dicitur כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי Quoniam non uidebit me homo & uiuet: Exo. 32. Sic à יָרָה dicitur יָרֹה יִיָּרֶה Sagittando ſagittabitur, ſeu lapidando lapidabitur: Exo. 19. Et cum literis בַּכְלָם pſal. 11. לִירוֹת בְּמוֹ אוֹפֶל Ad ſagittandum ſeu iaciendũ in eos obſcuritatem.

In memoratis tribus speciebus no[n] inueniuntur multa uerba: prima no[n] habet ultra tria aut quatuor: secunda habet tantum unum scilicet יָרֵא iare. quarta quoque no[n] inuenitur habere ultra quatuor

3 Regula. Omnes ſpecies ordinum cõpoſitorũ quos hactenus commemorauimus, nunquam ueniũt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo, exceptis his duabus radicib. יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit, quæ ueniunt cum defectu pe. Exemplum de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in exeundo &c. In imperatiuo, צֵא egredere,

re, צְאוּ exite, &c. Sic de altero dicitur שְׂאֵת Tollendo ſeu leuando, בִּשְׂאֵת in tollendo ſeu dum tolleret &c. In imperatiuo, שָׂא tolle, שְׂאוּ tollite,&c. Futura in his uerbis ſic formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo יִירָא timebit,&c.Et à יָצָא exiuit אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur, &c. Item à יָרָה iecit אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet, &c. & cũ defectu he, אִיר iaciam, יִיר iaciet, &c. iuxta formam, וַיִּיף בְּגָדְלוֹ Et pulchrefactus eſt in magnificentia ſua: Eze. 31.

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur niſi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito defectũ patitur poſterioris nun, ut נָתַתָּ נָתַתִּי dediſti, dedi: in imperatiuo uero & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit, &c. Proinde in infinitiuo nonnunquam deficit utraq; extremitas, ut אָחֵל תֵּת Incipiã dare: Deu. 2. *Coniugatio uerbi* נָתַן

בְּתֵת יְיָ In dando dominum, siue cum daret dominus: Num. 22. Quod quidem sic scribi debuerat בְּתֵנֶת iuxta hāc formam, בְּגֶשֶׁת in appropinquando. Inuenitur quoq; præteritum eiusdem uerbi deficere in utraque extremitate, nēpe in dictione וְאוֹיְבַי תַּתָּה לִּי Et inimicos meos dedisti mihi: 2. Reg. 22.

Verba quadrata

5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc est, quæ quatuor constant radicalibus literis, ut est, וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק Et oblectabit se infans: Isa. 11. componitur ex quiescentibus in lamed & ex duplicatis, caditq; he lamedpoal & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי Lege tua oblectaui me psal. 119. Vtrunq; exemplū est de coniugatione piel. In coniugatione uero pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ Super genua oblectabimini: Isa. 66. Et in hithpael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע In præceptis tuis oblectabo

lectabo me:psal. 119. Inueniũtur etiam duæ radices quatuor distinctarum radicalium literarum, hoc est, in quibus nulla litera duplicatur, & hæ sunt כִּרְבֵּל & כִּרְסֵם Exẽplũ: יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר Demolietur eam aper de silua: psal. 80. וְדָוִיד מְכֻרְבָּל Et Dauid indutus: 1. Par. 15

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum quæ in hac forma ueniũt, duplicaturq; in eis pepoal post lamedpoal, ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים Et uoluã te de petris: Iere. 21. Sic à קָלַל Eccles. 10. וְהוּא לֹא פָנִים קִלְקַל Et ipsum non leuefecit seu limauit facies. Et item à סָלַל habes Prouer. 4. סַלְסְלֶהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ Exalta eam & eleuabit te: Prouerb. 4. & alia his similia. Omnia autem huiusmodi uerba non inueniuntur nisi in coniugatione piel. Exemplũ de quiescentibus in ain, הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר Ecce dominus

 mutabit

mutabit ſeu trãsferet te translatione ui ri: Iſaiæ 22. cuius prima radix eſt טִיל Hinc eſt illud וַיָּטִילוּ אֶת הַכֵּלִים Et pro iecerunt uaſa: Ionæ 1. Hinc quoq; naſcitur illa coniugatio quam grammatici uocant quadratam, nempe quæ duplicat lamedpoal, ut à שׁוֹב fit מְשׁוֹבֵב conuertens, & à קוּם ſurrexit, מְקוֹמֵם erigens. Verum iam probauimus ea uerba eſſe de cõiugatione piel, nec diutius hic ſiſtendũ cenſemus. 7 Verbum quinq; literarum eſſentialiũ non inuenitur niſi unum, nempe חֲמַרְמַר ut חֳמַרְמְרוּ מֵעַי turbata ſunt uiſcera mea: Thren. 2. Et in pauſa, פָּנַי חֳמַרְמָרוּ Facies meæ conturbatæ ſunt, ſeu fletu ſordidæ factæ ſunt: Iob 16. Duplicatur autẽ in hoc uerbo ain & lamed poſt tres radicales literas. Nam radix eius eſt, חָמַר id eſt, lutoſum ſordidum ſeu turbatum fuit. Hæc uero לִבִּי סְחַרְחַר Cor meum

Verbũ quinq; literarũ eſſentialium

meum fluctuat seu instabile uagatur: psal. 38. item חֲפַכְפַּךְ דֶּרֶךְ peruersa est uia: Prouerb. 15. sunt nomina adiecti-ua, sicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אֲדַמְדָּם rufus, Leuit. 13. § Inuenitur quoq; uerbum unum ex quiescentibus in la-med he, constans quinq; radicalibus literis, nempe, יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם Pul-chrior factus est præ filijs hominum: psal. 45. cuius radix est יָפֶה duplicat'q; in ea pe & ain, & est de coniugatione kal: sed חֳמַרְמַר est de coniugatione pu al, tam & si nihil referret si ipsum coniu garemus iuxta formā parentis sui, hoc est, in piel: dicendo חִמַּרְמַר חִמַּרְמַרְתָּ Sic enim aiunt grammatici quod om-nis radix quæ in parente seu actiua uo ce inuenitur coniugari, potest quoq; & in passiua uoce inflecti, & ecōuerso, ut יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם accipiatur queso pau xillū aquæ: Gen. 18. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע

Et quoniã dabitur aqua ſuper ſemen:
Leuit.11.quæ ambo ſunt de cõiugat.ho
phal: ergo poterimus ea quoq; cõiuga
re iuxta normã parẽtis ſui,id eſt,hiphil
& dicere הִלְקִיחַ tulit,הִנְתִּין cõtulit. 9

In hũc itaq; modũ ſi inueneris uerbũ
unũ in aliqua certa cõiugatiõe, poteris
ipſum cõſequẽter inflectere per totam
illã cõiugationẽ:ut à הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו
Lætificaſti omnes inimicos eius:p̃s.89.
poteris in hiphil formare participiũ p̃-
ſens, uidelicet,מַשְׂמִיחַ Lætificãs,& par
ticipiũ præteritũ,מוּשְׂמַח lætificatus,&
infinitiuũ atq; imperatiuũ הַשְׂמַח lętifi
care,uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare:
& futurũ,אַשְׂמִיחַ lætificabo . יְיָ אלחינו
אותנו יַשְׂמִיחַ על יר עברו משיח אמן do
minus deus noſter lętificet nos per ma
num ſerui ſui moſchiæ, Amen.

Finit pars prima , quæ agit de uerbis:
nunc de nominibus.

Declarat

DECLARAT oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים id est, ponderationes nominũ perfectorum, diuiditurq́ in star priorum orationum in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum : in quo explicatur quid significetur per dictionem מִשְׁקָל & quomodo nomina soleant ponderari.

IAM scripsimus in oratione prima fundamento tertio, quod grammatici consueuerint ponderare unãquãq; radicem iuxta pondus seu formam huius dictionis פעל Quemadmodum autem agunt in uerbis sic quoq; faciũt in nominibus. Exemplum. hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderãt seu exigunt iuxta formã פֶּעֶל Et חָכָם id est, sapiens, ponderatur iuxta formam פָּעָל Similiter *Ponderatio nominum*

ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ, habent simi/lem ponderationem: ut מִשְׁמָר id est, custodia, exigitur ad formam מִפְעָל & זִכָּרוֹן id est, memoria, ad formā פִּעָלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת &c.

מִפְעָל מִפַּל פְּעִ
יל פּוֹעַל תִּפְעַ
לָה תִּפְעַל

2 Idem sentiendum de nominib. quæ deriuantur ab ordinibus defecti/uorum & quiescentiū. Nam & illa exi/guntur ad formam dictionis פעל hoc est, ut me intelligas: quando deficit aut quiescit litera à nomine, tunc quoq; iu/xta formam illam deficit uel quiescit li/tera una à dictione פעל Exemplum, מַטָּע plantatio, מַשָּׂא onus, ut in his di/ctionibus deficit litera una radicalis, sci/licet nun, & addit᷑ à capite litera mem, sic pondus illarum, iuxta quod exigun/tur, nempe מַעַל caret prima radicali ui/delicet פ & suscipit additionē literæ מ. Idem obseruandū in מַשָּׂרַת id est, ob/seruatio.

ſeruatio,& מַתָּנָה donatio,quæ pro ſuo pondere habent dictionem מַעֲלָה In his enim omnibus deficit pepoal,additurq́; à fronte litera mem,& à fine accedit he fœminina litera , ſaltem in duobus poſterioribus exẽplis. 3 Idem quoq; fit in quieſcentibus in pe Iod, ut שֵׁנָה ſomnus, דֵּעָה ſcientia , עֵצָה conſiliũ, in quibus omnibus deficit Iod pepoal , & accedit in fine he litera fœm. iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quieſcentium in ain:ut אוֹר lux , יוֹם dies, quorũ מִשְׁקַל ſeu forma eſt פּוֹל Idem iudicium eſt de סִיר olla, קִיר paries, quæ habent פִּיל pro ſuo pondere : & זָר alienus, צָר tribulator,habẽt פַּל pro ſuo miſcal. 4 Haud diſſimilis ratio eſt in illis quieſcentibus,quãdo habent literam aliquam ſuperadditã , ut מָקוֹם locus , מָלוֹן diuerſorium , quæ ſunt de forma מָפוֹל Et תַּבְנִית ſimili-

tudo

tudo, תַּרְמִית deceptio, habent formã פַּעֲלִית Sic de omnibus nominibus omnium ordinum agitur. Verum hic diligenter aduertendum eſt, quando huiuſcemodi formas conſtituis, ut ſcias quę litera ſit radicalis & quę miniſterialis, ne forte impingas, & præſertim in uerbis: exempli gratia, מוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת Inuenio ego amariorem morte: Eccleſ. 7, cuius miſcal eſt פּוֹעֵל nam eſt participium præſens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו id eſt. educens uentum de theſauris ſuis: pſal. 135. illius radix eſt יָצָא exiuit, & eſt in hoc loco participiũ præſens de coniugatione hiphil, iuxta formã & miſcal מוֹעֵל &c. 5 Idem nunc obſeruandum in nominibus, ut מַפַּל בַּר Quiſquiliæ frumenti: Amos 8. quod habet formam huius, מַקֵּל יַד baculus manus: Eze. 39. Eſt autem מַפַּל

ex

ex defectiuis in pe nun, habetq́ super/additam literam mem: sed מַקֵּל est ex integris, estq́ mem litera essentialis: si/cut & in simili casu מָקוֹם id est, locus, habet formam שָׁלוֹם id est, pax: sed מקום est ex quiescentibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hęc quidem tam in regimine q̃ in plurali numero inter se, quātum ad formam attinet, nullam habent differentiā, sed ut horum pun/cta sic quoq; illorum mutantur, quem/admodum id latius explicabimus, de singulis in suis quibusq́ locis & funda mentis loquuturi.

Fundamentum secundum: in quo declarātur causæ ob quas puncta in nominibus mutantur, & quæ sint puncta mutabilia atq; in quæ mutētur.

SCIENDVM itaq; causas, quæ nomina in punctis mutant, esse quatuor, & harum signum est סרב״ר id est, סְמִיכוּת regimen, רִבּוּי pluralis numerus

rus, בְּנִיּוֹת נְקֵבִיּוֹת fœmininus casus,& affixorum subiunctio. Pūcta uero seu uoces quæ in nominibus mutationem admittunt sunt quatuor, uidelicet camez, zere, sægol & holē. Quin & scheua est quasi unum ex illis, non tamen annumeratur illis, quia non continetur in summa uocalium, quemadmodum declarabitur in tractatu cantici.

Voces mutabiles

2 Mutatur autem zere & camez ferè semper in scheua, & præsertim quando ponuntur sub prima litera. Quādo uero scribuntur sub secunda litera: migrant in pathah: exemplum: à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְיָ uerbum domini: Gen. 15. Et à זָקֵן in construct. זְקַן בֵּיתוֹ Senex domus suæ: Gene. 24. Sic cum quibusdam affixis sing. numeri. Mutantur quoqꝫ in scheua cum aliquibus affixis plur. & in constructione, ut singula hæc infra conspicies fundamento

septimo

ſeptimo Regula: Omne nomen perfectum cuius uocale primum eſt camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in ſcheua. Idem iudicium eſt de nominibus quorum primum uocale eſt zere. Eſt tamen diſcrimen aliquod inter camez & zere, quia camez mutať in omni nomine in ſcheua, quæcũq; fuerit uox ſecunda: ſed zere non mutatur niſi quando uocale ſecundũ fuerit camez. Exemplum quando uocale primum eſt camez: ut זָקֵן קָצִיר גָּדוֹל דָּבָר ab his dices in conſtructione ſingulari, דְּבַר uerbum, גְּדוֹל magnus, קְצִיר meſſis, זְקַן ſenex: & cũ affixis, זְקֵנוֹ קְצִירוֹ גְּדוֹלוֹ דְּבָרוֹ Et in plurali דְּבָרִים גְּדוֹלִים קְצִירִים זְקֵנִים Et cum affixo דְּבָרָיו גְּדוֹלָיו קְצִירָיו זְקֵנָיו Sed in regimine plurali habent ſub prima hirec, ut דִּבְרֵי גִּדְלֵי קִצְרֵי זִקְנֵי cuius rationem tibi aperiam in fundamento ſe-

xto. 5 Ea uero quorum uox prima eſt zere, ut eſt לֵבָב cor, עֵנָב botrus, שֵׂעָר crinis, & his ſimilia, mutant quoq; zere in ſcheua in hunc modũ, לְבַב עֲנַב שְׂעַר & cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עֲנָבוֹ uua eius, שְׂעָרוֹ pilus eius: & in plur. עֲנָבִים לְבָבִים &c. At quando uocale ſecundum non eſt camez, zere quod eſt in capite nominis non mutatur, ut אֵפוֹד humerale, אֵבוּס præſepe: & in regimine, אֵפוֹד בַּד humerale lini: 2. Reg. 6. אֵבוּס בַּר Præſepe uacuitatis: Prouerb. 14. אֵפוֹדוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præſepe eius. Idem ſentiendum de ſingulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus iſta forma, quantum attinet ad puncta, nullã habet mutationem.

6 De his uero nominibus, quorũ ſecundũ uocale eſt ſægol, iam nõ dicã, ut eſt סֵפֶר liber עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba, & ſimilia, ſed explicabuntur fund.

ſequenti

ſequenti. Inueniũtur quoq; pauca cum quatuor punctis, hoc eſt, cum duplici zere, ut הֵילֵל בֶּן שָׁחַר Lucifer filius auroræ: Iſa. 14. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ Orbis & qui habitãt in eo: pſal. 24. Et hæc non inueniũtur in plurali neq; cum affixis. Sed תֶּבֶל הוּא Scelus eſt: Leui. 18. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationem, habet ſex puncta: & pro ſigno utriuſq; ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ Quatuor ſunt parua terræ: Prouerb. 30. שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא יְיָ Sex iſta odit dominus: Prouer. 6. Prudens intelligit quid per hæc uelim. 7 Proinde pauca inueniuntur quorum primum uocale eſt camez & ſecundum ſægol, ut אָוֶן uanitas עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors. & ſimilia: & in illis omnibus eſt ainpoal uau, & idcirco æquum eſt ut talia ponantur in numero quieſcentium in ain uau, ut declarabimus oratione 4. fundamento. 4

& ſigno quarto. 8 Nota etiam q̄d uocale ſecundum nunq̄ mutatur niſi quando fuerit camez uel zere: talia em̄ nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plur. in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis plur. quemadmodum id declaraturi ſumus fundamento 7. Sed in reliquis mutationibus non mutantur regulariter, ſicut ſupra ſcripſimus.

Fundamentum tertium, in quo declarantur nomina quæ habent ſægol.

NOVERIS nunquam inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum ſit ſægol, quin & ſecundum uocale ſit ſægol, ut ſunt בֶּגֶד ueſtis, קֶבֶר ſepulchrum, חֶסֶד pietas & ſimilia. Et forma illa nominum excedit reliquas formas nominum, uocāturq̄ nomina ſex punctorum, & habent ſemper accentum millel, hoc eſt, in penultima, nec mutantur

tantur in regimine singulari uniuersaliter: ut בֶּגֶר בַּשְׁתִּים uestis linorum: Leuit. 13. חֶסֶר אֵל misericordia dei: psal. 52. Sed cum affixo singul. uertitur sægol primum in hirec & secundum in scheua, ut בִּגְרוֹ uestis eius, קִבְרוֹ sepulchrũ eius, & alia his similia. 2 Hic etiam aduertendum quando litera prima est una ex gutturalibus, tũc migrat sægol primum in pathah, ut חַסְרוֹ misericordia eius, עַבְרוֹ seruus eius &c. Inueniunt tamen & alia multa quę in hoc casu habent pathah, etiam quando prima non est gutturalis, ut à רֶגֶל dicitur רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן גַּפְנוֹ uitis eius, & similia. In reliquis autem mutationibus omnia ista nomina insequuntur normam nominũ camezatorũ. Nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic à בֶּגֶר dices, בְּגָרִים uestes, בִּגְרֵי uestes, בְּגָרָיו uestes eius, & cætera. Et ab חֶסֶר

fit חֲסֵרִים חַסְרֵי חֲסֵרָיו 3 Scias etiã quædã nomina inueniri cum ſex pun/ ctis, quæ interdũ habent tantũ quinqȝ puncta, quale eſt נֶדֶר uotum, quod quinquies inueniť habere quinqȝ pun/ cta, & extra illa loca ſemper habet ſex puncta. Sic שֶׂכֶל intellectus ſeu inge/ nium, in quinqȝ locis inuenitur habere ſex puncta, & extra loca illa ſemper ha bet quinqȝ puncta in hunc ſcilicet mo/ dum שֵׂכֶל Sunt deniqȝ & alia multa quæ hic exceptionẽ habent, & illa poſ/ ſunt cognoſci ex annotatione מַסּוֹרֶת & nos citabimus hæc omnia cum ſuis exceptionibus in æditione noſtra ma/ gna, quam ſecundo incœpimus, occaſi/ one ſumpta ex מסורת 4 Inueni/ untur etiam nomina quę ſemper ueni/ unt cum quinqȝ punctis, ut ſunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba & ſimi/ lia. Sed nunquam inuenitur aliquod

nomen

nomen cuius primum uocale sit sægol & secundum zere. 5 Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habẽt sex puncta siue duplex sægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando uel quæ semper quinq; constant punctis: uno modo quando ueniunt in pausa, hoc est, sub athnah aut fine sententię: tunc enim ea quæ sex habent puncta mutant sægol primum in camez: ut הוּא יִהְיֶה לִּי עָבֶד Ipse erit mihi seruus: Gene. 44. Sic: וְעָרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד: Et nudum operiet uestimento: Ezech. 18. & alia his similia. Sunt prætereа quæ etiam cum accentu zakeph mutantur: ut מִתְחָרֶה בָאָרֶז Æmularis cedrum: Ierem. 22. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnahta & fine sententiæ non mutantur, ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea, & illis similia. Verum פֶּסַח ubiq; unum punctum mutat, ex-

cepto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶף Opertus quasi auro, ubi sub pausa Athnah retinet sægol. Et quidem huius rei rationem facile possemus reddere, sed temporis augustia id nos prohibet. Rursum illa quæ quinq; scribũtur punctis, nunquam habent in pausa kamez.

6 Alio modo in hoc differũt quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habẽt hirec & interdum pathah, sicut id supra indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinq; punctis, semper habẽt hirec: etiam si cõstent ex gutturalibus literis, nec sic mutatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plur. עִשְּׂבוֹת הָרִים herbæ montium: Prouerb. 27. Sic ab עָקֵב fit עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ Vestigia Chri sti tui: psal. 89. Quæ uero mutantur, mutantur in sægol, ut חֶלְקוֹ pars eius:
עגלו

עֶגְלוֹ uitulus eius: חֶלְבּוֹ adeps eius. Idē obſeruatur in regimine plur. ut חֶלְקֵי partes, עֶגְלֵי uituli, &c. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

7 Et nota quod omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis quàm quæ quinq;, quando pro lamedpoal habēt heth uel aín, migrat ſægol alterum in in pathah, ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem, & alia his ſimilia. Quod ſi ainpoal fuerit heth uel ain, mutatur utrunq; ſægol in pathah: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer, & ſimilia. Sed פֶּחָם pruna, גֶּחָל carbo כֶּחָשׁ mendax, hæc ſunt de forma dageſſatorum, quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plur. numero: Nam dicitur גֶּחָלִים בָּעֲרוּ Carbones exarſerunt: pſal. 18. בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mendaces. Iſa. 30. Sed & hoc notandū, quod iſta omnia ſunt מִלְרַע *Hæc diligenter aduertēda*

hoc eſt,habent accentū in ultima: quæ uero pathātur illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt habent accentum in penult. ſi/cut illa quæ habent ſex & quinq; pun/cta. Et in hoc quoq; illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici kamez,nā ea ſemper ſunt מִלְּרַע ut זָהָב aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene,quia eſt regula notatu digna.

Fundamentum quartum: in quo declarantur for mæ nominum,quorum prima uox eſt holem.

SCIENDUM quādo uocale primū in aliqua dictione eſt holem, illud in affixorum ſubiunctione ſingulari,& in plurali,atq; in regimine plur. muta tur in hatephkamez, ſed hac conditio/ne quod uox ſecunda ſit ſægol & non alius punctus: ut אֹזֶן auris, קֹדֶשׁ ſancti tas, חֹדֶשׁ menſis,& ſimilia: hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, חָדְשׁוֹ קָדְשׁוֹ & אָזְנֵי אָזְנַיִם & cum affixis אָזְנָיו aures eius

eius & cætera. At in regimine singulari nunquam mutantur, ut אֹזֶן אַהֲרֹן auris Aharon: Exo. 28. קֹדֶשׁ יְיָ Sanctitas domini: Leuit. 19. & similia. 2 Potissimum autẽ in perfectis necesse est ut uox secunda sit sægol, alioquin in quiescẽtibus in lamed he mutatur etiã holem quando uocale secundum non fuerit sægol, quod suo loco declarabimus, nempe in oratione quarta, fundamento 9. signo tertio. 3 Porrò quando in perfectis uox secunda non est sægol, ut in his, אוֹצָר thesaurus, כּוֹכָב stella, עוֹלֵל infans, & similibus, holem q̊d est in capite regulariter non mutatur: camez uero aut zere quod est in calce, qualiter illud mutetur iam signaui in fundamento secundo, signo secundo. Scripsi etiam paulo superius in nominibus quę sex constant punctis, fundamento tertio, signo 7. quod propter

heth uel ain ſægol poſterius migret in pathah: & hæc eadẽ regula hic quoq; locum habet: nam ab אֹרַח & כּוֹבַע dices אָרְחוֹ ſemita eius, כָּבְעוֹ galea eius, &c. Quando aũt ainpoal eſt una ex literis gutturalibus, tunc migrat hateph kamez ſub ainpoal, & pepoal habet camez: ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ tabernaculum eius: & à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Fundamentum quintum: in quo declarantur formæ nominum, quibuſcunq; alijs à iam memoratis conſtent punctis.

AD uertendum præterea quod pauca inueniuntur nomina quorum prima uox eſt ſchurec: exempla; מִינִים וְעוּגָב Chordæ & organũ: pſal. 102. עָגִיל וְכוּמָז Inauris & murenula: Num. 31. Inuenitur deniq; tantũ unum q̊d habet hatephcamez, nẽpe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן, Opus manuũ artificis: Can. 7.

Et ſic

Et sic non restãt nobis alia pũcta quę explicemus pręter pathah, hirec & tria puncta, hoc est kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus satisfacientem, & est hæc. Quia enim tria illa puncta sunt ex minoribus, cógruũ fuit ut semper post ea sequeretur dages, de qua re fusius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autẽ nomina dagessata nunquam mutantur: exempla, אֲבִּיר magnificus, כַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם scala. Hinc dices in regimine אֲבִּיר הָרֹעִים præcipuus pastorum: 1. Reg. 21. כַּבִּיר כֹּחַ Robustus uirtute: Iob 36. Et in statu affixorũ: אֲבִּירוֹ magnificus eius, כַּבִּירוֹ robustus eius. Sunt tamen pauca quæ excipiuntur ab hac regula mutationẽ admittentia. 2 Nota etiã quod nomina à capite scheuata, nunquam mutãt illud scheua, ut דְּבַשׁ mel, גְּבִיר uir, זְאֵב lupus, חֲמוֹר asinus, גְּבוּל terminus

Dagessata nõ mutantur

terminus,& his similia, in quibus sche-
ua nunquam mutatur. Quod autem inue
nitur Cant. 4. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם רִבְשִׁי id
est, comedi fauum meum cum melle
meo: putant illud aliam habere formã,
ut nulla est forma nominũ quæ à com-
muni regula non patiatur aliquam ex-
ceptionem. De quibus ampliorem fa-
ciemus mentionem in præfatione libri
compositionis, Vide ibi. 3 Præte
rea sciendum quod uox quæ illico post
scheua uenit nunquam mutatur, nisi
quando fuerit camez, cuiusmodi sunt
כְּתָב scriptura, יְקָר honor,& his similia.
At iam explicuimus in fundamento 2.
signo secundo quo pacto mutetur ca-
mez. Porrò quãdo ista nomina, de qui
bus hic agimus, ueniũt in regimine plu
rali, uertitur scheua capitale in hirec, ut
כִּתְבֵי scripturæ, יִקְרֵי honores: quorũ ra
tionẽ ostẽdemus in sequẽti fundamẽto.

Fundamentum

Fundamentum sextum: in quo fit mentio de his quæ conducũt ad noticiam affixorũ nominum.

NON inutile uisum est, ut præmittam tibi regulam unam notabilem, quæ conditionem scheua manifestet. Nam punctũ illud est radix & fundamentum in ministerio affixorum, præsertim in nominibus pfectis. Itaq; sciendum, quod nunquam à capite dictionis duo scheua in simul scribuntur, ita ut unum mox cõsequatur alterum. Docuimus etiã paulo superius, in fundamento 2. signo 2. quod camez & zere migrãt in scheua in capite cuiuslibet nominis. 2 Idem iudicium habetur nonnunquã de eo in medio dictionis. Vnde quodcunq; nomẽ habet ab initio scheua, etiam si illud ex alio puncto natũ fuerit, puta quod camez uel alius punctus à principio nominis mutetur in scheua ratione aliqua quatuor mutationum

mutationum quas signauimus à capite fundamenti secundi, ueneritque post huiuscemodi scheua pūctus camez aut zere, & inciderit simul causa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum scheua, certe cōcurrent in hoc statu duo scheuain à principio dictionis, sed impossibile est ut sic pariter maneant, quemadmodum supra scripsimus: ideo necesse est ut primum migret in hirec, quoties huiuscemodi inciderit casus. Quod ut clarius intelligas, hęc duo nomina זְקֵנִים דְּבָרִים capias pro exemplo. Quū enim obtinuerint locum cōstructionis, illico in fine cadit mem, id quod explanabitur in fundamento 12. huius orationis, & tum necesse erit ut etiam uoces ipsæ alleuiētur, nempe ut camez uel zere more suo in scheua mutentur: quo facto, erunt duo scheuain à capite dictionis, dicendumque tunc

Duo scheua à principio

tunc esset דְבְרֵי זְקְנֵי sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctatas proferre queas, mutandum est primum scheua in hirec, dicēdumq́;, דִבְרֵי זִקְנֵי id est, uerba, senes. Hinc liquet illos errare qui dicunt in thalmud זְבָחִים אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לְזָכָרֵי כְהֻנָּה quia à זְכָרִים fit constructiuum זִכְרֵי sicut à דְבָרִים dicimus דִבְרֵי Et quidem ego uidi in una glossarum, quæ sunt de ordinanda oratione, in qua scriptum habetur: dici debet לִזְכָרֵי כְהוּנָּה & non לְזִכְרֵי quia זִכְרֵי idem sonat quod זִכָּרוֹן id est, memoria: nunc autem de masculis sacerdotio aptis fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico. Non est ullum discrimē inter זִכְרֵי si ipsum formes à זֵכֶר seu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרֵי quando est à singulari זָכָר quod est masculus. Nam dicimus à זֵכֶר memoria, זִכְרֵי memorię, sicut à בֶּגֶד ueste, בִּגְדֵי uestes: &

& quemadmodum abſurdum & contra hebraiſmi proprietatē eſſet dicere בְּגָדֵי ſic minime conuenit ut dicamus זְבָרֵי 4 Porrò in ſtatu affixorum, plur. numerus recipit omnia affixa cū ſcheua à capite dictionis: ut דְּבָרָיו uerba eius, זְקֵנָיו ſenes eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua: excipiūtur illa quæ in fine habent mem & nun literas, ob quas opus eſt quadam uocalium alleuiatione. Nam cum camez uel zere mutetur in ſcheua, & ſic duo cōcurrāt ſcheuain, ut דְּבְרֵיהֶם uerba eorum, זְקְנֵיהֶם ſenes eorum, neceſſe eſt ut ſcheua primum uertatur in hirec, dicaturq; דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם &c.

5 In hunc quoq; modum hæc nomina כְּתָב & יְקָר atq; his ſimilia, quæ à principio habent ſcheua, quando ueniunt ſcribenda in plur. conſtructiuo, migrat ſcheua in hirec, diciturq; כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ ſcripta ſanctitatis, יִקְרֵי רוּחַ gloriæ

tiæ ſpiritus,tam & ſi hæc exempla non inueniantur in ſentẽtia aliqua biblica, nihilominus ſic dicimus per modum coniecturæ.

Fundamentum ſeptimum: in quo explicantur affixorum modi.

IN primis eſt notandum quod cuilibet nomini decem ſubiungũtur affixa ſeu pronomina: & literę quę iſtud exequuntur officium,ſunt ſex,comprehendunturq́; hoc ſigno חַבְנוּיִם Accipe igitur has decem affixiones per ordinem:& quidem à nomine דָּבָר dices:

דְּבָרוֹ	uerbum eius , maſ.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum,maſ.
דְּבָרִי	uerbũ meũ, maſ. & fœm.
דְּבָרָם	uerbum eorum.
דְּבַרְכֶם	uerbum ueſtrum:maſc.
דְּבָרֵנוּ	uerbũ noſtrũ, maſ. & fœ.
דְּבָרָהּ	uerbum eius,fœm.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum,fœm.

fit חֲסָרִים חַסְרֵי חֲסָרָיו 3 Scias etiā
quædā nomina inueniri cum ſex pun/
ctis,quæ interdū habent tantū quinq;
puncta, quale eſt נֵדֶר uotum, quod
quinquies inueniť habere quinq; pun/
cta, & extra illa loca ſemper habet ſex
puncta. Sic שֵׂכֶל intellectus ſeu inge/
nium,in quinq; locis inuenitur habere
ſex puncta,& extra loca illa ſemper ha
bet quinq; puncta in hunc ſcilicet mo/
dum שֵׂכֶל Sunt deniq; & alia multa
quæ hic exceptionē habent,& illa poſ/
ſunt cognoſci ex annotatione מַסּוֹרֶת
& nos citabimus hæc omnia cum ſuis
exceptionibus in æditione noſtra ma/
gna,quam ſecundo incœpimus,occaſi/
one ſumpta ex מסורת 4 Inueni/
untur etiam nomina quę ſemper ueni/
unt cum quinq; punctis, ut ſunt סֵפֶר
liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba & ſimi/
lia. Sed nunquam inuenitur aliquod
nomen

nomen cuius primum uocale ſit ſægol & ſecundum zere. 5 Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habēt ſex puncta ſiue duplex ſægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando uel quæ ſemper quinq; conſtant punctis: uno modo quando ueniunt in pauſa, hoc eſt, ſub athnah aut fine ſententię: tunc enim ea quæ ſex habent puncta mutant ſægol primum in camez: ut הוּא יִהְיֶה לִּי עָבֶד Ipſe erit mihi ſeruus: Gene. 44. Sic: וְעֵרוֹם יְכַסֶּה בָּגֶד׃ Et nudum operiet ueſtimento: Ezech. 18. & alia his ſimilia. Sunt præterea quæ etiam cum accentu zakeph mutantur: ut מִתַחֲרֶה בָאָרֶז Æmularis cedrum: Ierem. 22. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnahta & fine ſententiæ non mutantur, ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea, & illis ſimilia. Verum כֶּסֶף ubiq; unum punctum mutat, ex-

cepto illo loco, נֶחְפָּה בַכֶּסֶף Opertus quasi auro, ubi sub pausa Athnah retinet sægol. Et quidem huius rei rationem facile possemus reddere, sed temporis augustia id nos prohibet. Rursum illa quæ quinq; scribūtur punctis, nunquam habent in pausa kamez.

6 Alio modo in hoc differūt quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habēt hirec & interdum pathah, sicut id supra indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinq; punctis, semper habēt hirec: etiam si cōstent ex gutturalibus literis, nec sic m[illegible]tatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plur. עִשְּׂבוֹת הָרִים herbæ montium: Prouerb. 27. Sic ab עָקֵב fit עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ Vestigia Christi tui: psal. 89. Quæ uero mutantur, mutantur in sægol, ut חֶלְקוֹ pars eius:

עגלו

עֶגְלוֹ uitulus eius: חֶלְבּוֹ adeps eius. Idē obſeruatur in regimine plur. ut חֶלְקֵי partes, עֶגְלֵי uituli, &c. Per hunc igitur modum poteris iſta diſcernere ab illis.

7 Et nota quod omnia iſta, tam quæ ſex conſtant punctis quàm quæ quinq;, quando pro lamedpoal habēt heth uel ain, migrat ſægol alterum in in pathah, ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע ſeptem, & alia his ſimilia. Quod ſi ainpoal fuerit heth uel ain, mutatur utrunq; ſægol in pathah: ut נַחַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר ſtultus, נַעַר puer, & ſimilia. Sed פֶּחָם pruna, גֶּחָל carbo כֶּחָשׁ mendax, hæc ſunt de forma dageſſatorum, quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plur. numero: Nam dicitur גֶּחָלִים בָּעֲרוּ Carbones exarſcerunt: pſal. 18. בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mendaces. Iſa. 30.

Hæc diligenter aduertēda

8 Sed & hoc notandū, quod iſta omnia ſunt מִלְּרַע

hoc eſt, habent accentũ in ultima: quæ uero pathãtur illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt habent accentum in penult. ſicut illa quæ habent ſex & quinq; puncta. Et in hoc quoq; illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici kamez, nã ea ſemper ſunt מִלְרַע ut זָהָב aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia eſt regula notatu digna.

Fundamentum quartum: in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox eſt holem.

SCIENDVM quãdo uocale primũ in aliqua dictione eſt holem, illud in affixorum ſubiunctione ſingulari, & in plurali, atq; in regimine plur. mutatur in hatephkamez, ſed hac conditione quod uox ſecunda ſit ſægol & non alius punctus: ut אֹזֶן auris, קֹדֶשׁ ſanctitas, חֹדֶשׁ menſis, & ſimilia: hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, חָדְשׁוֹ קָדְשׁוֹ & אָזְנַיִם אָזְנֵי & cum affixis אָזְנָיו aures eius

eius & cætera. At in regimine ſingulari nunquam mutantur, ut אוֹזֶן אַהֲרוֹן auris Aharon: Exo. 28. קֹדֶשׁ יְיָ Sanctitas domini: Leuit. 19. & ſimilia. 2 Potiſſimum autẽ in perfectis neceſſe eſt ut uox ſecunda ſit ſægol, alioquin in quieſcẽtibus in lamed he mutatur etiã holem quando uocale ſecundum non fuerit ſægol, quod ſuo loco declarabimus, nempe in oratione quarta, fundamento 9. ſigno tertio. 3 Porrò quando in perfectis uox ſecunda non eſt ſægol, ut in his, אוֹצָר theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלָל infans, & ſimilibus, holem q̊d eſt in capite regulariter non mutatur: camez uero aut zere quod eſt in calce, qualiter illud mutetur iam ſignaui in fundamento ſecundo, ſigno ſecundo. Scripſi etiam paulo ſuperius in nominibus quę ſex conſtant punctis, fundamento tertio, ſigno 7. quod propter

heth uel ain ſægol poſterius migret in pathah: & hæc eadẽ regula hic quoq; locum habet: nam ab אורח & כובע dices אָרְחוֹ ſemita eius, כָּבְעוֹ galea eius, &c. Quando aũt ainpoal eſt una ex literis gutturalibus, tunc migrat hateph kamez ſub ainpoal, & pepoal habet camez: ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ tabernaculum eius: & à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Fundamentum quintum: in quo declarantur formæ nominum, quibuſcunq; alijs à iam memoratis conſtent punctis.

Ad uertendum præterea quod pauca inueniuntur nomina quorum prima uox eſt ſchurec: exempla; מִנִּים וְעוּגָב Chordæ & organũ: pſal. 102. עֲגִיל וְכוּמָז Inauris & murenula: Num. 31. Inuenitur deniq; tantũ unum q̃d habet hatephcamez, nẽpe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן. Opus manuũ artificis: Can. 7.

Et ſic

Et ſic non reſtāt nobis alia pūcta quę explicemus pręter pathah, hirec & tria puncta, hoc eſt kybuz: pro quibus tibi unam damus regulam omnibus ſatisfacientem, & eſt hæc. Quia enim tria illa puncta ſunt ex minoribus, cōgruū fuit ut ſemper poſt ea ſequeretur dages, de qua re fuſius loquemur in tractatu Cantici. Nunc autē nomina dageſſata nunquam mutantur: exempla, אַבִּיר magnificus, כַּבִּיר fortis, גַּנָּב fur, סֻלָּם ſcala. Hinc dices in regimine אַבִּיר הָרֹעִים præcipuus paſtorum: 1. Reg. 21. כַּבִּיר כֹּחַ Robuſtus uirtute: Iob 36. Et in ſtatu affixorū: אַבִּירוֹ magnificus eius, כַּבִּירוֹ robuſtus eius. Sunt tamen pauca quæ excipiuntur ab hac regula mutationē admittentia.

Regula. *Dageſſata nō mutantur*

2 Nota etiā quod nomina à capite ſcheuata, nunquam mutāt illud ſcheua, ut דְּבַשׁ mel, גְּבִיר uir, זְאֵב lupus, חֲמוֹר aſinus, גְּבוּל

terminus

terminus,& his ſimilia, in quibus ſche/
ua nunq̃ꝫ mutatur. Quod autem inue
nitur Cant. 4. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי id
eſt, comedi fauum meum cum melle
meo:putant illud aliam habere formã,
ut nulla eſt forma nominũ quæ à com/
muni regula non patiatur aliquam ex/
ceptionem. De quibus ampliorem fa/
ciemus mentionem in præfatione libri
compoſitionis, Vide ibi. 3 Præte
rea ſciendum quod uox quæ illico poſt
ſcheua uenit nunquam mutatur , niſi
quando fuerit camez, cuiuſmodi ſunt
כְּתָב ſcriptura, יְקָר honor,& his ſimilia.
At iam explicuimus in fundamento 2.
ſigno ſecundo quo pacto mutetur ca/
mez.Porrò quãdo iſta nomina,de qui
bus hic agimus,ueniũt in regimine plu
rali, uertitur ſcheua capitale in hirec,ut
כִּתְבֵי ſcripturæ, יִקְרֵי honores:quorũ ra
tionẽ oſtẽdem⁹ in ſequẽti fundamẽto.
Fundamentum

Fundamentum ſextum : in quo ſit mentio de his quæ conducũt ad noticiam affixorũ nominum.

NON inutile uiſum eſt, ut præmittam tibi regulam unam notabilem, quæ conditionem ſcheua manifeſtet. Nam punctũ illud eſt radix &fundamentum in miniſterio affixorum, præſertim in nominibus pfectis. Itaq; ſciendum, quod nunquam à capite dictionis duo ſcheuain ſimul ſcribuntur, ita ut unum mox cõſequatur alterum. Docuimus etiã paulo ſuperius, in fundamento 2. ſigno 2. quod camez & zere migrãt in ſcheua in capite cuiuslibet nominis. 2 Idem iudicium habetur nonnunquã de eo in medio dictionis. Vnde quodcunq; nomẽ habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natũ fuerit, puta quod camez uel alius punctus à principio nominis mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor

mutationum

Duo ſcheua à principio

mutationum quas ſignauimus à capite fundamenti ſecundi, ueneritq́ poſt huiuſcemodi ſcheua pūctus camez aut zere, & inciderit ſimul cauſa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum ſcheua, certe cōcurrent in hoc ſtatu duo ſcheuain à principio dictionis, ſed impoſſibile eſt ut ſic pariter maneant, quemadmodum ſupra ſcripſimus: ideo neceſſe eſt ut primum migret in hirec, quoties huiuſcemodi inciderit caſus. Quod ut clarius intelligas, hęc duo nomina דְּבָרִים זְקֵנִים capias pro exemplo. Quū enim obtinuerint locum cōſtructionis, illico in fine cadit mem, id quod explanabitur in fundamento 12. huius orationis, & tum neceſſe erit ut etiam uoces ipſæ alleuiētur, nempe ut camez uel zere more ſuo in ſcheua mutentur: quo facto, erunt duo ſcheuain à capite dictionis, dicendumq́ tunc

tunc esset דְּבָרֵי וְזָקֵנֵי sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctatas proferre queas, mutandum est primum scheua in hirec, dicēdumq́;, דִּבְרֵי זִקְנֵי id est, uerba, senes. Hinc liquet illos errare qui dicunt in thalmud אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לִזְכָרֵי כְּהֻנָּה quia à זְכָרִים fit constructiuum זִכְרֵי sicut à דְּבָרִים dicimus דִּבְרֵי Et quidem ego uidi in una glossarum, quæ sunt de ordinanda oratione, in qua scriptum habetur: dici debet לְזִכְרֵי כְּהוּנָּה & non לִזְכָרֵי quia זִכְרֵי idem sonat quod זִכָּרוֹן id est, memoria: nunc autem de masculis sacerdotio aptis fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico. Non est ullum discrimē inter זִכְרֵי si ipsum formes à זָכָר seu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרֵי quando est à singulari זָכָר quod est masculus. Nam dicimus à זֵכֶר memoria, זִכְרֵי memoriæ, sicut à בֶּגֶד ueste, בִּגְדֵי uestes: & hanc formam,

exceptis his quatuor affixis ךָ כֶם הֶן הֶם quæ exigunt plurale constructiuum: at זִכְרְךָ memoriæ, uel masculi eius: זִכְרֵיהֶם masculi eorum. Sed de his lege Eliam, ut iam sequitur. Porro

& quemadmodum abſurdum & con/ tra hebraiſmi proprietatē eſſet dicere בְּגָרֵי ſic minime conuenit ut dicamus זְבָרֵי

4 Porrò in ſtatu affixorum, plur. numerus recipit omnia affixa cũ ſcheua à capite dictionis:ut דְּבָרָיו uer/ ba eius, זְקֵנָיו ſenes eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua: excipiũtur illa quæ in fine habent mem & nun literas, ob quas opus eſt quadam uocalium alleuiatione. Nam cum camez uel zere mutetur in ſcheua, & ſic duo cõcurrãt ſcheuain,ut דְּבְרֵיהֶם uerba eorum, זְקְנֵיהֶם ſenes eorum, ne ceſſe eſt ut ſcheua primum uertatur in hirec,dicaturq́ דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם &c.

5 In hunc quoq; modum hæc no mina כְּתָב & יְקָר atq; his ſimilia, quæ à principio habent ſcheua,quando ue/ niunt ſcribenda in plur. conſtructiuo, migrat ſcheua in hirec, diciturq́ כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ ſcripta ſanctitatis, יִקְרֵי רוּחַ glo riæ

tiæ ſpiritus, tam & ſi hæc exempla non inueniantur in ſentẽtia aliqua biblica, nihilominus ſic dicimus per modum coniecturæ.

Fundamentum ſeptimum: in quo explicantur affixorum modi.

IN primis eſt notandum quod cuilibet nomini decem ſubiungũtur affixa ſeu pronomina: & literę quę iſtud exequuntur officium, ſunt ſex, comprehendunturq́ hoc ſigno חֲכִּבְנוּיִם Accipe igitur has decem affixiones per ordinem: & quidem à nomine דָּבָר dices:

דְּבָרוֹ	uerbum eius, maſ.
דְּבָרְךָ	uerbum tuum, maſ.
דְּבָרִי	uerbũ meũ, maſ. & fœm.
דְּבָרָם	uerbum eorum.
דְּבַרְכֶם	uerbum ueſtrum: maſc.
דְּבָרֵנוּ	uerbũ noſtrũ, maſ. & fœ.
דְּבָרָהּ	uerbum eius, fœm.
דְּבָרֵךְ	uerbum tuum, fœm.

דְּבָרָן	uerbum earum.
דְּבַרְכֶן	uerbum ueſtrum,fœm.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus iſtis exemplis habet ſcheua & ſecunda camez, præter ea quæ in fi/ne habent mem uel nun, in quibus ca/mez, quod eſt ſub ainpoal mutatur in pathah: idqꝫ propterea, quod plurib. quàm alia exempla cõſtent uocalibus. Nunc accipe formam affixorũ in plu/rali numero. A דְּבָרִים uerba dicimus:

דְּבָרָיו	uerba eius:maſ.
דְּבָרֶיךָ	uerba tua: maſ.
דְּבָרַי	uerba mea,maſ. & fœm.
דִּבְרֵיהֶם	uerba eorum.
דִּבְרֵיכֶם	uerba ueſtra, maſ.
דְּבָרֵינוּ	uerba noſtra:maſ. & fœ.
דְּבָרֶיהָ	uerba eius, fœm.
דְּבָרַיִךְ	uerba tua, fœm.
דִּבְרֵיהֶן	uerba earum.
דִּבְרֵיכֶן	uerba ueſtra,fœm.

Vides

3 Vides hic quod in omnibus iſtis dictionibus litera prima habet ſcheua, præterquam illæ quæ in fine aſciſcunt affixum mem uel nun. Illa enim mutant ſcheua in hirec, quū duo ſcheuain à principio dictionis ſimul ſtare non poſſint, quemadmodum in præcedenti fundamento ſcripſimus. Ponitur q̊q; in omnibus memoratis exemplis Iod ante affixum ipſum ceu ſignum plur. numeri. 4 Proinde notandum ꝙ affixa quæ nominibus ſubiunguntur, ſemper ſignificant poſſeſſionem quandam, hoc eſt, ſignificāt rem ipſam per nomen expreſſam in illius eſſe poſſeſſione, quem affixum ipſum demōſtrat. Exemplum. Quādo dicis עַבְדוֹ ſeruus eius, aut אֲמָתוֹ ancilla eius, ſignificatur ſeruus aut ancilla huius aut illius. At affixa quæ uerbis ſubiunguntur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in

patientē tranſit: ut פְּקָדוֹ uiſitauit eum, פְּקָדְךָ uiſitauit te, quod perinde eſt ac ſi diceres פָּקַד אוֹתוֹ ille uiſitauit iſtum, aut פָּקַד אוֹתְךָ ille uiſitauit te,&c. quod tibi aliquanto fuſius explicabimus in tractatu affixorum. 5 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à capite nominum ſeruiūt, habent pro ſigno memoratiuo מֹשֶׁה וְכָלֵב Et quoniam propter eas nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus eſt ut hic quippiam de illis dicam, ſed miniſteriū earum explicabitur in tractatu officiorum.

Fundamentum octauum: in quo declarantur formæ nominum fœm. generis.

SCIENDUM quod nomina fœm. generis plerunq; terminantur in literam He, & litera mox præcedēs punctatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet camez

mez: ut צְדָקָה iusticia, חָכְמָה sapientia, גְּזֵלָה rapina, אֲכִילָה comestio: שִׂמְלָה uestimentum, עֲבוֹדָה cultus, מְלוּכָה regnum, בֶּהָלָה terror, & alia his similia. In regimine uero mutatur he in Tau, & camez in pathah: sed alia puncta manent omnino inconcussa, nisi quod ea nomina quæ hanc habent formam פְּעָלָה qualia sunt בְּרָכָה benedictio, צְדָקָה iusticia, sic habent in constructione: בִּרְכַּת יְיָ Benedictio domini: Gen. 38. צִדְקַת יְהוָה Iusticia domini: Deu. 33. Et cum affixis בִּרְכָתוֹ & צִדְקָתוֹ & cætera. 2 Causa uero huius est, quod camez primum transit in scheua, quod consequenter uertitur in hirec, ob causam quam iam supra fundamento sexto scripsimus. Aliæ autem formæ nihil mutant. Nã dicimus חָכְמַת חָכְמָתוֹ Sic אֲכִילַת אֲכִילָתוֹ & גְּזֵלַת גְּזֵלָתוֹ & alia his similia. 3 Regula. He fœmi-

nina litera duplex habet ſignũ per q̃d cognoſci poteſt. Vnum eſt, quod ſem‑ per habet camez ante ſe. Alterum, ꝙ neceſſario accentus ponendus eſt ſub eam literam quę habet camez, hoc eſt, quod dictio illa habet accentum milra ſiue in ultima. Quod ſi unũ ex his duo bus ſignis defuerit, litera he non conſti tuet nomen fœmininum, ſed uel eſt o‑ cioſe ſuperaddita aut eſt radicalis: ut

Cognitio he fœm. literæ

לָ֑יְלָה קָרָא uocauit noctẽ: Gen. 1. נַחְלָה מִצְרָיִם Torrens Ægypti. Num. 34. אַרְצָה שֵׂעִיר In terram Seir: Gene. 32. & ſimilia, in quibus accentus nõ eſt in ultima; & præterea in omnibus eis he eſt ſuperadditum, & nomen ipſum eſt maſ. generis. 4 Porrò quando lite‑ ra eſt radicalis, tunc nomen ipſum eſt de quieſcentibus in lamed he, id quod illic latius declarabimus, & præſertim in oratione quarta, fundamento ſexto,

ſigno

ſigno ſecundo, & tertio dabimus tibi quaſdam regulas quomodo diſcernere debeas he ſuperadditum à radicali.

Fundamentum nonum: in quo declaratur plurale nominum fœm. generis.

NOMINA fœminina in plurali numero ut in plurimum habent in fine literam Tau, & quæ eam præcedit punctatur cum holem & uau quieſcente, ut צְדָקוֹת iuſticiæ, חָכְמוֹת ſapientiæ, & ſimilia. 2 Aliquando autẽ uau illud ſcribitur & aliquando nõ ſcribitur: quod ſcribit̃ uau plenũ, & quod non ſcribitur uau deficiens uocatur ab autore qui fecit הַמָּסוֹרֶת id eſt, librum traditionum ſeu collationum ſcripturę ut תּוֹלְדוֹת generationes, quod plurale ubiq; inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum. Sic צָרוֹת id eſt, tribulationes, ſemper inuenitur integre ſcriptum. Hoc uero plurale חֻקּוֹת

id est, decreta, in nouem locis repertũ, octies est plenum & semel deficiẽs. Similiter pluralia masculina, quæ desinũt in ים aliquando patiuntur defectum in Iod, ut תַּנִּנִם quod dracones significat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צַדִּיקִם Iod posterius quãdoq; inuenit expunctũ. Et in hũc modũ plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliãte domino indicabimus in æditione nostra המסורת quam iam non semel contestati sumus nos prope diem ædituros. Sunt quoq; nomina fœm. quæ in sing. numero habent he fœm. literam, in plurali uero desinunt in ים more masculinorum: ut à שָׁנָה annus, dicitur שָׁנִים anni, & à נְמָלָה formica, נְמָלִים & alia his similia. Sicut & nomina masculina aliquando inueniuntur habere in plurali terminationem fœmininã, ut ab אָב pater, fit אָבוֹת

patres

patres: & à בוֹר puteus dicitur בּוֹרוֹת & similia. Sunt etiam quædam quæ in utranque desinunt plur. terminationem: ut ab חֲגוֹר cinctoriũ, fit plurale חֲגוֹרִים & חֲגוֹרוֹת. Sic à דוֹר generatio, dicitur in plur. דוֹרוֹת & דוֹרִים uerum iam contestati sumus nos æddituros libellũ unũ in quo explicabimus omnes huiusce- modi nominũ diuersitates, uocabitque nomen illius פֶּרֶק הֲמִּבּוֹרוֹת id est, tractatulus proprietatum.

Fundamentum decimum: in quo declarantur nomina fœminina, quæ in singulari numero desinunt in literam Tau.

SCIENDVM, quemadmodũ participium præsens fœm. in coniugat. kal, in singulari numero habet duplicem formam, nempe פּוֹקֶדֶת uel פּוֹקְדָה & frequentius ista forma פּוֹקֶדֶת est in usu quàm alia, id quod suo loco fusius indicauimus, nempe oratione 2. funda-

mẽto primo & ſigno quarto, ſic quoq; nomina fœm. hanc duplicem formam habere inueniũtur, ſed frequentius de/ ſinũt in he quàm in Tau, ſicut id oſten dimus ſupra fundamẽto octauo, & in fundamento ſequenti declarabimus quandam differentiam quæ eſt inter ea. 2 Scias igitur quædam eſſe no/ mina fœm. quæ in fine habent Tau li/ teram, & mox pręcedens litera puncta tur cum ſægol, ut קְטוֹרֶת uapor, שִׁבּוֹלֶת ſpica, & ſimilia, & frequentius talia no/ mina ſcribuntur cum duobus ſægolin, quę literã tau mox præcedunt, ut אַדֶּרֶת pallium, עֲטֶרֶת corona, & ſimilia. 3

Noueris etiam quod memorata no/ mina ſolum hanc duplicem habẽt for/ mam, nam uel habent duplex ſægol, uel habent holem præcedente uno ſæ/ gol literam tau fœmininam. Idem ſen/ tiendum de nominibus, quæ à fronte

admit/

admittunt literam mem, ut מִגְעֶרֶת increpatio, מִשְׁקוֹלֶת ponderatio: aut habent ſuperadditã literã tau, ut תַּחְבּוּשֶׁת ligatura, תִּפְאֶרֶת ornamentum: & punctus qui eſt ante holem uel ſægol nunquam mutatur, ſiue ueniat poſt eũ dages ſiue non. 5 Porrò modum mutationis & punctationis eorum, quando habẽt unã ex literis gutturalib. aut quando ueniunt in pauſa, & alia cõtingentia, diſces & intelliges ex nominib. trium literarum, & quæ habent iſtam in punctis formam, hoc eſt, quę habẽt holem & ſægol, deſinũtq; in tau fœm. literam, quale eſt קְטוֹרֶת & ſimilia, inſequuntur normam horum nominum חֹרֶשׁ קֹרֶשׁ uidelicet quod in ſtatu mutationis, holẽ migrat in hatephcamez: ut קְטָרְתּוֹ incenſum eius, & ſimilia, ut iã fundamento 4. ſcripſimus. 6 Ea uero quæ cõſtant duplici ſægol, ut ſunt

אֹרֶת

עֲטֶרֶת אַגֶּרֶת imitantur formam nomi-num habentium ſex puncta: de quib. ſcripſimus in fundamento 3, & 4. Sci-as tamen quod ſægol primum nunq̃ uertitur in hirec ſed duntaxat in pathah ut עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, &c. iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & ſi-milium.

Fundamentum undecimũ: in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœm. generis, deſinentibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

NOTANDUM quod ea nomina quę in fine habent he fœmininã literã mutãt he in tau molle, q̃ties illis aliquod ſubiungitur affixũ: ut à צְדָקָה dicitur צִדְקָתוֹ iuſticia eius: & à שִׂמְלָה fit שִׂמְלָתוֹ ueſtimentum eius, & ſimi-lia. Illa uero quæ in fine habent literã he alioquin ſuperadditã, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à מִקְנֶה

מִקְנֶה quod significat pecũs, dicitur מִקְנִי מִקְנְךָ &c. excipitur tamen affixũ tertiæ personæ singularis numeri, ubi he fit mobile, ut מִקְנֵהוּ pecus uel possessio eius, מַטֵּהוּ baculus eius. 2

Porrò in plur. numero affixa mas. & fœm. plur. & item sing. fœm. tertiæ personę, nõ abijciũt he, ut מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן מִקְנֶיהָ Alia uero affixa excludunt literam he, ut מִקְנַי מִקְנֶיךָ מִקְנָיו &c. Cæterum ea nomina fœminina quę in statu absoluto desinunt in tau, sub omnibus affixis in singulari daggessantur, ut ab עֲטֶרֶת & תִּפְאֶרֶת dices עֲטַרְתּוֹ corona eius, תִּפְאַרְתּוֹ decor eius, & alia his similia: & per hoc discernes illa ab istis. Vnde cogimur dicere ista nomina מִלְחַמְתּוֹ prælium eius, מִשְׁמַרְתּוֹ custodia eius, & his similia, habere singulare absolutũ מִלְחֶמֶת & מִשְׁמֶרֶת Nã si essent ab מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה in hũc

modũ ſubiungeretur affixũ, מִלְחַמְתּוֹ
& מִשְׁמַרְתּוֹ tau ſcilicet litera raphata.
3 Id quoq; ſciendum, quod fœmi/
nina pluralia recipiunt affixa manente
utroq; ſigno pluralis numeri, hoc eſt,
manente Iod ſigno maſc. & tau ſigno
fœm. ut צִדְקוֹתָיו iuſticiæ eius, צִדְקוֹתֶיךָ
iuſticiæ tuæ, &c. Sic quæ in ſingulari
cum affixis habent tau daggeſſatum,
de quibus ſupra ſcripſimus, in plurali
quando recipiunt affixa habent tau ra
phatum & molle: ut מִלְחֲמוֹתָיו prælia
eius, מִשְׁמְרוֹתָיו cuſtodiæ eius. Huius
autem rei cauſa eſt holem, quum non
ſoleat poſt ipſum uenire dages. 4
Nota etiam quod affixa plur. maſc. &
fœm. plerunque in fine ſubiunguntur
cum he & mem, uel cum he & nun: ut
מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familæ eo/
rum & familiæ earum, exceptis paucis
locis in quib. he excludit᷑: ut מִשְׁפְּחוֹתָם

מִשְׁפְּחוֹתָן & Est autem aliqua differentia inter ea:& is qui intelligit expositionem Rabi Schlomo Iarhij super hũc uersum, וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם Et cessabit murmur eorũ:Num. 17. intelliget quale sit discrimen inter מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפְּחֹתָם & מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם Verũ iam statui componere aliquem librum, in quo exponam omnia uerba memorati ra. Salomonis, quæ grammaticaliter commemorat in sua glossa super pentatheucũ.

Fundamentum duodecimum: in quo declarantur nomina, quæ habent ultra tres radicales literam aliam superadditam.

NOTANDVM quod sex sunt literæ, quæ nominibus absq; ulla consignificatione superaddi solent, quarum signum est הָאֶמַנְתִּי Et aliquando quidem à fronte superaddi solent, aliquando à calce, nonnunquam à fronte & à calce. Et aduerte quod nõ superadduntur *Literæ Heemanthicæ*

duntur nisi illis nominibus quæ deriuantur à uerbis, quemadmodum id latius explicabo in libello specierum, specie secunda. Declarabo autem singulas illas literas, in duobus istis ultimis fundamentis, quomodo segregari debeãt à radice trium literarum. 2 In primis notandum quod he litera non inuenitur superaddita initijs nominum perfectorum, nisi in uno dũtaxat loco, nempe לְהַשְׁמָעוּת אָזְנָיִם id est, ad auditum aurium: Ezech. 28. Nominibus uero imperfectis sæpius inuenitur superaddita: ut הַצָּלָה defensio, à uerbo נָצַל eua sit: & הַרְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit, quæ quidem suis in locis excutiam. Porrò in fine nominũ inueniuntur tria genera hehin. Quoddam constituit fœm. genus, aliud est radicale, & tertium est superadditum, quod fundamento octauo explicuimus.

Litera He

3 Litera

3 Litera aleph in multis locis ſolet Aleph
ſuperaddi nominibus, & tum plerũq; punctatur cum ſægol: ut אֶצְבַּע digitus, אֶשְׁכַּב ſtratũ, אֶשְׁכּוֹל botrus, אֶגְרוֹת pugnus, & alia his ſimilia. Interdum quoque inuenitur habere pathah, ut אַבְנֵט baltheus, אַבְרֵךְ præpoſitus, אַכְזִיב mendax, & ſimilia. Quieſcit autem ſcheua ſemp̱ poſt literas האמנתי. Inueniuntur deniq; nomina in quibus aleph eſt litera radicalis, quæ ſcilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literatũ: de quibus mentionem faciemus in ſequenti oratione, fundamento 13. Et nota quod illa nomina Hæmantica ferè nunquam admittũt literam he fœmininam. 4 Sed & hoc ſciẽdum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta ſaltem in lingua Heb. ſecus in lingua Chal. quam Thargum

uocamus, in ea enim ſæpe nominibus à calce ſuperaddi conſueuit: ut מַלְכָּא rex, עַבְדָּא ſeruus,& ſimilia. Sunt etiã quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, ſicut כִּסֵּא ſolium, פֶּלֶא miraculum,uerum illa ſunt de quieſcentibus in lamed aleph, quorũ ſuo loco non obliuiſcemur. Rurſus ſunt alia, in quibus aleph loco he uſurpari ſolet,ut כְּמַטָּרָא לַחֵץ Quaſi ſignum pro ſagitta Thren. 3. Et קְרֶאןָ לִי מָרָא Vocate me amaram: Ruth 1. & his ſimilia.

Mem quoq; ſupperaddi ſolet nominibus à fronte,& tũc plerunq; punctatur cũ hirec, & ſcheua quod uenit poſt ipſum qeſcit, & ultima uox eſt camez: ut מִקְדָּשׁ ſanctuarium, מִשְׁכָּן tabernaculũ:& cum holem,ut מִזְמוֹר pſalmus, מִכְלוֹל ornatus uel ſummarium, & ſimilia. Quando autem poſt mem ſequitur litera gutturalis, tunc mem patha-

tur

tur in fauorē gutturalis literæ, ut מאכל cibus, מחשות denudatio, & similia. Idem quoq; fieri solet extra casum literæ gutturalis, & tunc plerunq; talia dagessantur quādo habent subiunctum affixum, aut quando pluralis habent formam: ut מטעם cibus, מרבר tapetum, מחמר desiderium: de quibus dices מטעמים מרבדים מחמרים Sed & ea quæ sub mem habent hirec, interdū inueniuntur dagessari, ut à משגב fit משגבי confugiū meum, & similia pauca. Omnia autem talia quæ recipiunt dages, habēt penultimā uocē pathah: sed quæ in camez uel holem desinunt, nunquā admittunt dages. 6 Iam etiam didicisti, quod camezata in regimine mutant camez in pathah, ut à מקדש dices מקדש יי sanctuarium domini: Num. 19. משכן יי Tabernaculum domini: Ibidē. Item מכל מאכל

פַּרְעֹה de omni cibo Pharaonis : Gen. 40. 7 Sunt etiam aliqua quæ in fine admittũt he fœm. literam, & ſimul habent mem punctatũ cum hirec uel pathah aut cum ſægol,ut מִלְחָמָה prælium, מַמְלָכָה regnum, מֶמְשָׁלָה dominium:& in ſtatu regiminis, מִלְחֶמֶת & מַמְלֶכֶת עוֹג Regnum Og:Deu.3.Item לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם in dominiũ diei : Gen. 1. Inuenitur quoq; hæc forma extra ſtatum regiminis: ut מִסְגֶּרֶת טוֹפַח Clauſura palmæ: Exo.25. אֶת הַמִּגְעֶרֶת Increpationem: Deut. 28. Et cum holem, ut מִשְׁקוֹלֶת ponderatio, מַחְגּוֹרֶת cinctura. Et iam quidem fundamento 10. ſcripſimus nonnihil de horum conditionibus. Inueniunt̃ præterea nomina, quæ

Mem à fine

à calce admittũt literã mem, ut פִּתְאֹם Subito, שִׁלְשׁוֹם nudiuſtertius,& ſimilia quædam pauca. At mem quod in fine nominum adijcitur ad conſtituendum

dum pluralem numerum, ut hic דְּבָרִים זְכָרִים nō uocatur mem ſuperadditum ſed potius mem ſeruile, & præcedit ipſum ſemper hirec magnum, hoc eſt, hirec ſimul cum Iod. Et quādo nomen huiuſmodi plurale uenerit in ſtatum regiminis, cadit mem ipſum remanente ſolo Iod, & litera quæ mox præcedit literam Iod punctatur cū zere: ut דִּבְרֵי זִקְנֵי id quod fuſius declarabo in tractatulo affixorum.

Fundamentum XIII. *in quo declaratur quo pacto quædam nomina habent ſuperadditas literas nun uel tau uel Iod, à capite uel à calce.*

LITERA Nun à fronte non ſolet ſuperaddi nominibus, niſi in paucis quibuſdam nominibus proprijs, ut ſunt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quę nos legimus Neptalim, Nemrod & ſimilia. 2 At in fine dictionis frequēter inuenitur ſuperaddi, & tunc pepoal habet plerunque

 punctum

punctum hirec, ut זִכְרוֹן memoriale, שִׁלְטוֹן poteſtas. Et quædam deſinunt in camez,ut פִּשְׁתָּן linum, חַרְצָן acinus, & ſimilia. Inueniuntur quoq; paucula quæ ſignantur cum hatephcamez aut cum tribus punctis, qualia ſunt קָרְבָּן ſacrificium, שֻׁלְחָן menſa,& talia habēt plurale fœmininum in oth, ut קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת Inueniuntur quoq; multa in quibus nun illud eſt radicale, reijciun/turq; talia nomina in claſſem nominū conſtantium 4. radicalibus literis, ut ſunt חַשְׁמַן legatus, דָּרְבָּן ſtimulus: de quibus nonnihil dicemus in ſequenti oratione,fundamento ultimo. Inueni/untur præterea multa quæ dageſſant, ut ſunt זִכָּרוֹן memoria, ſeu hiſtoria, שִׁכָּרוֹן ebrietas,etiam quando ainpoal ſignatur cum ſcheua, ut קִלְּשׁוֹן ſarcu/lus, קִמְּשׁוֹן urtica, & ſimilia pauca in hunc modum dageſſata. 3 . Litera

tau

tau ſuperaddi ſolet nominibus à capi- te,& tunc plerunq; punctatur cum pa- thah, etiam extra caſum literæ guttu- ralis, quieſcitq; ſcheua poſt ipſum, & uox ultima ſępenumero eſt ſchurec, ex emplum, תַּמְרוּר mutatio, תַּמְרוּק mun dus muliebris, תַּעֲנוּג uoluptas. Inueni untur deniq; pauca quædā cum hirec uel cū zere, ut תַּלְמִיד diſcipulus, תַּכְרִיךְ pallium, תַּרְשִׁישׁ inſula, תַּשְׁבֵּץ incluſio, & ſimilia. Item tau quoq; inuenitur ha bere hirec, ut תִּדְהָר abies: Et cum he litera fœminina: ut תִּפְאָרָה pulchritu- do. Sunt etiam quædam quæ inueni- untur habere tau tam à fronte quàm à calce: ut תִּלְבּוֹשֶׁת ueſtitus, תִּפְאֶרֶת de- cor, & ſimilia. Et omnia iſta habent ac- centum millel, hoc eſt, in penultima. *Tau heemanthi*

4 Inueniuntur ſubinde quædam quæ à calce duntaxat habent additio- nem tau & non à fronte, & litera mox

præcedens punctatur cum ſchurec, & pe poal cum pathah: ut מַלְכוּת regnum, גַּבְהוּת altitudo, מַרְדוּת rebellio, שַׁחֲרוּת nigredo. Rurſus inueniuntur aliqua, quę ſub pepoal habent hirec, ut רִפְאוּת ſanitas, שִׁפְלוּת humilitas, עִקְשׁוּת peruerſitas. Item quædam habent ſub pepoal ſcheua ſequente hirec, ut יְדִידוּת dilectio, שְׁרִירוּת prauitas. Et in his omnibus ſic debet formari plurale, ut Iod ipſum moueatur, hoc eſt, conſonãs fiat & non uocale maneat, quẽadmodum à מַלְכוּת dicitur in plur. אַרְבַּע מַלְכְיוֹת quatuor regna: Daniel.9. Sic dicemus שִׁבְלִיוֹת ſterilitates, עִקְשִׁיוֹת peruerſitates, גַּבְהִיוֹת extollentiæ. 5 Reperiuntur quoq; aliqua quæ habent additionem tau in fine pręcedente hirec, ut ſunt גָּפְרִית ſulphur, שְׁאֵרִית reliquiæ, תַּבְנִית ſimilitudo, תַּרְמִית deceptio, רֵאשִׁית principium, חֲמִישִׁית quinta

pars

pars,& ſimilia:& hæc quoq; habent in plur.iod mobile iuxta formã חֲמִישִׁיּוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur תַּבְנִיּוֹת רֵאשִׁיּוֹת & cætera. 6 Iod frequenter inuenitur ſuperadditum nominibus proprijs à capite, ut יִצְחָק יַעֲקֹב יִצְהָר & ſimilia. Ex appellatiuis inueniuntur etiã quædã,ut ſunt יַלְקוּט ſaccus ſeu pera, יַנְשׁוּת ulula, quod & in holem inuenitur finiri, וְעוֹרֵב וְיַנְשׁוֹת Coruus & noctua: Iſa.34. Sicut & illud סַפִּיר וְיַהֲלוֹם Saphirus & Iaſpis: Exo. 28. Item Iod quoq; inuenitur ſuperaddi nominibus proprijs in fine: ut נַעֲרַי נַחְרַי & ſimilia pauca. Sed וְחוֹרִי מִצְרִי עִבְרִי id eſt, Iudæus, Ægyptius, Hebræus atq; ſimilia, in his Iod non eſt litera hæemãtice ſuperaddita, ſed potius eſt litera gentilis, id quod in libello ſpecierum clarius explicabimus. Iod hæmãthi

Finit oratio tertia.

RATIO quarta declarat multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentiũ diuiditurq; & ipsa in tredecim fundamenta.

Fundamentum primum: in quo explicantur nomina quæ defectum patiuntur in pepoal Nun.

Hic in primis sciendum quod omnia nomina defectiua in nun, habent augmentum mem à capite, semper punctatum cum pathah sequente dages, quod repræsentat defectũ nun: ut מַטַּע יְיָ plantatio domini: Isa. 61. מַסַּע וְשִׁרְיָה Arma & lorica: Iob 41. quorum radices sunt נָטַע plantauit, נָסַע profectus est. Sunt quoque quæ in fine recipiũt he literã fœm. ut מַפֶּלֶת cadauer, מַטָּרָה custodia. Et cum zere, ut

ut מַגֵּפָה plaga seu cædes, מַסֵּכָה conflatile, & similia. Et hanc formã quoq; habet מַצֵּבָה statua, quod tamen est de quiescentibus in pe Iod. Nam idem est de illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun iudicium, quemadmodum id indicaui oratione 2. fundamento quinto, signo sexto. 2 Didicisti autem iam supra quod nomina dagessata nõ mutantur in punctis, ut est explicatum oratione 3. fundamento 5. signo primo. In hunc quoq; modum occurrunt non nunquam nomina, quæ defectum patiuntur in pe nun, & simul quiescunt in lamedpoal he: Exempla, מַכָּה cædes, מַצָּה contentio: quorum radices sunt נָכָה & נָצָה Et he quod nominibus in fine additur, est he fœmininum. Sed hic קָצַר הַמַּצָּע angustum stratum: Isa. 28. est à radice יָצַע strauit. Sunt præterea aliqua quæ in fine habent he radicale

dicale:ut מַטֶּה baculus & ſimilia. Ratio uero per quam he illud dignoſcitur ab he fœm. litera eſt, quia habet ante ſe ſægol:& id declarabitur latius in fundamento 6. huius orationis. Item exemplum ubi extremitates deficiunt: מַתָּן donum, & cum defectu utriuſq; extremitatis, מַתַּת datum, à radice נָתַן dedit. 3 Regula. Quandocunq; inueneris aliquod nomẽ, quod à fronte habet mem pathatum ſequente dages, non dubites quin illud ſit ex defectiuis in pe nun. Inueniunt quoq; duo in hoc ordine quæ à fronte habent augmentum he ſequente dages, ut רְוַח וְהַצָּלָה dilatatio ſeu reſpiratio & liberatio: Eſter 4. Sic הַכָּרַת פְּנֵיהֶם Cognitio facierum ſuarum: Iſa. 3. quorum radices ſunt נָצַל & נָכַר Rurſus inueniuntur alia duo in hoc ordine, quæ à fronte defectum patiũtur abſq; ullo ſuper-

Regula pro defectiuis nominibus

addito

addito augmento, & ſunt שִׂיא eleuatio & שִׂיג occupatio ſeu apprehenſio: ut יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שִׂיאוֹ Aſcendet in cœlum altitudo eius: Iob 20. Sic וְכִי שִׂיג לוֹ Quoniam negocium eſt illi: 3.Reg. 18. quorũ radices ſunt נָשָׂא & נָשַׂג Nec opus eſt pro illis aliquam afferre rationem, quãdoquidẽ pauca numero ſint.

Fundamentum ſecundum: in quo explicantur ea nomina quæ quieſcunt in pepoal aleph uel Iod.

HIC ſciendum, quod nullum unquam reperitur nomen in cuius capite quieſcat litera aleph, ſed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum, ut ab אָמַר fit מַאֲמָר dictum, uel אוֹמֶר uerbum: Et ab אָכַל comedit, fit מַאֲכָל uel אֹכֶל uel אֲכִילָה cibus & cibatio. Simili modo aleph in medio nominis nunquam inuenitur quieſcere: ut à שָׁאַל rogauit, fit שְׁאֵלָה interrogatio, uel מִשְׁאָל petitio. In fine

uero dictionis solet quiescere, quemad modum infra ostendam fundamento octauo. 2 Ea uero quæ quiescunt in pe Iod, plerunq; habent à capite ad ditionem mem uel tau, punctanturq; cum holem:ut מוֹצָא exitus, מוֹשָׁב con sessus,& similia, habentq; camez in fi/ ne,licet sint & alia quæ desinũt in zere; ut מוֹעֵד solennitas, מוֹקֵשׁ offendicu/ lum,& similia. Et nota quod ea quæ in singulari desinunt in camez, in plurali quoq; retinẽt camez illud:nam à prio/ ribus exemplis hæc formantur plura/ lia, מוֹשָׁבִים sessiones seu habitationes, מוֹצָאוֹת egressiones. Sed illa quæ in sin gulari desinunt in zere, mutant illud in plur. in scheua:ut à מוֹפֵת dicit̃ מוֹפְתִים prodigia, & à מוֹקֵשׁ fit מוֹקְשִׁים scan/ dala,& similia. Habent autem omnia ista accentum milra, hoc est, in ultima. Et iam quidem didicisti conuersionem

camez

camez & zere in fine dictionum. Item exemplum ubi in hoc ordine à fronte additur litera tau, תּוֹשָׁב habitatio, & in plurali, תּוֹשָׁבִים Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum tau frequentius in fine desinunt in he fœmininum, ut תּוֹלֶדֶת generatio, תּוֹכַחַת correptio, & similia. Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus, ut תּוֹדָה laus uel gratiarum actio, תּוֹרָה instrumentum seu lex, à uerbis יָדָה & יָרָה Item sunt quę in utraq; extremitate admittunt tau, ut תּוֹעֶלֶת utilitas, תּוֹחֶלֶת spes, & similia. Sunt etiã, licet pauca, quæ habẽt mem in capite & tau in fine, ut מוֹעֶצֶת consultatio, מוֹרָשָׁה possessio. Regula. Quodcunq; nomen à fronte inuenitur habere augmentũ mem uel tau sequente puncto holem, illud est ex quiescentibus in pe Iod. Excipiunt tamen quædam à regula: ut וַהֲבֵאתִי מוֹרֶךְ Et adducam

ducam teneritudinem: Leui. 26. בְּמוֹעַל יְדֵיהֶם In ſtudio manuum ſuarum: Nehemię 8. quæ ſunt ex duplicãtibus ain/poal. Inueniuntur etiam pauca quæ habent mem punctatum cum ſchurec, ut מוּסָר diſciplina, מוּצָק infuſorium, & ſimilia. Item inueniuntur alia quæ carent augmento literæ à fronte, ſed deſinunt tantum in he fœmininũ, ut שֵׁנָה ſomnus, עֵצָה conſilium, דֵּעָה ſcientia, & ſimilia: & hęc in regimine mutant zere in ſcheua, & camez in pathah, quemadmodum explicatum eſt in oratione prima, fundamẽto 2. Sũt prętereą alia, ſed pauca, quæ in hac forma carent he fœminina litera, & hæc non ſunt curanda ob paucitatem eorum, ut eſt, צֵא תֹּאמַר לוֹ Egeſtionem dices ei: Iſa. 30. Sic בוּל הָרִים fructus montium: Iob 40. quorum radices ſunt יָצָא exiuit, & יָבַל protulit.

Fundamentum

Fundamentum tertium: in quo explicantur nomina quiescentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

NOTANDVM in primis quod multa sunt nomina in ordine quiescentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum camez, ut מָקוֹם locus, מָלוֹן diuersorium, & similia. Et hæc in statu regiminis & affixionis mutant camez more nominum perfectorum in scheua, ut מְקוֹם מְלוֹן & מְקוֹמוֹ מְלוֹנוֹ & cætera. Quædam habent terminationem pluralem masculinam, ut מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת Quando uero à calce assumunt he fœm. literam, mem semper habet scheua sequitꝗ́ ipsum schurec: ut מְשׁוּבָה auersatrix, מְלוּנָה tugurium, מְבוּנָה intelligentia, & similia. Sunt quoqꝫ quæ augmentũ tau in capite habent, ut תְּקוּמָה erectio uel resurrectio, תְּלוּנָה murmur, & similia.

Sed absq; he fœm. litera nunquam in hac forma inuenitur nomen quod habeat superadditum mem aut tau. 2

Regula. Quodcunq; nomen inueneris à fronte habere augmentũ mem cum camez,& in quatuor dictis mutatiõibus mem illud uel tau uertit camez in scheua, signum est nomen illud esse ex quiescentibus in ainpoal. Inueniuntur quoq; pauca quæ in fine habent augmentum tau,ut בּוֹשֶׁת confusio:& iam in præcedentibus didicisti tau in talib. daggessari quoties illis affixũ aliquod subiungitur,ut לְבָשְׁתְּךָ וּלְבוֹשֶׁת In confusionẽ tuam & in confusionẽ: 1. Reg. 20. 3 Sic quoq; uenit in alia forma, ut עֵדוּת testimoniũ,& in plurali,עֵדְוֹת sicut & supra explicatum est oratione 3.fund. ult. signo 4. Inuenitur etiã unũ quod habet augmentũ mem in fine, nempe רֵיקָם uacuum uel uacuitas.

Funda-

Fundamentũ quartũ: in quo agitur de nominibus quiescentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

SVNT complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & constant dũtaxat duabus literis, pũctaturq; pepoal semper uno quinq; magnorũ uocaliũ. Exempla quæ habent camez: זָר extraneus, צָר tribulator, רָע malignus. Quæ zere, ut גֵּר peregrinus, אֵד exitium. Quæ hirec, ut סִיר olla, קִיר paries, עִיר ciuitas. Quæ holẽ, ut אוֹר lux, יוֹם dies, טוֹב bonus. Quę schurec, ut שׁוּק platea דּוּד caldariũ, & similia. 2 At cum uocalibus minoribus nunquam inueniuntur. Et nota quod prædicta nomina plerunq; non mutãtur: quæ autem mutantur, mutãtur in formas cõmutabiles seu æquiualẽtes, ut à nomine יוֹם formatur plurale cum camez: similiter

cum affixis mutatur holem in camez, ut יָמִים dies, יָמָיו dies eius, &c. Sic à ראשׁ fit רָאשִׁים capita, רָאשָׁיו capita eius. Itemq; nomen טוֹב in ſtatu regiminis & affixionis mutat holem in ſchurec, ut טוּב טוּבוֹ &c. 3 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & cauſa patebit infra fundamento 8. Sunt quoq; multa quæ habent hirec & ſchurec & non mutantur, niſi quod עִיר quando ſignificat pullum, in plurali num. habet Iod mobile, ut עֲיָרִים & עֲיָרוֹת Sic שׁוּק id eſt, platea, in plur. mouet uau ipſum, ut שְׁוָקִים Sic קוֹץ quoq;, id eſt, capillus, habet קְוֻצּוֹתָיו Cincinni eius: Cant. 6. Et à דוּר inuenitur וּבַדְּוָרִים Et in ollis: 2. Paralip. 34. 4 Rurſus ſunt alia, quæ in ſingulari numero habent Iod mobile, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua, עַיִן oculus, לַיִל nox, & alia his ſimilia,

milia, quæ omnia habent accentum millel, hoc eſt, in penult. alioquin neceſſe eſſet Iod dageſſari, ſicut explicabitur in libello cantici. 5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent Iod immobile, ut in regimine & affixione dices, בֵּית בֵּיתוֹ Sic זֵית זֵיתוֹ & in plur. זֵיתִים oliuæ. Item לֵיל nox, לֵילוֹ לֵילוֹת Et ab hac regula nihil excipitur præter uocabulum בָּתִּים id eſt, domus in plur. quod eſt ualde irregulare, quum in eo dages ſequatur uocem magnam accentumq; habeat milra, hoc eſt, in ultima. 6 Inueniunt quoq; in hoc ordine nomina, quæ in ſingulari habent uau mobile, ut אָוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, & alia his ſimilia, quæ habẽt camez & ſægol, nec inuenitur hæc forma in perfectis, ut memorauimus in oratione tertia, fundamento 2. ſigno 7.

In ſtatu uero regiminis & affixionis quieſcit plerunq; uau, ut בְּתוֹךְ הָעִיר In medio ciuitatis: Gene. 19. מוֹת יְשָׁרִים Mors rectorum: Num. 23. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ Ante mortẽ ſuam: Deu. 33. אֶל תּוֹכוֹ ad medium eius: Leuit. 11. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֵךְ Cogitationes uanitatis tuæ: Ierem. 4. Item quædam recipiũt augmentum he in fine, retinetq; uau mobilitatẽ ſuam, ut מָוְתָה mors, עַוְלָה iniquitas. Et unum inuenitur quod in ſtatu affixiõis habet uau mobile, nempe וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה Et in iniquitate ſua quam fecit: Ezech. 18. Præterea uocabulum שָׁוְא id eſt, uanum, fruſtra, ſeu uanitas, eſt de forma iſta, niſi quod in punctis habet alleuiationem, nam uertitur ſægol in ſcheua propter quietem aleph, cum שָׁוְא dicendum eſſet.

Funda-

Fundamentum quintum: de nominibus quiescentibus in lamedpoal aleph.

NOTANDVM q̊d multa sunt nomina quę quiescunt in lamed aleph, & punctantur duplici sægol, ut פֶּלֶא miraculum, כֶּלֶא carcer, גֶּבֶא fouea, טֶנֶא sporta, & similia. Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq́ꝫ aliquando in affixorum subiunctione hirec, ut פִּלְאוֹ miraculum eius, כִּלְאוֹ carcer eius: aliquando pathah, ut à טֶנֶא fit טַנְאֲךָ sporta tua. 2 Sũt etiam aliqua quæ camezãtur iuxta formam פָּעָל ut צָמָא sitis, צָבָא exercitus: & quædã iuxta formam פּוֹעָל ut גּוֹמֶא iuncus, סוֹבֶא commessatio: & unũ cum dages, nempe כִּסֵּא solium, quod in statu regiminis non mutatur, sed in affixorũ subiunctione migrat zere in scheua abijciturq́ꝫ dages: ut כִּסְאֲךָ כִּסְאוֹ Idẽ fit in plurali, habetq́ꝫ formam fœmininorum:

norum: ut שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת Illic sede
bunt solia: psal. 122. 3 Hoc quoq;
uocabulum חֵטְא id est, peccatum, est
de forma ista, debuitq; scribi חֵטְא sed
alleuiatur dictio ipsa à punctis, sicut &
שָׁוְא alleuiatur quod tamen est de for-
ma בַּעַל ut in præcedenti fundamento
diximus, signo 4. Punctatur aũt heth
in dictione חֵטְא cum zere iuxta formã
illorum nominum quæ quinq; constãt
punctis. Vnde & in affixorum subiun
ctione heth habet sægol, ut חֶטְאוֹ pec-
catum eius, חֶטְאָם peccatum eorum, de
qua forma dictum est fundamẽto ter-
tio orationis primæ, signo sexto. In plu
rali חֲטָאִים peccata. Illud uero וּבְדֶרֶךְ
חַטָּאִים Et in uia peccatorum: psal. pri-
mo, est de forma daggessatorum, quæ
non admittunt aliquam mutationem.
Nam de eo dicitur pluraliter in statu
regiminis & affixionis: חַטָּאֵי עַמִּי Pec-
cata

cata populi mei : Amos 9. Et חַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד peccata eius delebit: Isa. 13.

Fundamentum sextum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal He.

AD uertendū quod nomina quiescentia in lamed he, ueniūt plerunque cum augmento mem uel tau à principio, punctat'q; augmentū ipsum cum hirec sequente scheua quiescente: ut מִצְוָה præceptum, מִנְחָה munus, תִּקְוָה spes, תִּכְלָה consumptio, & alia his similia. Verum iuxta literas gutturales signantur hæ literæ superadditæ cum pathah: ut מֶחֱצָה medietas, מַחְתָּה acerra, תַּאֲוָה concupiscentia, & similia.

2 Sunt autem omnia illa he quæ memoratis exemplis in fine subiūguntur, fœminina & nō radicalia, id quod ex accētu dignosci potest, nam omnia sunt milra: & præterea in statu regiminis & affixionis mutātur in tau molle, *He fœm. mutabile*

iuxta morem he fœm. literæ: ut מִצְוַת יְיָ præceptum domini:pſalm.19. מִנְחַת יְהוּדָה Munus Iehudæ : Malachiæ 4. תַּאֲוָתוֹ מִנְחָתוֹ מִצְוָתוֹ præceptum eius, Et pauca inueniuntur quæ deſinunt in he hęemanthicum:ut ab עָלָה aſcendit, מַעֲלָה aſcenſus, & ſimilia : & hæc ſunt millel,ſicut etiam in oratione tertia ſcripſimus,fundamento 8. ſigno tertio.

3 At cum he radicali inueniuntur plurima, habentq́ ſemper ante he ſægol: ut מִקְנֶה poſſeſſio, מַחֲנֶה turma, & ſimilia: & per hoc diſtinguuntur ab illis quæ deſinunt in he fœmininam literam atq; hæmanthicam: quin & in ſtatu regiminis atq; affixionis non mutantur,niſi quod ſægol migrat in zere: ut מַחֲנֵה דָן Turma Dan : Numeri . 10. מִקְנֵה רַב Pecus multum: Nume. 32.

4 Cum affixis uero mouetur he, ut מִקְנֵהוּ pecus eius, מַחֲנֵהוּ turma eius,

&

& similia. In omnibus istis he censetur esse radicale. Verum quando superadditur tau à fronte, nunquam inuenitur he esse radicale.

Fundamentum septimum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, atq; habentia augmentum mem uel tau à fronte, & tau à calce.

SCIENDVM quod in hoc ordine etiam inueniũtur nomina, quæ habẽt augmentũ mem à principio & tau à fine: ut מַשְׂכִּית imaginatio, מַרְבִּית augmẽtatio, & similia. Et quædam habent tau à capite & calce, ut תַּבְנִית similitudo, תַּכְלִית cõsummatio, & similia: in quibus pũctus postremus est hirec magnum, id est, hirec cum Iod. 2 Et nota q̊d huiusmodi nomina deberent scribi cum tribus Iodin in hunc modũ תַּבְנִייִת מַרְבִּייִת quorum unum uocatur iod protractionis uel sequelę, quod

etiam

etiam uenire solet in participio præsen
ti coniugationis hiphil post quodlibet
ainpoal,ut מַפְקִיר & מַפְקִירָת faciens
uisitare. Alterũ Iod est loco he lamed-
poal:nam radices memoratorũ exem-
plorum sunt רָבָה & בָּנָה Tertium uero
est Iod gentile,sicut Iod in עִבְרִית He-
bræa, מִצְרִית Ægyptiaca, & similibus.
Verum de hoc amplius loquemur in
libro compositionis. 3 Inueniunt
quoq; alia noia in hac forma, quorũ
ultima uox est schurec,prçsertim quan
do à capite augmentum fuerit tau: ut
תַּרְבּוּת incrementũ, תַּבְנוּת similitudo
& similia.Non autem hæc forma inuẽ
nitur cum mem nisi in sermonibus mi-
sna, hoc est, in expositione legis: ut
מַלְקוּת uerberatio à uerbo לָקָה percus-
sit.Memineris etiam quod mem & tau
à capite istorum nominum semper ha
bent pathah, etiã extra causam literæ
guttura-

gutturalis. Inuenitur deniq; solũ unum cum augmẽto aleph in capite, nempe, וְאַחְוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם Et ostensio mea in auribus uestris: Iob 13. cuius radix est חָוָה indicauit. Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem uel tau, signatum cum hirec uel pathah, & mox sequẽs litera habuerit scheúa, illud non est de perfectis, præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed He. Inueniuntur tamen duo quæ à capite habent augmentum tau scheuati, nempe תְּעָלָה aquæductus, & תְּלָאָה fatigatio.

Fundamentum octauum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet à fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

RVRSVS sciendum quod in hoc ordine inueniuntur etiam nomina desinentia in he fœmininũ, quorum quædam

quædam ſub pepoal habent kamez, ut ſunt שָׂפָה labium, מָנָה pars & ſimilia, quædam uero habent zere, ut מֵאָה centum, פֵּאָה angulus, & ſimilia. Et hęc quidem omnia mutant iuxta morem cõſuetum capitale punctum in ſcheua.

2 At nomina quieſcētia in ain ſeu media radicali, quæ habēt utranq; hāc formam, regulariter non mutantur: ut à קָם ſurgens maſc. & צָר tribulator, dices in fœm. gen. קָמָה ſurgens, צָרָה tribulatrix: & in ſtatu regiminis, קָמַת צָרַת & in plur. maſc. קָמִים צָרִים ubi camez initiale non mutatur. Idem iudiciũ eſt de ijs quæ habent zere à principio. Nā ab his quæ quieſcunt in media radicali litera, puta à uerbis צָד & שָׂב fiunt nomina, צֵדָה uiaticũ, שֵׂיבָה ſenium: & in ſtatu regiminis, צֵדַת & שֵׂיבַת עַבְדְּךָ ſenectus ſerui tui: Gen. 44. ubi uides zere nõ mutari. Ratio huius hæc

hæc ſignatur. Quæ quieſcunt in media radicali, ſemper opus habent à fronte uoce magna, quæ aliqualiter repreſentet uau mediam radicalem literam, & in qua uau ipſum quieſcat: ideo ob nullam ſtatus mutationem uoces illæ magnæ poterunt uariari. At in his exemplis שָׂפָה labium, מָנָה pars, פֵּאָה angulus, מֵאָה centum, quæ ſub prima radicali litera nõ habẽt uocem magnam quæ repręſentet & includat quietem ſequentis literæ, camez & zere libere mutari poſſunt, dicesq́ꝫ, שְׂפַת פְּאַת &c. Et uide ne huius regulæ unquam obliuiſcaris, quum ſit notatu digniſſima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorum, fundamento II. ſigno quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he eſſentialem, hæc explicabo in ſequenti fundamento.

Fundamentum

Fundamentum nonum: in quo declarantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet retinent in fine he radicalem literam.

AD uertendum quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalẽ literam non amittunt, qualia sunt גֵּאֶה וָרָם Superbus & sublimis: Isa. 2. וַיֵּצֵא מִגֵּוָה Et exiuit de pharetra: Iob 20. & similia. Sũt rursus alia quæ ueniunt cum sægol, ut. גֵּאֶה מְאֹד Superbus ualde: Isa. decimosexto. רֵעֶה דָוִד Amicus Dauid: 2. Reg. 15. In plur. uerò dicitur גֵּאִים superbi, רֵעִים socij uel amici. Porrò à גֵּאֶה quod desinit in camez fit וְחַבּוּ לְגֵאיוֹנִים Et contemptus seu despectio superbis: psalm. 123. Et est Iod illud mobile. Sic in גֵּוָה uertitur he in Iod mobile, quando uenerit in statu regiminis: ut גְּוִיַּת הָאַרְיֵה cadauer leonis: Iud. 14. In plurali, מִלֵּא גְוִיּוֹת impleuit ruinas seu cadauera: psal. 110.

Scias

2 Scias quoq; quod multa inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ mutant he finale in Iod quiescens, præceditq; ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primo sunt quædam, quorum prima uox est camez, ut צָלִי decoctio, קָלִי polenta. Secundo sunt alia quorum uox prima est scheua, ut שְׁבִי captiuitas, פְּרִי fructus, כְּלִי uas uel instrumẽtum. Tertio sunt aliqua quorum uox prima est holem, ut חוֹלִי infirmitas, עוֹנִי afflictio. Quarto inueniuntur quoque aliqua quorum uox prima est sægol, ut מֶשִׁי polymita uel uestis serica, קֶרִי molestia uel occursus. 3 Itaq; in statu regiminis migrãt camezata in scheua, ut צְלִי קְלִי & scheuata in sægol, sed in loco pausæ, ut פֶּרִי כֶּלִי שֶׁבִי Et quando istis subiungitur affixum, redditur Iod mobile, ut שֶׁבְיְךָ captiuitas tua,

He mutatur in Iod

פִּרְיְךָ fructus tuus, כֶּלְיְךָ uas tuum. Et fieri poteſt quod in מִשְׁיִ & קְרִי Iod quoqꝫ mobile ſit, ſicut etiam à פְּתִי dicimus פְּתָיִים pueri. Quæ autem habent holem, mutant illud in hatephcamez, cum ueniunt in ſtatum regiminis, etiam ſi uocale poſtremum non ſit ſægol, uti ſcripſimus in oratiōe tertia, fundamento 4. ſigno 2. Sunt quoqꝫ quæ extra ſtatū regiminis habēt hatephcamez: ut כָּל חֳלִי omnem infirmitatem: Deut. 28. מֶה חֳרִי Qualis furor: Deut. 29. 4 Proinde illæ formæ quas cō memorauimus, interdū occurrunt cum augmento tau in fine, ut עֲמִית proximus. Et horum quædam habent holem in fine, ut אָחוֹת ſoror, חָמוֹת nurus: quæ in regimine atqꝫ affixorū ſubiunctione mutant camez in ſcheua: ut עֲמִיתְךָ proximus tuus, אֲחוֹתְךָ ſoror tua, חֲמוֹתְךָ nurus tua &c. Item cum

ſcheua

scheua, ut חֲנִית lancea, שְׁבִית captiui/tas: & aliquãdo cum schurec in fine, ut גָּלוּת captiuitas seu exiliũ, חָזוּת uisio: Et pepoal cum scheua, ut שְׁבוּת capti/uitas, פְּדוּת redemptio. Quomodo autem hæc mutentur in plur. numerum iam scripsimus in tertia oratione, fun/damento ult. signo quinto. Item quæ/dam inueniuntur habere augmentum nun in fine, ut רָצוֹן uoluntas, קָלוֹן igno minia, & similia, in quibus uau quiescit loco he lamedpoal. Sunt etiam aliqua quæ habent augmentum nun & Iod mobile à fine loco he lamedpoal, ut בִּנְיָן ædificatio, עִנְיָן negocium, קִנְיָן possessio.

Fundamentum decimum: in quo explicantur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

SCIENDVM quod sunt in hoc ordine nomina quæ nullam penitus

habent superadditam literam, quin & he tertiam radicalem literam reijciunt remanētib. duabus dutaxat literis. Inter hæc autem nomina quædam semper camezantur, & quædam semper pathantur: alia interdum camezantur & interdum pathantur: & illa enumerantur ab autore traditionis in hũc modum, אָב pater, אָח frater, יַד manus, דַּג piscis, קַו לָקָו regula ad regulam, צַו לָצָו præceptum ad præceptum: Isa. 28. Omnia inquam ista cõformitatem habent cum his quæ quiescunt in media radicali, & item cum duplicatis: de quibus in sequenti fundamento dabo tibi signa & quasdã regulas, per quas illa ab istis discernas. Sunt præterea aliqua quæ punctantur cum hirec sequente Iod quiescente, & ea nomina deriuantur à radicibus, quarum ainpo al est una ex literis ו״ח ut à radice רָוָה irrigauit

irrigauit dicitur רִי irrigatio: unde אַת בְּרִי Etiam cum irrigatione: Iod 37. Sic à נָהָה planxit, נְי planctus. Hinc בְּנִיהֶם קִינָה In planctu eorũ lamentare: Eze. 27. Et à צָיָה aruit, צִי nauis: ut וְצִי אַדִּיר Et trieris magna: Isa. 33. Et item à כָּוָה combussit, dicitur כִּי תַחַת יֹפִי combustio pro pulchritudine: Isa. 3. In quibus omnibus Iod scribitur loco he radicalis literæ, ainpoal uero occultatur. 4

Sed פִּי id est, os, non est de isto ordine: nam radix eius est פֶּה nomen duarum tantum literarum iuxta formam שֶׂה quod ouem significat. Et scribitur eodem tenore in regimine & in affixione Iod literæ, hoc est, quantum attinet ad formam nominis scriptam, non est differentia inter פִּי יְיָ os domini: Isa. 1. & inter פִּי הַמְּדַבֵּר אֲלֵיכֶם Os meum loquitur ad uos: Gen. 45. quod tamen sic grammatice scribi debuerat, פִּיי os

meum: ſed ad euitandam duplicis Iod difficiliorē prolationē, reijcitur unum. Et tu quidem id facile ubiq; locorū diſcernere poteris quādo פִּי capiendum ſit cōſtructiue, aut quando habeat iod affixum. 5 Regula ſuper omnibus his quæ diximus in iſto & præcedenti fundamento: Omnne nomen, quod conſtat duabus literis mobilibus habens in fine ſuperadditam literam tau, quā præcedit hirec uel ſchurec, aut habuerit Iod quieſcēs in fine, ſiue conſtet duabus literis mobilibus ſiue una, aut habuerit Iod mobile poſt duas literas radicales: tale nomen eſt ex quieſcentibus in lamed he. Expende quod dixi & inuenies ita eſſe. Et quod diximus, poſt duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quieſcentia in ain. Nam quando Iod nominibus perfectis adiunctum

fuerit

fuerit, habet locum post tres radicales literas, ut חֲמִשִׁיּוֹת quintæ, & similia. In quiescentibus uero in ainpoal, litera Iod uenit mox post primam literam, ut בַּיִת domus, זַיִת oliua &c. Noluimus autem in ista regula comprehendere quodcunq; nomẽ in cuius fine inuenitur nun præcedente holem, qualia sunt רָצוֹן uoluntas, & קָלוֹן ignominia, ne imponerent tibi nomina in quibus nun illud ultimum est radicale, ut est אָדוֹן dominus, אָרוֹן arca: sic מָדוֹן contentio cum quiescentibus in Ain: cuius radix est דון contendit.

Fundamentum XI. *in quo explicantur nomina quæ sunt de ordine duplicatorum: quæ scilicet unius literæ defectum patiuntur.*

NOTANDVM quod multa sunt nomina de ordine duplicatorũ quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ:

 relin-

relinquunturq́ꝫ duæ duntaxat literę in illis,ut ſunt חָם calidus, דָּל pauper, טָל ros, סָל ſporta, טָף puerorum cœtus,& ſimilia multa . Horum multa pathantur,& quædam camezantur,annotanturq́ꝫ per autorē hammaſoreth . Sunt etiam multa inter ea quæ habent holem.ut עוֹז fortitudo ,חוֹם calor, עוֹל infans, קוֹר frigus,& ſimilia. Item quædā habent zere , ut חֵן gratia, שֵׁן dens , צֵל umbra,& ſimilia.Quæ itaqꝫ habent camez uel zere, aſſimilanť quieſcentibus in ain atqꝫ quieſcentibus in lamed , de quibus ſcripſi in ſuis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi ſignum per quod poſſis diſcernere quæ ſint ex quieſcentibus in ain uel in lamed , aut quæ ſint ex duplicatis.Quæ ſunt ex duplicatis , conſueuerunt habere dages, niſi duabus tantū conſtent literis,tunc enim impoſſibile eſt unam ex illis dag

geſſari

gessari saltem dages forti: quum nunquam dages sit forte à capite dictionis: id quod latius declarabo in libello Cantici. A fine quoque dictionis nunquam uenit dages in aliqua litera quæ puncto caret. Vnde quando tibi occurrerit nomen aliquod, duabus constans literis, & nescis cui ordini illud adscribere debeas, ages in hunc modum. In primis uide num sustinere possit dages si subieceris illi affixũ aliquod aut he fœmininam literam, aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis. 3 Pro exemplo sit tibi זַךְ id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, adijce illi à fine terminationem pluralẽ, aut affixũ aliquod, aut he fœm. & inuenies זַכִּים mundi, זַכָּה munda. Sic ab חַג solennitas, חַגִּים solennitates, חַגּוֹ solennitas eius: quæ omnia habent dages, & ideo sunt ex

duplicatis. Nam dages ponitur loco li
teræ duplicatæ. Sed à דָּג piſcis, dices
דָּגִים piſces, & דָּגָה piſcis, ubi gimel eſt
molle & nõ habet dages, & idcirco erit
nomen ipſum ex quieſcentibus. 4 Iã
autem præſcripſimus tibi ſignum in o-
ratione iſta, fundamento 8. quo pacto
diſcernere debeas quieſcentia in ain à
quieſcentibus in lamed, diximusq́ qui
eſcẽtia in ain nunquam mutari: & ideo
poſtquam dixeris à דָּגִים in regimine
דְּגֵי הַיָּם piſces maris, camez mutato
in ſcheua, conſtabit uocabulum ipſum
locũ habere inter quieſcẽtia in lamed,
eritq́ radix eius דָּגָה Sed à גֵּר peregri
nus, dices גֵּרִים peregrini, גֵּרוֹ peregri-
nus eius: ubi zere nõ mutatur, unde pa
tet nomẽ illud eſſe ex quieſcentibus in
ain: eritq́ radix eius גּוּר Habeo ad-
huc & alia ſigna per quæ hos ordines
à ſe inuicem diſcernas, ſed nõ eſt locus

contra-

contrahendæ moræ. Regula. Omne nomen duabus cõstans radicalibus literis, quarũ altera in plurali numero, aut in subiunctione affixi uel etiam he fœm. literæ, habet dages, illud erit ex duplicatis, habetq; semper à frõte unã ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta traditionem Masoreth habent camez: ut יָם הַמֶּלַח mare salis: Gene. 14. תָּם וְיָשָׁר Integer & rectus: Iob. 1. & similia. Quæ cum in pluralem mutantur numerum, aut habent subiunctum affixum uel he fœm. literam, pathãtur, ut יַמִּים maria, תַּמִּים perfecti, תַּמָּה perfecta. Quæ uero zere habent, mutãtur in hirec, ut שֵׁן dens, שִׁנּוֹ dens eius. חֵן gratia, חִנּוֹ gratia eius. Et quæ holem habent, mutãt illud in tria puncta, ut ab חֹק statutum, dices חֻקּוֹ חֻקֵּי חֻקָּם Et iuxta opinionem Rabi Salomonis Iarhij, pepoal heth signatur

tur cum hatephkamez quoties ainpo/ al uenerit punctatum cum ſcheua : ut חֲסַךְ & חֲקָבִם &c.Hanc opinionem po ſuit in eo loco ubi exponit hũc uerſum, עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ Fortitudo mea & laus do minus: Exo. 15. Rabi uero Aben Ezra oculatior illo exiſtẽs, reſpondet ſe inue nire יְיָ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ id eſt,domine in fortitudine tua lætabitur rex:pſal.21. cum tribus punctis. Et נֵחַלְתָּ בְעָזְּךָ Du xiſti in fortitudine tua: Exo.15. cum ha tephcamez. Verũ iam pollicitus ſum cum uacauerit me æditurum libellum in quo grãmaticam Rabi Salomonis declarabo, ibiq́ꝫ utriuſqꝫ rabi opinio/ nem concordabo.

Fundamentum XII. *in quo explicantur nòmi-na quæ ex duplicatis habent ſuperadditum mem à fronte.*

SED & hoc ſciendum, quod in hoc ordine inueniuntur nomina, quæ habent

habent à fronte augmentũ mem, punctatum ut in plurimum cum camez, iuxta formam nominum quiescentiũ in Ain. Est tamen differentia aliqua inter ea: quia illa habent holem in fine, ut מָקוֹם locus, מָכוֹן habitaculum, ista autem habent camez uel zere in fine, ut מָסָךְ operimentum, מָגֵן scutum, sed non sunt multa. 2 Est & aliud discrimen inter ea: quia ea quæ quiescunt in ain mutantur de camez in scheua, ut iam didicisti: illa uero quæ sunt de hoc ordine nõ mutantur: ut à גָּנַן protexit, מָגֵן scutum, מָגִינִים scuta, מָגִינִי scutum meum: huius autem ratio est, quia camez est loco dages & idcirco mutari non potest: & iam quidem diximus semel & iterũ quod daggessata non mutantur nec per cõsequens ea in quibus uox magna est loco dages. 3 Inueniuntur quoq; aliqua, licet pauca, quæ habent

Hec regula dic... generalius est ... ne ... talem ordine ... ter ordine, ubi ... medium gutturalem literam, dages locum non habet: ut à פָּרַשׁ fit pluralis פָּרָשִׁים equites, ubi ... fuerat dagessanda.

habent mem holem iuxta formã quiescentiũ in pe Iod: & in istis rursum est differentia aliqua: Nam quiescentia in pe Iod desinũt in camez uel in zere, ut מוֹשָׁב cathedra. מוֹקֵשׁ offendiculũ, duplicata uero terminantur in pathah uel in sægol, ut à רָדַד subiecit, מַעֲשֵׂה מוֹרָד opus subiectionis: 3. Reg. 7. Et à רָכַךְ tener fuit, וְהֵבֵאתִי מוֹרֶךְ Et adducã molliciem: Leuit. 26. sed horum pauca sunt.

4 Verum multa sunt quæ in fine recipiunt he fœm. literã, facileq́ cognosci poterũt, qa daggessãt ain poal, ut מְגִלָּה uolumen, מְחִתָּה pauor: & cũ tau תְּפִלָּה oratio, תְּחִנָּה deprecatio. Inuenit quoq; unũ cũ additiõe mem in fine, uidelicet חִנָּם gratis, à radice חָנַן gratificauit.

Fundamentũ XIII. in quo explicantur nomina quatuor aut quinq; radicalium literarum.

ETIAM notandũ, quod quædam inter duplicata inueniuntur, quæ

quatuor

quatuor habent literas, hoc est, inter duas literas finales quæ similes sunt, repètunt pepoal: ut à ברר clarus fuit, fit ברבורים aues mundæ & saginatæ. Sic à בקק euacuauit, בקבוק laguncula, & à צלל tinniuit, צלצל cymbalum, & à קרר inclinauit, קרקר uertex, & similia.

2 Inueniuntur & alia nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur sed alio ordine. Nam lamedpoal duplicatur in illis, ut רענן floridus, שאנן opulentus, חבליל illustris & similia. Et quædam desinũt in he fœm. literam: ut שערורה horror, & cum superaddito iod, שערוריה turpitudo.

3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinq; radicalibus constant literis, duplicantia scilicet ainpoal & lamedpoal, ut à ירק fit ירקרק flauus, & ab אדם fit אדמדם rubeus sic ab אסף collegit, אספסוף collectum uulgus, & similia

Nomina quinque literarũ

ſimilia. 4 Inueniuntur quoq; quædam nomina quinq; literarũ, in quib. nulla litera alteri ſimilis eſt, ut שַׁעַטְנֵז ueſtis lanea & linea, פִּלֶגֶשׁ concubina, צְפַרְדֵּעַ rana,& ſimilia. Sunt tamẽ qui dicunt illa nomina cõpoſita, ut שַׁעַטְנֵז ſit à שוּעַ טַוּ וְנוֹז pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פלג אשה ſeparauit uxorẽ: ſic צְפַרְדֵּעַ rana, quaſi quæ cognoſcat lucem matutinam. Sed probabilius uidetur dicendum quod hæc nomina ſint ex lingua Ægyptiaca aut Perſica in Hebraiſmũ inuecta. Et hic tibi talem conſtituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinq; conſtat literis, eſt de lingua ſancta: quales etiam ſunt פַּתְשֶׁגֶן exemplar, אֲדַרְכוֹנִים ſolidi uel drachmæ, אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij, אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים ſatrapæ, & ſimilia: de quibus etiam loquemur in præfatione libri compoſitionis. 5 Nomina uero

quatuor

quatuor aut quinq; literarum quæ ha/
bent à capite aleph uel nun à fine, de
his eſt cótrouerſia, num literæ aleph &
nun ſint radicales uel ſuperadditæ, ut
ſunt אַבְנֵט baltheus, חַשְׁמַן legatus: &
item אַרְגָּמָן purpura & multa huiuſce/
modi. Sunt qui putant literas illas ſu/
peradditas, ut litera aleph in dictione
אֶזְרָח id eſt, indigena: & litera nun in di
ctione זִכָּרוֹן memoria ſeu hiſtoria.

6 Quæ uero habẽt quatuor diſtin
ctas literas, quarum neutra alteri ſimi/
lis eſt, hæc in magno ſunt numero: ut
כַּפְתֹּר ſphærula, סְפָרַד Hiſpania, פִּלֶגֶשׁ
concubina, גַּרְזֶן ſecuris, גִּזְבָּר theſaura/
rius, סִרְפָּד ſpina, טִפְסָר præfectus, & ſi
milia. Et iã didiciſti quomodo ea quæ
deſinũt in camez & zere mutantur, po
tiſſimum [illegible] in perfectis: didici/
ſti etiam ex his quæ tribus conſtant li/
teris, quod unus & idem plerunq; illis

ſit mos & forma. 7 Inueniuntur quoq; inter quadrata quę in plurali numero daggeſſantur, & ſunt ea quæ poſtremum punctum habent pathah, ut ab חַשְׁמַל חַשְׁמַלִּים dicitur in plurali חַשְׁמַלִּים electra. Sic quoq; כְּעֵין הַחַשְׁמַלָּה Secundum aſpectum electri: Eze. 10. daggeſſato lamed. Sic וְגִנְזַכָּיו Et cellaria eius: 1. Paralip. 25. à גִּנְזָךְ quod in plurali habet גִּנְזַכִּים Et item בְּרֹב סַרְעַפַּי In multitudine cogitationum mearũ: pſal. 119. à סַרְעַף Et hæc omnia deſinunt in patha. Sic quoque ab hoc plurali יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים uenient magnifici: pſal. 68. dicitur ſingulariter חַשְׁמַן magnificus.

Finit grammatica Hebraica, ædita ab Elia Leuita Iudæo, & uerſa per [redacted]

IN TABVLAM CON IVGATIONVM [redacted]

[redacted]

VNT iam ſeptem elapſi anni optime lector, q̊d tabulã Heb. coniugatio/nũ fecimus excudi uenuſtis illis chara cteribus Frobenianis, ea forma qua ab Elia eſt cõſcripta, niſi quod uerba quædam perperam punctata ſunt, quę hic caſtigare uoluimus, & quod latinos ti/tulos inter uerborũ ordines poſuimus loco Heb. titulorum. Nam ubi tabula mea habet in ſupremo loco, Exemplar octuplicis ſeu integræ coniugationis & cætera, Eliæ tabula habet dunta/xat, שְׁלֵמִים

Secundo, ubi exemplar meum habet, Forma quadruplicis coniugationis uerborum secundi ordinis, & cætera, Eliæ tabula habet, חָסֵר פֵּא נוּן id est, defectiua in pe Nun.

Tertio, ubi ego scripsi, Exemplar aliud uerborum primi ordinis, &c. Eliæ tabula habet, נחי פא אלף id est, quiescentia in pe aleph. Vt autem tabula conformis sit prioribus scriptis meis, uellem ut hic pro primi ordinis scriberes tertij ordinis.

Quarto, ubi in tabula scripsi, Forma alia coniugationis uerborum secundi ordinis (tu scribe, tertij ordinis) Eliæ tabula habet, נחי פא יוד quiescentia in pe Iod.

Quinto, ubi scripsi, Exemplar uerborum quinti ordinis, tu scribe, quarti ordinis: Eliæ uero tabula habet, נחי עין ויו quiescentia in ain uau.

Sexto,

Sexto, ubi ſcriptum uides, Exemplar aliud uerborum primi ordinis, ſcribe, quinti ordinis: Eliæ uero titulus eſt, נחי למר אלת quieſcentia in lamed aleph. Septimo, ubi in tabula eſt ſcriptũ, Exemplar coniugat. uerborum tertij ordinis, tu ſcribe, quinti ordinis. Porrò Eliæ exemplar habet נחי למר הא quieſcentia in lamed he.

Octauo, pro illo titulo, Exemplar coniugat. uerborum ſexti ordinis, Eliæ tabula habet, כפולים Duplicata.

Nono, ubi ſcriptum uides, Exemplar coniugat, uerborum quarti ordinis, tu ſcribe ſeptimi ordinis: Eliæ titulus eſt, הסרי פא ונחי למר Defectiua in pe & quieſcentia in lamed. Ad ſeptimum quoq; ordinem pertinet uerbum יָרֵא timuit & יָרָה iecit. Primi titulus apud Eliam eſt, נחי פא יור ונחי למר אלת Et alterius, נחי תקצוות id eſt, quieſcen

tia in extremitatibus. Porrò titulus uer
bi נָחִי est, חסרי הקצוות defectiua
in extremitatibus.

Coniugatio uerborum pri-
mi ordinis.

EXHIBET tibi extrema linea in dextra parte tabulæ titulos coniugationum, puta פָּעַל quæ est coniugatio prima, נִפְעַל quæ est passiua illius: פִּעֵל quæ est coniugatio secunda, & passiua eius est פֻּעַל Deinde sequitur tertia coniugatio nempe הִפְעִיל cuius passiua est הָפְעַל Quarta & ultima est הִתְפַּעֵל Hebræi tamen numerãt etiam passiuas uoces & sic in uniuerso colligunt septem coniugationes, aut octo quando מְרוּבָּע etiam uenit in numerum. Aduerte nunc primam coniugationem quæ à פָּקַד incipit, & absoluit eam una linea per transuersum tabulæ iuxta omnes modos, tempora & personas

perſonas. Primo enim habes omnes perſonas præteriti maſ. & fœm. generis, titulis ſuperne indicantibus genera & perſonas. Deinde ſequitur participium præſens, quod formam nominis habet. Tertio loco ponitur participium præteritũ, quod etiam formam habet nominis. Succedit huic infinitiuus, cuius prima dictio פְּקוֹד ſcribenda eſt, & quinta מִפְּקוֹד pe dageſſato. Hunc ſequitur imperatiuus, atq; illum futurum. Stude igitur primo hanc primam coniugat. in ordine perfectorum memoriæ commendare, & reliquorum ordinum primas coniugationes quoq; didiciſti, tam & ſi nonnihil ab iſta diſſideãt ob defectum uel ob quietẽ unius literæ. Sequitur nunc נִפְעַל ſeu coniugatio paſſiua, quæ in præterito & participio habet à fronte literam nun expreſſe ſcriptam, in reliquis uero modis

abſconditur per dages in pepoal: aut ſi illa fuerit gutturalis, uertitur dages in zere uocem magnam: ut ab אָכַל comedit, facies paſſiuum, נֶאֱכַל comeſtus eſt: & in infinitiuo הֵאָכֵל comedi, & in futuro אֵאָכֵל comedar, תֵּאָכֵל comederis, &c. Aduerte iſtud.

Coniugatio ſecunda in uerbis perfectis.

CONIVGATIO ſecũda eſt piel ſeu kaued, & illa habet mediam literam daggeſſatã per omnes modos & tempora, niſi illa ſit gutturalis, tunc enim hirec in præterito non raro mutať in zere, & patha in participio præſenti, infinitiuo, imperatiuo atq; futuro in camez: ut בֵּאֵר declarauit, מְבָאֵר declarans, בָּאֵר declara, אֲבָאֵר declarabo &c. Paſſiuum huius uocatur פֻּעַל habetq; ſolum hos tres modos, præteritum, participium præſens & futurum, reliquis

reliquis modis caret. Vltimũ uerbum futuri temporis hic castigandum est,& legendum תפקדנה pro תפוקדנה.

Coniugatio tertia in uerbis perfectis.

SEQVITVR hiphil tertia coniugatio: & hæc quoq; à te diligenter est ediscenda sicut & prima atq; secunda: nam maior pars uerborum iuxta has tres coniugationes inflectitur. Hic facile uidere potes in quibus personis Iod extruditur:& ubi he characteristica litera manet & ubi non manet. In infinitiuo prima uox legenda est הפקד & non הפקיד sed cum literis bachlam dicimus haphkid ut tabula recte habet. Passiuum huius uocatur Hophal, & habet duntaxat duos modos, præteritum & futurum, & infinitiuum absq; literis bachlam.

Coniugatio

Coniugatio quarta in uerbis perfectis.

VOCATVR quarta coniugatio Hithpael : & licet Elias ante illã posuerit coniugationem aliam, nempe מְרוּבָּע quadratã, de qua mox dicam, nos tamen Hithpael quarto loco poni mus quod multo crebrior in omnium ordinum uerbis sit quàm illa quadra-ta. Habet autem tres modos similes, nempe præteritum, infinitiuum & im-peratiuum, nec participium & futurum dissident ab horum forma, nisi quod li teræ mem & איתן ponuntur loco he. Participium præteritum seu passiuum non est in ea, cum coniugatio ipsa sit actiuapassiua, & participium præsens sit loco utriusq; participij.

Coniugatio מְרוּבָּע *hoc est, quadrata.*

CONIVGATIO ista uocat̃ ab antiquis Rabinis quadrata, eò q quatuor

quatuor constet literis, ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, & est rarissima in uerbis perfectis, cum ultra duo aut tria exempla in biblia inuenire non liceat: in quarto ordine potissimum habet locum & in sexto ordine, ubi scilicet loco coniugationis piel usurpatur, ut Elias claris rationibus in grãmatica sua id demonstrat & probat: de quo infra suo loco dicemus. Non est igitur tibi hæc coniugatio פּוֹקֵר hoc loco ediscenda, posteaquam iam didicisti illam in perfectorum ordine nõ inueniri nisi in duabus aut tribus personis.

Coniugationes uerborum secundi ordinis, ut sunt נָגַשׁ *appropinquauit, &* נָגַח *impegit.*

HABET quoq; hic ordo quadruplicem uerborũ coniugationem, ut ordo perfectorum uerborum, licet Elias solum formulam primæ & tertiæ signa-

ſignauerit. Præteritum kal, hoc eſt, præ teritũ primæ coniugationis, & utrunq; participium retinēt nun primam radicalem literam, in aliis uero modis ferè ſemper abſconditur per dages. Gimel in infinitiuo non debet habere dages niſi in prima dictione גֶּשֶׁת quod tamen eſt dages leue, & in מִגֶּשֶׁת Vltimam futuri dictionem ſic punctabis, תִּגַּשְׁנָה In paſſiuo dicitur נִגַּשׁ penetratus eſt, abſcondita litera nun radicali per dages in gimel. Nam nun expreſſe ſcriptum, eſt nun paſſiuum. In infini tiuo uero, imperatiuo & futuro, nun paſſiua litera abſconditur per dages in nun radicali litera. Vltima futuri dictio ſic punctari debet תִּנָּגַשְׁנָה Caſtigamus autem hic quaſdã dictiones, quia nòn ex Romano exemplari ſed ex ſcri pto quodã hanc tabulã primum deſcri pſi & impreſſuræ demãdaui: nec tunc

tam

tã exercitatus fui ut huiuſmodi errores propria induſtria ſuſtollere potuerim. Formulam piel ſeu ſecundæ coniugationis & item hithpael ſeu quartæ coniugat. Elias non poſuit, quia coniugatio uerbi נִגֵּשׁ penitus non differt à forma בִּקֵּר Sic uerbum הִתְנַגֵּשׁ haud ſecus eſt coniugandum atq; uerbum הִתְבַּקֵּר Nunquam enim deficit nun prima radicalis in piel neq; in hithpael. Eſt etiã cõiugatio uerbi נִגֵּשׁ in piel conformis coniugationi uerbi נִגַּשׁ in niphal, ſed in præterito duntaxat. Vt enim in piel dicitur נִגֵּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי penetrauit, penetraſti, penetraui, ſic in niphal dicitur נִגַּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי quæ latine reddi nequeũt, cum uerbũ ipſum ſit neutrũ &c. Tertia coniugatio hiphil non differt à coniugatione הִבְקִיר niſi quod nun perpetuo per dages abſconditur. Vltima futuri dictio ſic debet punctari

תֻּגְשַׁנָה Passiuum eius Hophal, ut in perfectis habet tres modos, præteritũ, participium & futurum. In futuro litera uau in quatuor dictionibus delenda est, quæ scilicet mox scribitur post literam kybuzatam.

Coniugationes uerborum tertij ordinis, ut sunt יָרַע *&* אָכַל

IN hoc ordine sunt duplicia uerba, quædam incipiunt ab aleph, alia à Iod. Quæ ab א incipiunt de ijs Elias duntaxat primam coniugationem posuit scilicet actiuam, nam illa in futuro perdit primam literam radicalem, idq́ in prima persona sing. tantum. Passiuum eius formatur haud secus quàm נִבְקַר nisi quod propter aleph gutturalem literam dages mutatur in uocem magnam: ut in imperatiuo הֵאָכֵל & in futuro אֵאָכֵל comedar. In piel cõiugatur אִכֵּל ut בִּקֵּר Sic in hiphil הֶאֱכִיל imitatur

imitatur formam חִפְקִיד &c. Altera uero forma uerborum huius ordinis, ut יָדַע יָשַׁב retinet literam Iod in præterito & utroq; participio. In infinitiuo uero & imperatiuo atq; futuro iod uel cadit uel qeſcit, ut דַעַת ſcire, שֶׁבֶת ſedere, אֵדַע ſciam, אֵשֵׁב ſedebo, &c. In paſſiuo mutat͏̃ Iod in uau quieſcens: ut נוֹדַע cognitus eſt, נוֹשַׁב habitatus eſt. In participio præſenti fœm. corrige tabulam ſic נוֹדַעַת נוֹדָעוֹת In infinitiuo, imperatiuo & futuro fit ex uau quieſcente uau mobile, ſignaturq; cum dages ad repræſentandum nun paſſiuam literam. In hiphil quoq; migrat Iod in uau quieſcens. In participio præterito מוּדָע & in fœm. מוּדַעַת. In infinitiuo, הוֹדַע בְּהוֹדַע & cætera, ubi tolle Iod: reliqua caſtigatione non egent. In hithpaal cõmutatur Iod in uau mobile, dageſſata media radicali. In participio fœmin. מתודעת

r

מִתְוַרַעַת reliqua iusta sunt.
Piel in tabula non signatur, quia non differt coniugatio piel in hoc ordine à coniugatione uerborum perfectorum. Nam dicimus in præterito יִשֵּׁב יִשַּׁבְתָּ Et in participio præsenti מְיַשֵּׁב Iu futuro אֲיַשֵּׁב haud secus quàm in perfectorum ordine.

Coniugationes uerborum quarti ordinis.

QVARTVS ordo abscondit in præterito & participio præsenti mediam radicalem literam uau in camez, ut בָּן intellexit. In secunda tamen persona camez illud mutat in pathah, ut בַּנְתָּ ne scheua sub nun fiat mobile & ex consequenti תָּ priuetur dages. In infinitiuo lege לָבוֹן & מִבּוֹן Et in imperatiuo בּוֹן בּוֹנוּ In fœm. בּוֹנִי בּוֹנְנָה In Niphal, נָבוֹן intellectus est, &c. ut in tabula. In Hiphil, הֵבִין &c. In infinitiuo

nitiuo הָבֵן absq; Iod, sed cum literis בכלם habet Iod. Vltima dictio futuri sic punctanda est תְּבָנְנָה Passiuū eius Hophal bene scribitur in tabula. Hithpaal quoq; in nullo discrepat ab Eliana tabula. Porrò piel huius ordinis est coniugatio illa quam hic uides מְרוֹבָע intitulatam: de qua longam habes disputationem supra in grāmatica Eliæ. Id autē in summa uult, quod propter uau mediam radicalem literam tertia radicalis duplicetur, loco dages, quum in uau quiescente dages signari nequeat. Et inueniuntur passim multa exempla per biblicos libros, ut sunt קוֹמֵם רוֹמֵם &c. In participio præterito mutandum est uau schurec in uau holem. Porrò loco מְבוּנְנָה Elias ponit מְבוֹנָנָה etiam si utrunq; sit rectum, sed posterior forma est frequentior. In infinitiuo quoq; legendum est מְבוֹנֵן

Coniugationes uerborum quinti ordinis.

IN quinto ordine inueniuntur duplicia uerba, quædã desinunt in aleph, ut est קָרָא cuius coniugationem habes in tabula. Passiuum eius sic formatur נִקְרָא נִקְרֵאתָ נִקְרֵאתִי In imperatiuo & infinitiuo הִקָּרֵא &c. Alia desinunt in he, ut גָּלָה עָשָׂה & hæc mutant in præterito he in Iod iuxta cõmunissimam illam literarum אֶהֱוִי commutationem ut etiam regula ipsa docet. In infinitiuo passiuæ uocis gimel in exemplo tabulæ debet dagessari. Hiphil & Hophal in tabula iuste scribuntur. Proinde פִּעֵל & פֻּעַל atq; hithpael hic haud secus sunt formanda atq; in perfectis, nisi quod he in præterito more huius ordinis semper migrat in Iod, & in infinitiuo in uau holem sequente tau: ut גִּלָּה גִּלִּיתָ In infinitiuo גַּלּוֹת Et hæc finalis

nalis terminatio oth habet in hoc mo/
do locum per omnes cõiugationes hu
ius ordinis. In hithpael, הִתְגַּלָּה הִתְגַּלִּיתָ
& cætera.

Coniugationes uerborum ſexti
ordinis.

SEXTVS ordo habet בְּפוּלִים id
eſt, uerba duplicata ſeu potius quę
deſcendunt à duplicatis. Coniugatio
kal formatur ut tabula docet. Verunta
men participium præteritum eſt for/
mandũ ut in integris, nempe ſic סָבוּב
סְבוּבִים סְבוּבָה סְבוּבוֹת In infinitiuo
מְסוֹב Et in impatiuo סוֹבּוּ סוֹבִּי סוֹבֶּבְנָה
Sic in futuro beth debet dageſſari in
תָּסוֹבִּי & תְּסוֹבֶּבְנָה In paſſiuo נָסַב &c.
In infinitiuo & impatiuo תְּסוֹב ſamech
ubiq; daggeſſato. Sic in futuro אֶסַּב
&c. Hiphil, הֵסֵב Et in participio præ/
ſenti מֵסֵב מְסִבִּים In fœ. מְסִבָּה מְסִבּוֹת
In infinitiuo hophal, הְסַב Cæterum

coniugationes piel & pual atq; hithpa el formantur iuxta normam perfecto rum uerborum. Tamen quadrata con iugatio & hithpael nonnunquam hic usurpantur ut in quiescentibus in Ain. Hæc Elias.

Coniugationes uerborum septimi ordinis.

CVM hic ordo habeat uerba quæ uel quiescunt in utraq; extremi tate, ut יָרַח יָרַח יָרֵא uel quæ deficiunt in una extremitate & quiescũt in alia, ut נָטַח נָבַח uel quæ deficiunt in utraq; extremitate, ut est hoc unicum uerbũ נָתַן id est, dedit, hinc est q̊d Elias qua druplex exemplũ in tabula posuit, sed omnia in prima cõiugatione tantum. Proinde nos obiter indicabimus quo pacto per cæteras coniugationes in flecti debeant. Passiuum à נָטַח sic formabis: In preterito נֻטַּח נֻטֵּיתָ נֻטֵּיתִי

In

In infinitiuo, הִנָּטוֹת לְהִנָּטוֹת
In imperatiuo, הִנָּטֵה הִנָּטוּ
In futuro, אֶנָּטֶה תִּנָּטֶה

In Hiphil

In præterito, הִטָּה הִטִּיתָ הִטִּיתִי
In participio præsenti, מֻטֶּה מֻטִּים
In participio præterito, מֻטֶּה מֻטִּים
In infinitiuo, הַטּוֹת לְהַטּוֹת
In imperatiuo, הַטֵּה הַטּוּ הַטִּי
In futuro, אַטֶּה תַּטֶּה יַטֶּה
In Hithpael; הִתְנַטֵּה הִתְנַטֵּיתָ

Haud secus uerbum נָבָה coniugabis quum à uerbo נָטָה non discrepet. Porrò uerbum יָרֵא In passiua uoce sic coniugatur.

In præterito, נוֹרָא נוֹרֵאתָ
In participio, נוֹרָא נוֹרָאִים
In infinitiuo, הִוָּרֵא לְהִוָּרֵא
In imperatiuo, הִוָּרֵא הִוָּרְאוּ
In futuro, אִוָּרֵא יִוָּרֵא

Hiphil & Hithpael non inueniuntur in

hoc uerbo, quod ego ſciam. In piel qui dem inuenitur יֵרֵא timuit, & מְיָרֵא formidans: Nehe. 6.

Coniugatio uerbi נָתַן quod deficit in utraq; extremitate.

Hoc uerbum in pręſenti fœm. pro נוֹתֶנֶת magis habet נוֹתֶנֶת In infinitiuo cum bachlam לָתֵת מִתֵּת In paſſiua uoce habet נִתַּן נִתַּתָּ נִתַּתִּי & in fœm. נִתְּנָה In futuro אֶנָּתֵן תִּנָּתֵן יִנָּתֵן In aliis coniugationibus nō inuenitur: niſi quod ſemel in hophal inuenitur ut Elias in grammatica indicat.

Coniugatio uerbi יָרָה & ſimilium.

RETINET hoc uerbum formam coniugationis uerbi גָּלָה In Hiphil habet הוֹרָה ſicut & à יָרָה fit הוֹרָה confeſſus eſt ſeu gratias egit. In participio מוֹרֶה docens, in futuro אוֹרֶה יוֹרֶה Eiuſdem formæ eſt יָפָה quod etiam in

in hithpael inuenitur Ierem. 4. לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי frustra te pulchram facis. Sic à יָנָה fit hiphil הוֹנָה defraudauit. Et hæc sunt quæ ferè frequentius occurrunt in biblicis libris.

De uerbis quatuor radicalium literarum.

VERBA quæ quatuor constant radicalibus literis, omnia sunt de coniugatione piel & octauo alligantur ordini. Et coniugātur in hunc modum שִׁעֲשַׁע שִׁעֲשַׁעְתָּ Sic תִּעֲתַע תִּעֲתַעְתָּ quōrum radices sunt שָׁעָה תָּעָה Et ex duplicatis גִּלְגַּל גִּלְגַּלְתָּ Sic סִלְסַל סִלְסַלְתָּ à radicibus גָּלַל & סָלַל In quibus duplicatur pe & ain, reijciturq́ lamed postal. Inueniuntur etiam duæ radices, quę constant quatuor distinctis literis radicalibus, nempe כִּרְסֵם & כִּרְבֵּל quæ etiam sunt de coniugat. piel. Inuenitur deniq; aliud uerbū quod habet quinq;

literas, uidelicet חֲמַרְמַר in quo dupli/cantur pe & ain post tres radicis literas & est de coniugatione פְּעַל ut diffusius tractatur supra in grammatica oratio/ne secunda, fundamento 13. Hactenus Elias de uerbis quadratis.

Claudit Elias Leuita tabulam coniugationum his uerbis.

אני אליהו הלוי חברתי הלוח הזה לתת
לנער דעת בדקדוק לשון הקדש וישמע
חכם ויוסף לקח משני המאמרים הר
הראשונים של ספר הבחור כי הם מ
מבארים כל דברי הלוח הזה ואף כי ה
הוכחתי בהם שבנייני הפעלים אינם א
אלא ז׳ מכל מקום אחרי שרוב העולם נ
נוהגים להחמיר ולבנות שמנה בניינים
יצאתי גם אני בעקבותיהם ונתתי חלק ל
לשבעה וגם לשמונה וכל מי שינהוג
הלכה כמותי [redacted] אל בנין המ
המרובע כי בכלל הוא :

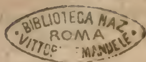
Interpretatio eius.

Ego Elias Leuites ædidi seu composui tabulam istam, ut darem paruulo in grammatica intellectũ & cognitionem linguæ sanctæ: & audiens sapiens adijciat doctrinam, præsertim in primis duabus orationibus libri electi: Siqui-dem

dem illæ explicant totum negocium huius tabulę. Probaui quoq; in eisdem quod coniugationes uerborum nō numerari debent plures quàm septē, tam & si me conformem fecerim publico orbis cōsensui, octo scilicet ponendo coniugationes, & per aliorum incedēs uestigia. Posui quidem septē posui etiam octo. Veruntamen qui mecum uult sentire, negligat coniugationem illam quadratam, quia inutilis est, præsertim in uerbis perfectis.

Inutilem uocat & plane בָּטֵל hoc est, superuacaneam illam coniugationem quadratam, cum alia non sit à coniugatione piel, nisi quod loco dages ponimus literam, duplicando tertiam radicalem, sicut econtra in secundo uerborum ordine in quibusdam modis tollitur prima radicalis litera & loco eius

dagessatur

dagessatur media, ut supra suo loco dictum est. Mirabile igitur est mysteriū illud dages.

Censura tabulæ adiecta.

נדפס פה רומא עם גזרת נחש חכמי ר
רומא שלא ידפיסהו איש אחר בזמן ע
עשר שנים מהיום יום ב״ תחשרי רע״ט :

Hanc tibi lector interpretandam relinquimꝰ, nisi forte abbreuiatura illa רעט te molestum reddat: sed scias esse annum mundi post quinqꝫ milia, quādo scilicet Elias tabulā & grāmaticā primo euulgauit.

FINIS.

BASILEAE APVD [Hieronymū et] FROBENIVM [et Nicolaum Episcopium] MENSE MAIO AN. M. D. XXXII.

Etiam impressa fuit hec Grām. ab eodē Hier. Frob. anno M.D.XXXVII mense martio.

ERRATA et correcta per me.

Pag.	línea.	lege
36	15	וַיִּפְקֹד פְּקִירִים
77	19	חֻמְלַחַת
99	16	בַּעַל
102	11	בְּתוֹכַחְתּוֹ
132	10	וַיּוֹם
150	15	בְּנֵי
201	8	יַלְקוּט
51	9	quæ,non qua.
98	2	Et cõfitebitur ſuper eum,pro proijciet.

FRO BEN..

Vocales raptę, hoc est carenter proroce tempore; ita ut nullam syllabam constituere possint.

Schena	שְׁוָה	ב	E
Chateph pathach	חָטֵף פַּתַּח	א	A
Chateph segol	חָטֵף סֶגוֹל	א	E
Chateph cametz	חָטֵף קָמֵץ	א	O

Accentus Reges sunt quindecim qui supra literam

Hi acuunt syllabas, atque distinguunt ... orationis.

1 Rebhia	רְבִיעַ	ב
2 Zakeph Katon	זָקֵף קָטוֹן	ב
3 Zakeph gadol	זָקֵף גָּדוֹל	ב
4 Gaéresch, quod et ... Aziá ...	גֶּרֶשׁ	ב
5 Guérschim ...	גֵּרְשַׁיִם	ב
6 Pascím.	פַּשְׁטָא	ב
7 Zarka.	זַרְקָא	ב
8 Telischá gedolá.	תְּלִישָׁה גְדוֹלָה	ב
9 Pazér.	פָּזֵר	ב

... Litera.

1 Athnách.	אַתְנָח	ב
2 Tiphchá, qui et Tarchá	טִפְחָא	ב
3 Zebhír.	תְּבִיר	ב
4 Jethíb, qui ... Mandám, et Maschpel ...	יְתִיב	ב

27h Qui post literam ultimam.

1 Legarmeh. ב׳ לְגַרְמֵיהּ׳

2 Soph pasuk, idest finis versus. ב׳ סוֹף פָּסוּק׃

Ministri

Ante literam

Accentus et Meteg, non distinguentes

1 Kadma, sive Azla. ב׳ קַדְמָא

2 Tarsi, quiet Telischa et Talsa. ב׳ תַּרְסָא

Qui sub literam

Meaila, sive Millel. ב׳ מְאַיְּלָא

: Merecha peschuta. ב׳ מֵירְכָא פְשׁוּטָה

Merecha kephula, sive Tereen chut. ב׳ מֵירְכָא כְפוּלָה

Munach, qui et Schophar tereen. ב׳ מוּנָּח

Mecharbel. ב׳ מְכַרְבֵּל

Ilui. ב׳ עִלּוּי

Darga, sive schophar gagalt. ב׳ דַּרְגָּא

Jerach ben iomo, sive et galgal. ב׳ יְרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ

Mahpach sive Schophar hapuch. ב׳ מַהְפַּךְ

Neutri.

Si recte numerantur agitur Siluk, qui et Soph paluk. ב׳ סִלּוּק

Segol, sive Segolta. ב׳ סְגוֹלְתָּא

Schalschelet. ב׳ שַׁלְשֶׁלֶת

Karne phara sive pazer gadol. ב׳ קַרְנֵי פָרָה

- Pesek ב׳ פְּסִיק׳

Finis.

Fine